SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ 1987

sosyal hizmet sempozyumu 21

MAKÜ
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

19-20-21 Kasım 2021

23.Ulusal

Sosyal Hizmet Sempozyumu

Burdur Lavanta Tepesi Oteli

Covid 19 ve Sosyal Hizmet

Sponsorlar

SITE+PLUS
TÜRKİYE'NİN ÇÖZÜM ARTISI

Özel Engelli Bakım Merkezleri Derneği 2010
ÖZEL ENGELLİ BAKIM MERKEZLERİ DERNEĞİ

LABU

ALTINÇATI

nika

SOSYAL HİZMET TV

www.shsempozyum2021.org

23. ULUSAL SOSYAL HİZMET SEMPOZYUMU 2021

COVID-19 VE SOSYAL HİZMET

19-20-21 Kasım 2021

Lavanta Tepesi Otel, Burdur

Yayına Hazırlayanlar

Mehmet Fahri Bulduk, SHU Sevde Köksal

Burdur, 2021

ORGANİZASYON KURULU

ONURSAL BAŞKAN

Prof. Dr. Adem KORKMAZ

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

SEMPOZYUM BAŞKANLARI

Doç. Dr. Umut YANARDAĞ

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Sosyal Hizmet Bölümü

Ramazan YÜKSEL

Sosyal Hizmet Uzmanları

Derneği Başkanı

DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Doç. Dr. Melek Zubaroğlu Yanardağ
Araştırma Görevlisi Mehmet Bilge (Sekreter)
Araştırma Görevlisi Mehmet Öcal
SHU Tahir Dikmen
SHU Zeynep Mutlu
Mehmet Fahri Bulduk
SHU Fikri Akbin (SHUDER)
SHU Süleyman Kaçmaz (SHUDER)
Dr. Merve Deniz Pak Güre (SHUDER)
Öğr. Gör. Mehmet Can Aktan (SHUDER)
SHU Ciğdem Karahan Bedir (SHUDER)
SHU Esin Pola t (SHUDER)
SHU Selda Şahindokuyucu (SHUDER)
SHU İsmail Arslan (SHUDER)

BİLİMSEL DANIŞMA KURULU ÜYELERİ*

Abdullah Karatay, Prof. Dr., Üsküdar Üniversitesi
Ali Rıza Abay, Prof. Dr., Yalova Üniversitesi
Arzu İçağasıoğlu Çoban, Prof. Dr., Başkent Üniversitesi
Cengiz Özbesler, Prof. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Eda Purutçuoğlu, Prof. Dr. Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Elif Gökçearslan Çiftçi, Prof. Dr., Ankara Üniversitesi
Emine Özmete, Prof. Dr., Ankara Üniversitesi
Emrah Akbaş, Prof. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Fatih Şahin, Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Fatma Arpacı, Prof. Dr., Gazi Üniversitesi
Fatma Işıl Bulut Prof. Dr., Başkent Üniversitesi
Gülsüm Çamur, Prof. Dr., Samsun 19 Mayıs Üniversitesi
Günay Günay, Prof. Dr., Karabük Üniversitesi
Hakan Acar, Prof. Dr. Liverpool Hope Üniversitesi
Hande Şahin, Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi
İlhan Tomanbay, Prof. Dr., İstinye Üniversitesi
İshak Aydemir, Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
İsmet Galip Yolcuoğlu, Prof. Dr., Gelişim Üniversitesi
Kamil Alptekin, Prof. Dr., Karatay Üniversitesi
Kasım Karataş Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi
Nurdan Duman, Prof. Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Özlem Cankurtaran Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi
Özlem Karakuş, Prof. Dr., Konya Selçuk Üniversitesi
Reyhan Atasü Topçuoğlu, Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi
Sema Buz, Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi
Sunay İl, Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi
Şengül Hablemitoğlu, Prof. Dr. Lefke Avrupa Üniversitesi
Tarık Tuncay, Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi
Uğur Tekin, Prof. Dr. Kent Üniversitesi
Vedat Işıkhan, Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi
Veli Duyan, Prof. Dr. Ankara Üniversitesi
Yasemin Özkan, Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi
Zafer Danış, Prof. Dr. Sakarya Üniversitesi
Zeynep Şimşek, Prof. Dr. Bilgi Üniversitesi
Zeynep Tezel, Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi

**Liste ada göre alfabetiktir. Bilimsel danışma kurulu sadece profesörlerden oluşturulmuştur.*

ONUR KURULU*

Prof. Dr. Aliye Mavili Aktaş
Prof. Dr. Beril Tufan
Dr. Bülent İlik
Prof. Dr. Çiğdem Arıkan
Prof. Dr. Erden Ünlü
Dr. Etem Çengelci
Dr. Filiz Demiröz
Prof. Dr. Gönül Erkan
Prof. Dr. İbrahim Cılga
Prof. Dr. Muammer Çetingök
Prof. Dr. Nihal Turan
Prof. Dr. Sevda Uluğtekin
Prof. Dr. Sevil Atauz

**(Emekli Olan Sosyal Hizmet Akademisyenlerinden oluşmaktadır)*

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Sosyal Hizmet Sempozyumu'21

2019 yılının sonlarına doğru başlayan COVID-19 salgını, küresel olarak yayılarak, tüm dünyayı etkilemiştir. Tüm dünyada ve Türkiye'de yaklaşık 110 milyon insan, COVID-19 virüsüne yakalanmış ve yaklaşık 3 milyon insan hayatını kaybetmiştir. COVID-19 salgını, yaşamı ve sağlığı tehdit etmesinin yanında, yaşamları da köklü şekilde değiştirmiştir ve değiştirmeye devam etmektedir. Bu durum sosyal hizmet mesleğini ve akademisini de etkilemektedir. 1995 yılından bu yana aralıksız olarak bir üniversite ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi ortaklığı ile geleneksel olarak düzenlenmekte olan Sosyal Hizmet Sempozyumu, 2020 yılında pandemi koşulları nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Salgının etkileri azalmaya, aşılama çalışmaları da yayılmaya devam ederken, 2020-2021 Sosyal Hizmet Sempozyumu "COVID-19 ve Sosyal Hizmet" Ana Temasıyla 19-20-21 Kasım 2021 tarihlerinde, T.C. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ev sahipliğinde, Lavanta Tepesi Otel'de gerçekleştirilecektir. Bildiri özeti kitapçığında hibrit bir şekilde (hem yüz yüze hem online) gerçekleşecek olan Sempozyumda sunulacak olan 91 bildirinin özeti bulunmaktadır. Başta yazarlar olmak üzere sempozyuma emeği geçen herkese en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanları

Doç. Dr. Umut YANARDAĞ **(MAKÜ)**

Ramazan YÜKSEL **(SHUDER)**

İÇİNDEKİLER

AİLE KURUMU VE DEĞİŞİM 1

TÜRKİYE'DE KADIN CİNAYETLERİ: PROFİL VE RİSK FAKTÖRLERİ..... 2

LİSE GENÇLİĞİ DEĞERLER PROFİLİ: KARAKTER GÜÇLERİNE DAYALI BİR TARAMA ÇALIŞMASI 4

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE YAŞLILARIN BARINMA SORUNU: VAKA SUNUMU..... 5

AFET VE ACİL DURUMLARDA AKUT DÖNEM PSİKOSOSYAL DESTEK MÜDAHALELERİ 6

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE YAŞLI BİREYLERİN BAKIM SORUNLARI VE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI 9

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ "COVID-19'A İLİŞKİN ALGILARININ BELİRLENMESİ: METAFOR ANALİZİ..... 10

KARDİYAK HASTALARIN TEDAVİSİNDE SOSYAL BOYUTUN ÖNEMİ..... 11

PANDEMİDE DEVLETİN SOSYAL NİTELİĞİ 12

ÇOCUKLUK ÇAĞI CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU GENÇ KADINLAR: KURUM BAKIMI VE SONRASI YAŞAM DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ..... 13

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PANDEMİLERDE AŞI TEREDDÜTLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ 15

THE EFFECTS OF COVID-19 ON INTERGENERATIONAL CONTACT IN TURKEY 17

MASALLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN ELE ALINIŞI: GAZİANTEP MASALLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME..... 18

TÜRKİYE'DE GERONTOLOJİK SOSYAL HİZMETİN GELECEĞİ 20

NEFROLOJİ HASTALARININ COVID-19 SÜRECİNE İLİŞKİN PSİKOSOSYAL DEĞERLENDİRMELERİ: ERZİNCAN ÖRNEĞİ..... 22

SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 SALGININA YÖNELİK ALGI VE TUTUMLARI İLE BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜKLERİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA: KONYA ÖRNEĞİ 24

COVID-19 VE İNTİHAR 26

TÜRKİYE'DEKİ SOSYAL HİZMET AKADEMİSYENLERİNİN COVID-19 SÜRECİNDEKİ DENEYİMLERİNİN KEŞFEDİLMESİ 27

YAŞLI DOSTU KENTLER VE SOSYAL HİZMET 29

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK BİLGİ DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ VE COVID-19 DÖNEMİNDE HAKLARINDAN FAYDALANMA DÜZEYİNİN İNCELENMESİ 30

GÖÇMEN, MÜLTECİ VE SIĞINMACI ÇOCUKLARIN TÜRKİYE'DE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 32

SANATIN ÇOCUKLARIN PSİKO-SOSYAL GELİŞİMLERİNE ETKİSİ 36

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÖTENAZİYE BAKIŞ AÇILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 37

YEDAM'DA ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANININ GÖREV VE SORUMLULUKLARI ... 39

BAĞIMLILIK ALANINDA AYAKTAN REHABİLİTASYON MODELİ OLARAK; YEDAM ATÖLYE 41

SOSYAL HİZMET MESLEĞİ'NDE SOSYAL ÇALIŞMA MATRİKSİ 42

BAĞIMLILIKTA SOSYAL RİSKLERİ DEĞERLENDİRMEK ÜZERE GELİŞTİRİLEN ARAÇ: SOSYAL RİSK İNDEKSİ (SORİ) 43

GÖÇMEN VE SIĞINMACILARA İNSANİ YARDIM VE HİZMET SAĞLAYAN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI KATILIMCI DEĞERLENDİRMEYİ NASIL KULLANIYOR? 45

"AYNI GEMİDE DEĞİLİZ!" ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞA SAHİP KADINLARIN COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER VE GEREKSİNİMLER 47

18 YAŞ ÜSTÜ VATANDAŞLARIN COVID-19 AŞI KARŞIfTLIĞI NEDENLERİNİN İNCELENMESİ 48

DİJİTAL TORUN PROJESİ 50

İKİ VİRÜS: COVID-19 VE EŞİTSİZLİKLER 52

TÜRKİYE'DE DEZAVANTAJLI GRUP OLARAK YAŞLI BİREYLER : "BİLGELİKTEN BAĞIMLILIĞA" 54

COVID-19 SALGININDA SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI 55

MADDE BAĞIMLILIĞI ALANINDA FAALİYETTE BULUNAN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 56

YEŞİL SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA ÜÇÜNCÜ KUŞAK İNSAN HAKLARINI YENİDEN DÜŞÜNMEK 57

MEDYADA ÇOCUK İSTİSMARI: SHARENTİNG EYLEMİ ÖRNEĞİ 59

YAŞLI AYRIMCILIĞIYLA BİR MÜCADELE PRATİĞİ OLARAK ELEŞTİREL SOSYAL HİZMETİN İMKANLARI 61

ÇALIŞMA YAŞAMI İÇERİSİNDE YER ALAN ULUSLARARASI KORUMA İHTİYACI OLAN BİREYLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR DERLEME 63

COVID-19 HANEHALKI ÇEVRE ÖLÇEĞİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI 64

SOSYAL HİZMET MESLEĞİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR VE ÇEVRESEL KALKINMANIN EKSİKLİKLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 66

YABANCI UYRUKLU BİREYLERİN COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE HUKUKA ERİŞİMİYLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMA: TÜRK KIZILAY HUKUKİ DANIŞMANLIK VE SEMİNER ÖRNEĞİ 67

SOSYAL MEDYA ANALİZİ: SOSYAL HİZMET TWEETLERİNDE COVID-19 68

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI GELİŞTİRME DURUMLARININ VE BAĞIMLILIK DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ 70

EKOAKTİVİZMİN SOSYAL HİZMET AÇISINDAN SUNDUĞU OLANAKLAR 73

TÜRKİYE'DE ADLİ SOSYAL HİZMETİN GELİŞİMİ: 2000 YILI SONRASINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME 76

YABANCI UYRUKLU ÇOCUKLARIN COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE OKULLAŞTIRILMASIYLA İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMA: TÜRK KIZILAY ŞARTLI EĞİTİM YARDIMI ÖRNEĞİ 77

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAPMAYA YÖNELİK KAYGI VE BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ 78

COVID-19 SALGININDA 65 YAŞ ÜSTÜ BİREYLER: SORUNLAR, AYRIMCILIK VE SOSYAL DESTEK 80

ENDÜSTRİ ALANINDA SOSYAL HİZMET UZMANLARINA İSTİHDAM OLUŞTURULMASI SÜRECİNE DAİR İNCELEME 81

SANAT TERAPİSİNİN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDAKİ YERİ 83

COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE SOSYAL HİZMET BÖLÜMLERİNİN BOŞ KALAN KONTENJANLARI BİZE NE SÖYLÜYOR? 85

MÜZİK EMEKÇİLERİ VE COVID-19: KENDİ KADERİNE TERK EDİLENLER 86

İKLİM MÜLTECİLERİ VE SOSYAL HİZMET: KRİZ Mİ FIRSAT MI? 88

TÜRKİYE'DE COVID-19 SALGINI DÖNEMİNDE SOSYAL HİZMET İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ..... 89

SURİYELİ ÇOCUKLARIN İYİ OLMA HALLERİNİN İNCELENMESİ: ALTINDAĞ ÖRNEĞİ... 90

BAKIM VERENLERE COVID 19 YÜKÜ: KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ..... 92

EVSİZLİK SORUNUNA İNSANİ BİR BAKIŞ VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ: HOUSING FIRST 93

SOCIAL WORK EDUCATION DURING THE COVID-19 PANDEMIC: LESSONS LEARNED FOR PROGRAMMING AND PRACTICE..... 94

KADIN ENGELLİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIŞ AÇISIYLA CİNSİYETSİZLEŞTİRİLMESİ OLGUSU..... 97

SOSYAL BELEDİYECİLİK ÇERÇEVESİNDE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI VE TEMEL EKSİKLİKLERİ..... 100

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE YAŞLI BİREYLERİN DURUMUNUN SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 102

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOSOSYAL VE MANEVİ SORUNLARININ GİDERİLMESİNDE OKUL SOSYAL HİZMETİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ, ÖĞRETMEN VE REHBER ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ: NİTEL BİR ANALİZ..... 105

COVID-19 PANDEMİSİNİN PALYATİF BAKIM SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINA YANSIMALARI..... 106

TÜRKİYE'DE GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YASAL OLARAK GELİŞTİRİLEN FİZİKSEL ERİŞİLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI..... 108

SİSTEM KURAMI VE SOSYAL HİZMET DİSİPLİNİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN PARSONS VE LUHMANN'IN YAKLAŞIMLARI ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMASI..... 109

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNİN EV HANIMLARI ÜZERİNE ETKİSİ..... 111

YAŞLILIK VE SİVİL TOPLUM..... 113

ÇEVRE MESELELERİ SOSYAL HİZMETLERİ HANGİ BOYUTLARDA İLGİLENDİRİYOR? MESLEKİ AÇILIMLAR VE GELECEK..... 115

AFGANİSTAN KÖKENLİ REFAKATSİZ GÖÇMEN ÇOCUKLARIN İHTİYAÇ VE HAKLARINI TÜRKİYE'DE VE ALMANYA'DA SUNULAN SOSYAL HİZMETLER NE KADAR KARŞILIYOR?..... 117

SANAT VE SOSYAL HİZMET: ŞİZOFRENİ VE BİPOLAR BOZUKLUK TANISINA SAHİP BİREYLERLE “DAMGALA-MA” TİYATROSU 119

PANDEMİ DÖNEMİNDE ÇOCUK KORUMA UYGULAMALARI: ÜNİVERSİTE HASTANESİNE GELEN SAĞLIK TEDBİRİ UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 121

SOSYAL ÇALIŞMACILARIN COVID-19 DÖNEMİNDEKİ TÜKENMİŞLİKLERİ VE ÖNERİLEN MÜDAHALELER..... 123

SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN COVID 19 PANDEMİ SÜRECİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMLERİ..... 124

21. YÜZYILIN İLK ÇEYREĞİ BİTERKEN TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMET’İN SORUNLARI 125

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI’NIN 2019 FAALİYET RAPORU’NUN SOSYAL HİZMET BİLİMİ BAKIŞIYLA ELEŞTİREL İNCELENMESİ 126

COVID 19 PANDEMİSİ ÖZELİNDE MÜRACAATÇI GRUPLARI VE SOSYAL HİZMET 127

ENGELLİ BAKIM EMEĞİNİ SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI IŞIĞINDA YENİDEN DÜŞÜNMEK: FEMİNİST BİR ÇÖZÜMLEME 128

COVID-19 PANDEMİSİ VE SOSYAL EŞİTSİZLİK 130

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MANEVİ İYİ OLUŞLARININ AÇIKLANMASINDA PSİKOLOJİK ESNEKLİK VE ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN ROLÜ..... 131

COVID-19 PANDEMİSİNDE ENGELLİ BİREYLERLE İLGİLİ POLİTİKA ÇALIŞMALARININ ANALİZİ..... 133

TÜRKİYE’DEKİ DEMOGRAFİK DÖNÜŞÜMÜN SOSYAL HİZMET KURULUŞLARINA YANSIMASI: HUZUREVLERİ ÖRNEĞİ..... 134

COVID 19 PANDEMİSİNİN PSİKOLOJİK ETKİLERİNİN AFET YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ..... 135

COVID 19 PANDEMİSİNDE KADIN KURULUŞLARINDA ÇALIŞAN MESLEK ELEMANLARININ YAŞADIKLARI SORUNLAR: AMASYA ÖRNEĞİ..... 136

YABANCI DÜŞMANLIĞI (ZENOFOBİ) KONUSUNDA 2003-2021 YILLARI ARASINDAKİ TEZ VE MAKALELERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ 138

DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIKLARI ÖNLEMEDE TÜRKİYE-GÜNEY KORE UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI..... 139

HAKİMLERİN VE MESLEK ELEMANLARININ CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLARLA YAPILAN ADLİ GÖRÜŞMEYE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ..... 1403

COVID-19 SALGIN DÖNEMİNDE PSİKO-SOSYAL DESTEK UYGULAMASINDA AKTİF ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANLARI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA 141

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ MEZUNLARININ VAKA SÜPERVİZYONU ÇALIŞMASINDAKİ YERİNİN ÖNEMİ: VAKA SÜPERVİZYONU EĞİTİMİ 1437

ŞİİRDE AĞAÇ İMGESİ, TOPLUMSAL SÜREÇLER VE SOSYAL HİZMET 1448

KIRILAMAYAN BİR DÖNGÜ: ŞİDDET DÖNGÜSÜ BAĞLAMINDA KADINA ŞİDDET UYGULAYAN ERKEĞİN ANNESİ OLMAK..... 145

COVID-19 DÖNEMİNİN GÖÇMEN VE MÜLTECİLERİN SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ BÜYÜTEÇ ETKİSİ 147

AİLE KURUMU VE DEĞİŞİM

Aleyna Tuğcu
Sakarya Üniversitesi
aleyna.tugcu.sw@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-3464-6486

Giriş: Klasik olarak aile toplumsal ve resmi bağlarla birbirine bağlanmış kadın ve erkek cinsiyetlerden bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan toplumun en küçük yapı taşıdır. Giddens (2008) aileyi akraba bağlantılarıyla doğrudan bağlanan, yetişkinlerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği bir insanlar topluluğu'' olarak tanımlamıştır. Birey toplumsal öğrenme aşamasına geçmeden önce aileden bilgi alır ve aile içerisinde gelişir. Toplumu anlamak ve tanımak için bireyin sosyalizasyonunun temel olarak gerçekleştiği aile kurumunu tanımak önem arz eder. Türk anayasasında ailenin toplumun temeli olduğu söylenerek ailenin önemi üzerinde özellikle durulmaktadır. Her toplumsal oluşum gibi aile de zaman ve mekan içerisinde çeşitli değişimler yaşamaktadır. Bu değişimler ailenin ne olduğu, nasıl kurulduğu ve kimlerden oluştuğu gibi birçok durumu kapsamaktadır. Bu çalışmada, aile tipleri, aile kuramları ve ailenin günümüzde geçirdiği değişim ele alınacaktır. Aile sosyal yapının bir parçası olarak yıllar içerisinde değişim yaşamaktadır. Bu değişim günümüzde küreselleşme, teknoloji gibi etkiler ile hız kazanmıştır. Ailenin değişimi üzerinde en etkili olan etkenler bireyselleşme ve kadının toplum içerisindeki konumunun değişmesi olarak sıralanabilir. Değişen aileler kimi gruplarca aile olarak kabul edilmemektedir ancak farklı konumda bulunan ve birbirlerini aile olarak kabul eden bireylerin varlığı, toplumun kabul edilmiş fikirlerinden bağımsız olarak, yok sayılamayacak bir durumdadır. Ailenin değişiminde kuşkusuz ki toplumun bakış açısının ve bireylerin değişen beklentilerinin büyük payı vardır. Geleneksel değerlerin yanında modern dönemin getirileri, aile içerisinde yaşanan sorunların görünür hale gelmesi aile kurumunun sorgulanması ve değişmesi ile sonuçlanmıştır. Ailenin yaşanan toplumsal değişimden ve bireysellik akımından en az zarar ile çıkması için bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerinin değer kazanması önem taşımaktadır. Bireylerin kendileri dışındaki kişilerin ihtiyaçlarını önemsemesi ve empati yeteneklerini geliştirmesi gerekmektedir. Günümüz ilişkilerinin süresinin uzamasının ve devamlılığının sağlanması için sorun çözme becerilerinin de gelişmesi gerektiği bir gerçektir. Yaşanan toplumsal değişimlerin aile kurumuna zarar vermeden yaşanması da mümkündür. Aile bireyler için yük değil sosyal destek kaynağı olarak görülmeli ve ailenin güçlendirici yapısı görmezden gelinmemelidir. Sağlıklı ilişkilerin kurulduğu bir aile sosyal yaşamdan bağımsız düşünülemeyecek birey için önemli bir kaynaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile Kuramları, Değişim.

TÜRKİYE'DE KADIN CİNAYETLERİ: PROFİL VE RİSK FAKTÖRLERİ

Gamze Erükçü Akbaş
Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Arş. Gör. / Dr.
gamzeerukcu@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-9790-5329

Kasım Karataş
Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Prof. Dr.
Orcid Id: 0000-0002-4817-9981

Giriş: Ölümcül şiddetin ele alınması ve kadın cinayetlerine yönelik çalışmaların yapılması, potansiyel olarak kadın cinayetlerinin profili ve risk faktörlerini keşfetme olanağı tanıyarak; cinayete giden uyarı sinyallerinin anlaşılmasında ve erken müdahalede yardımcı olmaktadır. **Çalışmanın Amacı:** Türkiye'de kadın cinayetlerinin temel unsurlarıyla ilgili bazı çıkarımlar yapılabilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışmada, Türkiye'de 2011-2019 yılları arasında erkek şiddeti sebebiyle yaşamını yitiren 1777 kadın cinayeti olgusu ele alınmıştır. Çalışmada, nicel araştırma ve belge tarama yöntemi kullanılarak, 5686 gazete haberi detaylı biçimde incelenmiştir.

Bulgular: Araştırmada izlenen süreç sonucunda; (1) yaş, cinayetin gerçekleştiği yer ve bölge gibi sosyo-demografik bulgular, (2) kadının kim tarafından öldürüldüğü, öldürülme biçimi, fail tarafından ifade edilen öldürme bahaneleri, faile ne olduğu gibi cinayete ilişkin bulgular, (3) cinayet öncesinde uyarı sinyali niteliğindeki risk faktörlerinin varlığı ve türü, kadına yönelik tedbir durumu, kadının koruma talep etme durumu gibi kadın cinayetleri risk faktörleri ve koruyucu faktörlere dair bulgular; (4) kadının yanı sıra başka öldürülen ya da yaralanan kişilerin varlığı ve kimlerden oluştuğu, çocukların cinayet anına tanık olma durumu gibi cinayetten etkilenen kişilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu araştırmaya dayalı olarak Türkiye'de kadın cinayetlerinin temel unsurlarıyla ilgili bazı çıkarımlar yapılmıştır. Buna göre:

- Kadınların tanıdıkları tarafından öldürülme riski, yabancılar tarafından öldürülme riskinden sekiz kat fazladır.
- Her iki kadından biri mevcut partneri tarafından öldürülmektedir. Bu oran, kadının ayrıldığı partneri tarafından öldürülme oranından beş kat daha fazladır.
- Kadının kendi ailesi tarafından öldürülme riski, partnerinin akrabaları tarafından öldürülme riskinden altı kat fazladır.
- Her üç cinayetten birinde, cinayet öncesinde uyarı sinyali niteliğindeki risk faktörleri söz konusudur. Bu risk faktörlerinin en önemlileri, sürekli ve artan şiddet, ölüm tehdidi, fail ve mağdur arasında yıllarca süren husumet, failin ruh sağlığı sorunları, madde bağımlılığı, cezaevi tecrübesi ve failin geçmiş yaşamında suçla ilişkisi, ısrarlı takip, çatışmalı boşanma süreci, daha önce yaralama ile sonuçlanan şiddet vb. gibi unsurlardan oluşmaktadır.
- Her on cinayetten birinde, failler, cinayet sonrası kendini de öldürmektedir. Bu bağlamda erkeğin ruh sağlığı sorunlarına da dikkat çekilmektedir.

- Her dört olgudan birinde, cinayetten ölme ya da yaralanma yoluyla etkilenen başka kişiler bulunmaktadır. Cinayetten en çok etkilenen grubu çocuklar oluşturmaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Türkiye'de kadına yönelik erkek şiddetiyle mücadele için, kadınlara yönelik koruyucu, erkeklere yönelik önleyici tedbirlere dair hükümler içeren ve yakın tarihte feshedilen İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanunun etkin olarak uygulanması, ısrarlı takibin bir suç olarak Türk Ceza Kanununda yer alması, boşanma öncesi, süreci ve sonrasında boşanma danışmanlığı hizmetinin etkin hale getirilmesi, kadına yönelik risk değerlendirmelerinin nitelikli yapılması, çocukların da istismar değerlendirmesinin bir öznesi haline getirilmesi, silaha erişimin yasaklanması ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak düzenlemelere yer verilmesi gerekmektedir. Kadınları koruma ve güçlendirmede cinayet öncesi risk faktörlerine ilişkin mesleki müdahalelerinin ve şiddet uygulayan erkeklere yönelik rehabilitasyon ve ceza dengesinin sağlanarak, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bilinç yükseltme çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Kadın cinayetlerini önlemek için hem fail hem de kadın açısından çeşitli değişkenlerin incelenmesi ve çeşitli risk ve koruyucu faktörlerin belirlenerek bu unsurların şiddet maruz bırakılmış ya da şiddete maruz kalma riski olan kadınlarla çalışan profesyoneller ve politika yapıcılar tarafından uygulamaya aktarılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Cinayetleri, Risk Faktörleri, Sosyal Hizmet.

LİSE GENÇLİĞİ DEĞERLER PROFİLİ: KARAKTER GÜÇLERİNE DAYALI BİR TARAMA ÇALIŞMASI

Ömer Faruk Kabakçı
Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Dr. Öğretim Üyesi
omerfaruk@uludag.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-6191-1305

Giriş: Sağlıklı bir pozitif gençlik gelişimi gençlerin karakter özelliklerini de içeren koruyucu faktörleri kapsamaktadır. Bu faktörler psikososyal uyum, okula uyum ve yaşam doyumu gibi olumlu kazanımların arttırılmasını sağlayabilir. Ayrıca bu koruyucu faktörler, riskli alma davranışları gibi olumsuz özelliklerin azaltılmasına da katkı sağlamaktadır. Bu koruyucu faktörlerden biri de olumlu karakter özellikleridir. Bu özellikler hem kişiyi ruhsal ve fiziksel rahatsızlıklardan koruma hem de pozitif gençlik gelişiminin artmasını sağlamada önemlidir. Karakter özellikleri, son yıllarda 6 erdem boyutunu ve 24 karakter gücünü içeren Karakter Güçleri ve Erdemli oluş yaklaşımı ile kapsamlı bir şekilde incelenmektedir.

Çalışmanın Amacı: Bu araştırma ile lise gençliğine yönelik geniş çaplı olarak karakter güçlerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda Lise Gençliğine yönelik bir değerler profiline ulaşmak amaçlanmaktadır. Ayrıca karakter güçlerinin gençlerin risk alma davranışlarına etkisinin belirlenmesi de bu çalışma ile hedeflenmektedir.

Yöntem: Farklı okul türlerine göre ergenlik dönemindeki bireylere yönelik gerçekleştirilecek çalışmada Karakter Güçleri ve Erdemli Oluş Gençlik Envanteri, Demografik Değişkenler Formu ve Risk Alma Davranışları Ölçeği kullanılacaktır. Veri analizinde betimsel istatistikler yanında, korelasyon, regresyon analizi, varyans analizi ve t testleri kullanılacaktır. Çalışma sonunda lise gençliğinin merkezinde karakter güçlerinin olduğu bir değerler taraması ortaya konacak ve risk alma davranışlarında karakter özelliklerinin etkisi belirlenecektir. Bu çalışmada çoklu bileşenler dahil edilerek ekolojik bir bakış açısıyla gençlik gelişiminin bir yönü incelenecektir.

Bulgular: Çalışmaya ilişkin veri toplama süreci devam etmekte olup ön bulguların sunulması ve tartışılması hedeflenmektedir. Bulguların eğitim ve sosyal hizmet alanında, gençlik merkezlerinde, okullarda, emniyet birimlerinde çalışan ve gençlerin iyi oluş hallerini ve pozitif gelişimlerini arttırmayı hedefleyen kurumlar ve profesyoneller için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tartışma ve Sonuç: Sonuçların özellikle COVID-19'un hassas sürecinde gençlerin değer profillerindeki ve risk alma davranışlarındaki değişimleri izlemek için önemli veriler sağlaması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: COVID-19, değerler, karakter güçleri, pozitif gençlik gelişimi, risk alma.

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE YAŞLILARIN BARINMA SORUNU: VAKA SUNUMU

Amine Balcı
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi
amine_balci@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-0415-2533

Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) göre genel olarak 65 yaş ve üstü bireyler yaşlı nüfus olarak tanımlanmaktadır. Yaşlanma tüm hücre organ ve dokuların fonksiyonlarında azalmaya neden olmakta ve birçok kronik hastalığa zemin hazırlamaktadır. Oluşan bu fizyolojik değişiklikler nedeniyle yaşlı insanlar daha sık enfekte olmakta ve yaşlılarda iyileşme süreci daha güç olmaktadır. Covıd-19 pandemi döneminde yaşlılarında içinde yer aldığı dezavantajlı gruplar genellikle enfeksiyonu daha ağır geçirmekte ve bu süreçten daha fazla olumsuz etkilenmektedirler. Pandemiye primer sağlık sorunları yanı sıra, pandeminin ilk dönemlerinde pandemiyi kontrol altına almak amacıyla alınan sokağa çıkma kısıtlamaları yaşlılarda daha uzun süreli olduğundan psiko-sosyal ve fiziksel sorunlara, huzurevi gibi kamu kuruluşlarının barınmakta olan hastalarını korumak için yeni hasta kabul etmemesi gibi bir takım önlemler alması ise, yaşlı kesimlerin pandemi döneminde bu kurumlara yerleştirilmelerinde sorunlar yaşanması gibi ek problemlere neden olmuştur.

Bu çalışmada pandemi döneminde, COVID-19 hastalığı geçirip hastanedeki tedavisi tamamlandıktan sonra çocukları tarafından kabul edilmeyen ve kamu kuruluşlarına yerleştirmede sorun yaşanan 100 yaşındaki hastanın olgu sunumu eşliğinde yaşlıların bu dönemde yaşadıkları barınma sorunlarına dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Hastalık hakkında insanların yeterince bilgilendirilmesi, sağlık kurumlarının hasta ve yaşlılara daha iyi hizmet verebileceği düzenlemelere gitmeleri, sosyal hizmet kurumlarının bu süreçte aktif rol alarak sorunların çözümüne yardımcı olabilecek düzenlemeler yapmaları, sağlık kurumları ve koruyucu kurumların iş birliği içinde çalışmalarının bu sorunları azaltmada yardımcı olabileceği vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Barınma, Pandemi, Sorun, Yaşlılık.

AFET VE ACİL DURUMLARDA AKUT DÖNEM PSİKOSOSYAL DESTEK MÜDAHALELERİ

Asiye Bekarca Şen
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Sosyal Çalışmacı
asiye.bsen@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-9101-9521

21. yüzyılda Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de küreselleşme ve iklim krizleri nedeniyle doğal ve insan kaynaklı afet ve acil durumlar insanların yaşamlarını tehdit etmektedir. Yarattığı fiziksel ve ruhsal etkiler bireylerin, ailelerin ve toplulukların ciddi, kalıcı ve yaygın psikolojik ve sosyal sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Karancı & İkizer, 2017). Türkiye'de 2021 Ekim ayına kadar 15 afet ve acil durum yaşanmış 796 meslek elemanıyla 20.659 kişiye psikososyal destek sağlanmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021). Rakamlar psiksosyal destek müdahalelerine olan ihtiyacın önemini ortaya koymaktadır. Psikososyal destek, mikrodan makroya geniş bir yelpazede müdahale sunmayı gerektirir. Bu müdahaleler, temel hizmetler ve güvenlik, topluluk ve aile destekleri, odaklı uzmanlaşmamış hizmetler ve uzmanlaşmış hizmetler şeklinde 4 aşamada değerlendirmektedir (Kuruluşlararası Daimi Komite, 2007; Reifels, ve diğerleri, 2013). Müdahalelerin *"etkilenen toplumu yeniden inşa etmek ve toplum kaynaklarını tekrar işler hale getirmek, etkilenen bireylere müdahale etmek ve psikolojik bozuklukların ortaya çıkmasını önlemek"* (Kuruluşlararası Daimi Komite, 2007; Şavur & Thomas, 2010) olmak üzere iki temel amacı vardır. Ayrıca psikososyal desteğin koruyucu ve önleyici bir hizmet olmasının yanında tedavi edici yönü de bulunmaktadır (Hansen, 2014). The European Network for Traumatic Stress rehberine göre, psikososyal müdahale aşamaları ilk bir hafta, ilk bir ay, 1-3 ay ve üç aydan sonra olarak ayrılmıştır (Bisson, ve diğerleri, 2010). Housley ve Beutley (Housley & Beutler, 2007); olaydan etkilenen kişilerin güvenlik, sağlık gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasını ve psikolojik ilk yardımı akut dönem, psiko-eğitim, paylaşım grupları vb. çalışmaları orta vade ve kişiye özgü tedavi ve terapi yaklaşımlarını uzun vade psikososyal destek çalışmaları şeklinde basamaklandırmıştır. Afetten etkilenenlerin ruhsal sağlığını korumak ve psikopatolojiyi önlemek için akut dönem psikososyal müdahalelerin yapılması gerektiği kabul edilen bir gerçektir. Standart sınıflandırması olmamakla birlikte ihtiyaç ve kaynak tespiti, psikolojik ilk yardım, sevk etme ve yönlendirme ve bilgilendirme akut dönem psikososyal müdahalelerdir. Bu bağlamda güvenlik duygusu aşılamak, sakinleştirmek, öz-yeterlilik ve toplumsal yeterlilik duygusunu pekiştirmek, bağlantılı olma duygusunu beslemek ve umudu arttırmak olmak üzere beş temel prensip benimsenmiştir (Hobfoll, Watson, & Bell, 2007). Aynı zamanda etkilenenlerin değer, duygu, dayanışma, düş, düşünce ve davranış (BASIC-PH modeli) (Lahad, 2017) boyutlarında baş etme kapasiteleri değerlendirilir ve güçlendirmeye çalışılır. Bu çalışmada afet ve acil durumlarda psikososyal destek müdahalelerinin önemi ortaya koyularak akut dönem müdahalelere dikkat çekmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ülkemizde yaşanan akut dönem müdahale örnekleriyle mesleki saha tecrübesi paylaşılacaktır. Ayrıca gelecekte afet ve acil durumlarda saha çalışmalarında görev alacak sosyal hizmet uzmanları ve meslek elemanlarına yönelik sahada çalışırken mesleki ve bireysel olarak göz önünde bulundurmaları gereken hususlar paylaşılacaktır.

Afet sonrası akut dönemde afet ve acil durumlardan etkilenen vatandaşlara odaklı uzmanlaşmış müdahaleler yerine gündelik yaşama dönmeyi kolaylaştırmak için genel destek ve kaynaklar sağlanmalıdır. Nice; pratik ve sosyal destek sağlamanın özellikle afet ve acil durumlardan sonra TSSB semptomlarının ortadan kalkmasında önemli bir rol oynadığını savunur (National Institute for Clinical Excellence (NICE), 2005). Akut dönemde güvenlik algısı ve stabilizasyonun sağlanması, bağ kurulması, doğru ve ihtiyaç duyulan bilgilendirmenin yapılması, doğal iyileşmeyi, güçlü yanlarını ve var olan kaynaklarını kullanmasını teşvik etmek, akut psikolojik yardıma ihtiyacı olanların belirlenmesi ve uygun hizmetlere yönlendirmesinin yapılması önemlidir. Afet ve acil durum sonrası hukuki süreçler, yaralanmalara bağlı tıbbi rehabilitasyon, olayın medyada geniş yer alması, ekonomik zorluklar gibi ikincil stresörler yaşandığında bilgi, destek ve uzmanlaşmış desteğe duyulan ihtiyaç zaman zaman farklılık gösterebildiği için yaklaşık bir yıl izlenmelidir. Psikososyal destek meslek elemanları kurumsal ve mesleki sınırlılıklarının farkında olmalı, zihinsel ve ruhsal olarak kendini hazırlamalı, travma, yasla çalışma, farklı kültürlerle çalışma alanlarında kendini yetiştirmeli ve sahada yapılması gerekenler kadar neler yapılmaması gerektiği konusunda da bilgi sahibi olması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Afet ve Acil Durumlar, Akut Dönem, Psikososyal Destek, Psikolojik İlk Yardım.

Kaynakça

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Afet ve acil durumlarda psikososyal destek müdahale ceridesi.* Göç, Afet ev Acil Durumlarda Psikososyal Destek Daire Başkanlığı. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

Bisson, J. I., Tavakoly, B., Witteveen, A. B., Ajdukov, D., Johansen, V. J., Nordanger, D., Garcia, F. O., Punamaki, R. L., Sezgin A. U., Wittmann, L. ve Olff, M. (2010). TENTS guidelines: Development of post-disaster psychosocial care guidelines through a Delphi process. *The British Journal of Psychiatry*, *196*, 69-74. doi:10.1192/bjp.bp.109.066266

Hansen, P. (2014). *Psychosocial interventions: A handbook.* (W. Ager, Dü.) Copenhagen: International federation of red cross and red crescent sociaties. Erişim tarihi: 09 Şubat 2021,https://resourcecentre.savethechildren.net/node/8418/pdf/psi-handbook_en_july10.pdf

Hobfoll, S. E., Watson, P. J. ve Bell, C. C. (2007). Five essential elements of ımmediate and mid-term mass trauma ıntervention: empirical evidence. *Psychiatry, 70*(4), 283-315. doi:10.1521/psyc.2007.70.4.283

Housley, J. ve Beutler, L. E. (2007). Treating victims of mass disaster and terrorism. *International Review of Psychiatry, 21*(5), 488.

Karancı, A. N.ve İkizer, G. (2017). Afet psikolojisi: Tarihçe, temel ilkeler, ve uygulamalar. *Türkiye Klinikleri J Psychol-Special Topics*, *2*(3), 163-171.

Kuruluşlararası Daimi Komite. (2007). *IASC Acil Durumlarda Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Kılavuzu.* Cenevre.

Lahad, M. (2017). From victim to victor: The development of the basıc ph model of coping and resiliency. *Traumatology*, *23*(1), 27-34. doi:doi.org/10.1037/trm0000105

National Institute for Clinical Excellence (NICE). (2005). *Post-traumatic Stress Disorder (PTSD). Anxiety: Management of Post-traumatic Stress Disorder in Adults in Primary, Secondary and Community Care.* London: National Health Service.

Reifels, L., Pietrantoni, L., Prati, G., Kim, Y., Kilpatrick, D. G., Dyb, G., vd. (2013). Lessons learned about psychosocial responses to disaster and mass trauma: an international perspective. *4*(1). doi:10.3402/ejpt.v4i0.22897

Şavur, E. ve Thomas, S. A. (2010). Terör olaylari sonrasında psikososyal destek hizmetleri. *Kriz Dergisi, 18*(1), 45-58. doi:10.1501/Kriz_0000000310

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE YAŞLI BİREYLERİN BAKIM SORUNLARI VE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Furkan Ulusal
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Havza MYO
Ögr. Gör.
furkanulusalshu@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-8011-8540

Aylin Ulusal
Dinar Sosyal Hizmet Merkezi
aylinozturk92@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-9124-1154

Çin'in Wuhan Kentinde 2019 yılında epidemik bir salgın ile başlayan koronavirüs çok hızlı bir şekilde kıtaları aşmış ve dünyayı etkisi altına alıp bir pandemiye dönüşmüştür. İnsandan insana solunum veya temas ile hızlı bir şekilde bulaşan hastalık, bağışıklık sistemi zayıf olan, kronik rahatsızlığı bulunan bireyler ve 65 yaş üzeri yaşlılar için daha belirgin bir risk oluşturmuş, bu gruplarda ölüm oranları daha yüksek olmuştur. Pandemi ile birlikte toplum; psikolojik, ekonomik ve sosyal anlamda olumsuz etkilenmiştir. Bununla birlikte toplumdaki bazı kırılgan gruplar tarafından pandeminin etkileri daha hissedilebilir olmuştur. Bunlardan birisi de yaşlı bireylerdir. Covid-19 sürecinde ortaya çıkan belirsizlikler, yaşlı bireylerin kaygı ve streslerini artırmış, ölüm korkusu yaşamalarına neden olmuştur. Tüm bunlarla birlikte yaşanan izolasyon ve karantina uygulamaları, sokağa çıkma kısıtlamaları gibi yasaklar, yaşlı bireyler için oldukça zor olmuştur. Bu da yaşlı bireylerin korunma, bakım ve gözetim gibi ihtiyaçlarını artırmıştır. Bu çalışma da yaşlı bireylerin yaşadıkları bakım problemleri ve Covid-19 pandemi süreciyle birlikte değişen ve artan bakım sorunları değerlendirilecektir. Tüm bu sorunların yaşlı bireyler üzerindeki yıkıcı etkilerini azaltmak ve korumak amacıyla yapılan sosyal hizmet uygulamalarını değerlendirmek, aynı zamanda ihtiyaç duyulan sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamalarını tartışmak amaçlanmıştır. Covid-19 pandemi sürecinin yarattığı, psikolojik, sosyal ve ekonomik etkiler yaşlı bireyleri olumsuz etkilemiştir. Pandemi ile birlikte yaşlıların korunma ve bakım yükümlülükleri artmıştır. Yaşlı bireylerin sosyalleşme ve toplumsallaşma durumlarının azalması, hem bilişsel hem de davranışsal bozukluklara neden olabilmektedir. Yaşlı bireylerin psiko-sosyal durumlarının iyi olması, fiziksel sağlıklarını da olumlu yönde etkilemektedir. Yaşlı bireylere yönelik yapılan erken müdahaleler ve hizmetler, bakım gereksinimlerine duydukları ihtiyaçları da azaltmaktadır. Yaşlı bireylerin Covid-19 pandemi dönemi ile birlikte artan bakım problemlerini önceden tespit edip, koruyucu ve önleyici hizmetler sunulması önem arz etmektedir. Fiziksel ve ruhsal sağlıkları bozulan yaşlıların bakım hizmetlerine duydukları ihtiyaçlar da artmaktadır. Yaşlı bireylerin özellikle Covid-19 pandemi sürecinde psiko-sosyal durumlarının iyi olması ve buna yönelik uygulamaların bulunması gerekmektedir. Sosyal hizmet disiplininin; mikro, mezzo ve makro uygulamalar sunarak pandemi süreciyle birlikte artan yaşlı bakımı sorunlarını ve ihtiyaçlarını tespit ederek buna yönelik uygulama ve çalışmalar yapması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Sosyal Hizmet, Yaşlılık, Yaşlı Bakımı.

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ "COVID-19'A İLİŞKİN ALGILARININ BELİRLENMESİ: METAFOR ANALİZİ

Ayşe Kızıltaş
Anadolu Üniversitesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi
Öğr. Gör.
aysekiziltas@anadolu.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-3430-4833

Semra Saruç
Anadolu Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
Doç. Dr.
semrasaruc@anadolu.edu.tr
Orcid Id: 0000-0003-1698-9039

Giriş: COVID 19 pandemisiyle birlikte sağlık çalışanlarının iş yükü oldukça artmış, tüm hayati risklerine rağmen sağlık sektöründeki tüm meslek grupları görevlerini özveriyle yerine getirmişlerdir. COVID-19 pandemisi ortaya çıktığından beri COVID-19 ve etkileri açıklanırken medyada çoğu zaman "dalga", "tsunami", "salgınla mücadele" ya da "savaş" gibi benzetmeler kullanılmakta, sağlık çalışanları için de "salgınla savaşta en ön safta yer alan kahramanlar" gibi benzetmeler yaygın biçimde kullanılmaktadır. COVID 19 pandemi sürecinde önemli rol üstlenen sağlık çalışanlarının bu süreçten ne şekilde etkilendikleri önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı sağlık çalışanlarının COVID-19' kavramına yönelik algılarını metaforik olarak ortaya koymaktır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik tasarım kullanılmış, sağlık çalışanlarının COVID-19 algısı metafor analizi aracılığıyla incelenmiştir. Çalışma çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiş olup, gönüllü 147 sağlık çalışanın katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen çevrimiçi anket formu kullanılmıştır. Anket formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim düzeyi gibi soruları yanıtlamalarının yanında COVID-19'a ilişkin algılarını belirlemek için sağlık çalışanlarından "Bence COVID-19 (Corona) .....gibidir, Çünkü ..…" cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bulgular: Verilerin analizi sonucunda sağlık çalışanları tarafından üretilen toplam 52 metafor elde edilmiştir. Metaforlar 10 kategori altında değerlendirilmiştir. Bu kategoriler; sınırlanma/kısıtlılık, kaygı/endişe, özlem, yaşam düzeninde değişiklikler, farkındalık, belirsizlik/kontrol edilemezlik, insanlığa uyarı, ölüm-kayıp, tıbbi gerçeklik ve mesleki değerini sorgulama olarak sıralanmıştır.

Sonuç: COVID-19'u belirsizlik, kısıtlılık ve endişe- kaygı olarak değerlendiren sağlık çalışanlarının yanı sıra büyük bir bölümünün bu hastalığı farkındalık olarak niteledikleri göze çarpmaktadır. COVID-19'u anlamlandırma biçimlerine ilişkin bilginin sağlık çalışanlarına yönelik düzenlemeler ve önleyici gelişimsel müdahalelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Koronavirüs, Metafor Analizi, Sağlık Çalışanları.

KARDİYAK HASTALARIN TEDAVİSİNDE SOSYAL BOYUTUN ÖNEMİ

Barış Düzel
Mersin Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Uz. Dr.
drbarisss@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-0675-0377

Günümüz dünyasında gelişen teknoloji ve tıp bilimine paralel olarak beklenen yaşam süresinin uzaması beraberinde artmış bir kardiyovasküler ölüm oranını da getirmektedir. Hali hazırda her iki ölümden biri kardiyovasküler sebeplere bağlı olmaktadır. Bir yandan gelişen müdahale seçenekleri ve tedavi yöntemleri ile ani kardiyak ölümler bir nebze azaltılırken öte yandan engellenemeyen geri dönüşsüz hasarların yaratmış olduğu morbiditelerde mücadele etmemiz gereken diğer bir unsur olmaktadır. Kalp hastalarının bu hassas dengesi ve ölüme bu kadar yakın bir hayat sürmesi hem sosyal hem de psikolojik olarak ağır travmatik bir dönem başlatmaktadır. Yapılan çalışmalarda nefes darlığı, yorgunluk, efor kapasitesinin düşmesinden dolayı maluliyet ve yardım ihtiyacı artmış olan bu bireylerde sosyal desteğin sağlanması ve aile kavramının yoğun hissettirilmesi hastalığın getirmiş olduğu olumsuzlukları azaltmakta, tedaviye uyumu arttırmakta hem sosyal hem de psikolojik iyileşme görülmesi nihayetinde hastane yatışları ve tıbbi yardım ihtiyacını azalttığı için sağlık sistemine yükü de azaltmaktadır. Deneyimlerimizden yola çıkarak ağır bir travma sonrası kalp hastalığı tanısı alan bireylerin ilk tedavilerinden sonra kendileri ve yakınları ile hastalığı konuşup, olası risk ve ihtimalleri de anlatarak bu hastalığın tıbbi sosyal ve psikolojik yanları ile total bir bakış açısı ile yaklaşmanın hasta tedavi uyumu ve sağ kalım üzerinde çok daha iyi sonuçlar elde ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu yüzden genel anlayışımız “ hastalık yoktur hasta vardır” felsefesiyle sadece hastalığa sebep olan unsuru gidermek yerine hastayı sosyal psikolojik ve tıbbi bir bütün şeklinde değerlendirip tedavi planı oluşturmak olmalıdır. Bu doğrultuda bu bildiri de sosyal belirleyicilerin kardiyak hastalar üzerindeki etkileri tedavi sürecinde elde edilen deneyimlerden yola çıkılarak paylaşılacaktır. Bu noktada sosyal hizmet odaklı çalışmaların hasta yaşam kalitesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir ve kardiyak rehabilitasyonun sosyal ayağının geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kardiyoloji, Koroner Arter Hastalığı, Rehabilitasyon.

PANDEMİDE DEVLETİN SOSYAL NİTELİĞİ

Berat Akpınar
Mersin Üniversitesi
Arş. Gör.
beraatakpinar@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-3057-733X

Necla Nazlı Akkor
Mersin Üniversitesi
nnazliakkor@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-5689-0378

Ekonomi, sosyal politikalar ve ülkenin yaşadığı güncel sorunlar sosyal hizmetin müracaatçı kitlesini ve sunulan hizmetleri kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı bir biçimde etkilemektedir. Bu araştırmada pandeminin başlangıcından 2021 yılı Ekim ayına dek yoksulluk, işsizlik, sosyal hizmet ve sosyal yardımlar bağlamında ele alınmış ve sosyal politika bağlamında bir tablo resmedilmiştir. Pandeminin sosyal hizmetin çalıştığı kırılgan nüfus grupları üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri makro perspektifte sunulmuştur. Dünya Bankası verilerine göre 2021 yılında 9127 dolar olan kişi başına milli gelir 2020 yılında 589 dolar azalarak 8538 dolar olmuştur. 2021 yılında kişi başına milli gelirin ekonomik krizle etkileriyle daha düşmesi beklenmektedir. Gini katsayısı bir 2017 yılına göre 2018'de 0,013 puan azalış ile 0,395 olarak tahmin edilmiştir (TÜİK, 2020). 2019 yılında Gini katsayısı 2018'e göre ise 0,015 puan artış ile 0,410 olarak tahmin edilmiştir. TÜİK (2020)'e göre 2019 yılında ortalama hane halkı geliri 2019'a göre 2020'de %15,8 arttı 69,349 TL oldu. Bu miktara göre Türkiye'de bir haneye giren ortalama gelir 5,779 TL olmuştur. Pandemi başlangıcında dolar kuru 6,14 TL'den işlem görürken pandeminin etkilerinin devam ettiği 22 Ekim 2020 itibariyle 9,60 TL'den işlem görmektedir. TCMB verilerine göre pandemi başlangıcında %11,86 olan enflasyon (TÜFE) yıllık bazda %19,58'e yükselmiştir. Bu durum da konuttan, gıdaya, elektrikten, ulaşıma mal ve hizmetlerin fiyatlarında genel bir artışa sebebiyet vermiştir. Kısa çalışma ödeneği alan işçiler günlük brüt ücretinin %60'ını alırken ekonomik açıdan zorlanırken kayıt dışı olarak 2020 Ekimde çalışan işçi oranı %31'dir. Ayrıca kayıt dışı çalışan işçiler kısa çalışma ödeneğinden faydalanamadıkları için zorlu pandemi koşullarında kırılganlıkları artmaktadır. Pandemi öncesi ve sürecindeki kısa çalışma ödeneği alan işçi sayısı incelendiğinde 2019'un Temmuz ayına kadar 55.960 kişi, 2020 Temmuz ayına kadar 3.596.629 kişi kısa çalışma ödeneği almıştır. Aralık 2019 verilerine göre Türkiye'de işsizlik %13,7'dir. Genç işsizlik (15-24 yaş) ise %25'tir. TÜİK (2021)'in 2020 yılına ilişkin işsizlik verileri incelendiğinde pandemi koşullarına rağmen işsiz sayısının 408 bin kişi azalarak 4 milyon 61 bin kişi olduğu %13,2 seviyesine gerilediği ilan edilmiştir. Sosyal yardımlara olan ihtiyaç artmış, Gini katsayısı yükselmiş, işsizlik artmış, sosyal hizmete ve sosyal yardımlara duyulan ihtiyaç artmış ve devletin sosyal niteliği zayıf düşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım, Pandemi, Sosyal Devlet.

ÇOCUKLUK ÇAĞI CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU GENÇ KADINLAR: KURUM BAKIMI VE SONRASI YAŞAM DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

Betül Çolak
İstanbul Gelişim Üniversitesi
colak_betul@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-0051-914X

Reyhan Atasü Topçuoğlu
Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.
atasu.topcuoglu@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-9635-7578

Giriş: Şiddetin tarihini inceleyen çalışmalarda çocuğun cinsel istismarı, dünyada her dönemde görülen ve dolayısıyla aslında her zaman güncel olan ciddi bir sosyal problem olarak betimlenmiştir (Ruff, 2011). Kempe 1977'de çocuğun cinsel istismarını 'gizli pediatrik sorun' olarak adlandırmıştır. Ancak bu sorun günümüzde çok daha fazla ihbar edilmekte ve sorgulanmaktadır (Modelli, Galvao, Pratesi, 2012, s. 2). Dolayısıyla "gizli pediatrik sorun", çok daha fazla gün yüzüne çıkmakta ve görünür olmaktadır. Çocuğun cinsel istismarı yaşı ve vücudu olgunlaşmamış birine kendinden büyük birisi tarafından kandırılarak, şiddet uygulanarak veya zorla erişkinin cinsel amaçları veya isteklerini tatmin etmek adına uygulanan davranışların ve ilişkilerin tümünü olarak tanımlanabilir (Polat, 2006). Çocuğun baskı ve zor kullanmayla cinsel eylemlere maruz kalması, bu süreçten zarar görmesi söz konusudur. Çocuğun cinsel istismarının gerçekleşme nedenleri ayrıntılı incelendiğinde ise mikro düzeyde failin bireysel psikososyal özelliklerinden, makro düzeyde içinde bulunduğu toplumun yapısı ve bu yapıyı şekillendiren politika ve ataerkil ideolojinin risk faktörlerine katkısı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla çocuğun cinsel istismarı konusunda uygulanan hizmetlerin odağında mağdurun korunmasının ve iyileştirilmesinin yanı sıra baskının oluşmasına neden olan risk faktörleriyle mücadele de olmalıdır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışma, cinsel istismar mağduru kız çocuklarının kurum bakımı süreci ve sonrası süreçte yaşadıklarına odaklanmakta, kurum bakımı sürecinde verilen hizmetlerin mağdurların genç birer kadın olarak kurum bakımı sonrasında hayata uyum ve katılımlarındaki etkililiğini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu amacı gerçekleştirirken genç kadınların süreç içindeki yaşam deneyimlerine bütüncül bir yaklaşımı sağlamak adına cinsel istismar öncesi, sonrası, kurum bakımı ve sonrası süreç olmak üzere geniş bir perspektifte konuya yaklaşılmıştır. Araştırmanın temel sorusu "Çocukluğunda cinsel istismar mağduru olan genç kadınların deneyimlerine göre sosyal hizmet uygulamalarının sağaltıcı etkileri nasıldır?" sorusudur.

Yöntem: Araştırma nitel araştırma tasarımında yaşam öyküsü yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. On iki genç kadınla yarı yapılandırılmış görüşme formları üzerinden derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Veriler içerik analiz ile analiz edilmiştir. Dört temel ana temaya ve alt temalara ulaşılmıştır: 1. Çocukluk dönemi, 2. Cinsel istismarın saptanması 3. Kurum bakımı sürecinde verilen hizmetler ve etkililiği, 4. Kurum bakımı sonrası süreç.

Bulgular: Bulgular, kız çocuğunun baskıcı, katı ve ataerkil aile ortamında büyüdüğünü, erkek çocuklarla aralarında ayrımcılık olduğunu, baskıdan kurtulmak isteyen kız çocuğunun evden kaçtığı madde kullanımına yöneldiği ve cinsel istismar mağduru olduğu, erkek kardeşe yönelik tutumun faili abi olan vakalarda risk faktörlerinden olduğu, cinsel istismar öncesinde de tespit edildiği süreçte de çocuğun aile desteğinden mahrum olduğu ve yalnız olduğuna işaret etmektedir. Kurum bakımı sürecindeki hizmetlerin çocuğun günlük yaşamını sürdürmesi, eğitim, sağlık, boş zaman etkinlikleri gibi biyopsikososyal ihtiyaçlarını karşılamada işlevsel olsa da travmanın etkilerini iyileştirmek amacıyla yapılan çalışmaların yetersiz ve işlevsel olmadığı bulgulanmıştır. Kurum bakımı sonrası süreçte genç kadınlarının yalnızlıklarının devam ettiği ve en çok barınma, ekonomik ve psikososyal desteğe ihtiyaç duydukları, sonlandırma ve izleme çalışmalarında önemli eksiklikler ve keyfilikler olduğu; bunun da genç kadınların hayatını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Araştırma, genç kadınların yaşam deneyimlerine dayanması, seslerini duyurabilmeleri, konunun onların perspektifinden görünür olması açısından özgün, önemli ve değerlidir. Geliştirilen öneriler, hizmetlerin geliştirilmesine önemli katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kurum Bakımı Sonrası Yaşam Deneyimleri, Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı, Kurum Bakımı.

Kaynakça

Modelli, M. E. S., Galvao, M. F. and Pratesi, R. (2012). Child sexual abuse. *Forensic Science International, 217*, 1-4.

Polat, O. (2006). *Aile içi cinsel tecavüz ensest.* İstanbul: Nokta Kitap.

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN PANDEMİLERDE AŞI TEREDDÜTLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Beyza Erkoç
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
beyzahatipoglu@windowslive.com
Orcid Id: 0000-0002-0035-6782

Sayra Lotfi
İstanbul Medipol Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
slotfi@medipol.edu.tr
Orcid Id: 0000-0003-3352-0152

Giriş: Tereddüt kavramsal açıdan verilmesi gereken bir karara karşı duraksamayı ve reddetmeye yakın kararsız kalmayı ifade eder. Aşı tereddüdü ise yeterli düzeyde aşılama hizmeti sunulmasına karşın bireylerin aşılanmayı geciktirmesi ya da reddetmesi şeklinde tanımlanabilir. Bireylerin aşılara karşı tereddütlü yaklaşmalarının farklı nedenleri vardır. Bu nedenlere örnek olarak; aşıların kimyasal içeriklerinin bireylerin sağlıklarına zararlı olduğuna ilişkin inançlar, hastalığın geçirilerek bağışıklık kazanılabileceği, aşıların hiçbir etkisinin olmadığı vb. nedenlerle aşılara tereddütlü yaklaşmaktadırlar. Covid-19 virüsü 2019 yılında ortaya çıkmış kısa sürede tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de etkisi altına almıştır. Virüse karşı ülkemizde aşılama hizmetlerinin devam etmesine rağmen aşılanmayı geciktiren ya da tamamen reddeden yani aşı tereddüdü yaşayan bireyler vardır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı sosyal hizmet bölümünde eğitim gören öğrencilerin aşı tereddütlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi ve sonuçlar doğrultusunda öneriler getirilmesidir.

Yöntem: Araştırma 27.09.2021-10.10.2021 tarihleri arasında, farklı üniversitelerin sosyal hizmet bölümünde eğitim gören 110 öğrenci ile, Google Form aracılıyla gerçekleştirilmiştir. Veriler "Katılımcı Bilgi Formu", "Pandemilerde Aşı Tereddüt" formu yapılmıştır.

Bulgular: Yapılan analizler sonucu katılımcıların demografik bilgileri; katılımcıların 101 (%91,8)'i kadın, 9 (%8,2)'u erkektir, 88 (%80,0) kişi 18-21 yaş aralığında iken 38 (%34,5) kişi 1.sınıfta öğrenim görmektedir. 103 (%93,6) katılımcı aşı olduğunu belirtmiş, 83 (%75,5) katılımcının kendi ya da aile/çevresinde Covid 19'a yakalanan olmuştur şeklindedir. Aşı tereddüdü ölçeğinin güven eksikliği boyutu puan ortalaması 27,90±4,949, risk boyutu ortalaması 6,30±1,372'dir. Bu sonuç öğrencilerin aşı tereddütlerinin azımsanamayacak ölçüde yüksek olduğunun ve aşı olan öğrencilerin bile gönüllü olarak değil tereddüt yaşayarak aşı olduklarını göstermektedir. Yine araştırma sonuçlarına göre cinsiyet ile ölçek boyutları arasında anlamlı fark çıkmamıştır. Yaş, sınıf, kendisi, ailesi ya da çevresinden Covid-19'a yakalanan ya da aile/çevresinde kayıp yaşayan değişkenleri ile gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir. Covid-19 aşısı olanlar güven eksikliği boyutundan yüksek puanı almış ve anlamlı istatistiksel fark görülmüştür (p=,000). Bu farklılıkların nedeni aşılara ilişkin halen öğrencilerde

güven eksikliğinin bulunmasıdır. Covid-19 aşısı olmayanlar risk boyutunda daha yüksek puan almış (8,14±1,345) ve gruplar arası anlamlı fark ortaya çıkmıştır (p=,000). Bu farklık Covid 19 aşısını olmayan öğrencilerin Covid 19 aşısının riskinin yüksek olduğunu düşünmelerinden kaynaklanmaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Öğrencilerin aşı tereddütlerinin yüksek olması ve halen öğrencilerin içerisinde aşı yaptırmayanların olması endişe vericidir. Bu noktada öğrencilerin farkındalıklarının ve bilinç düzeylerinin arttırılması, aşıya karşı güven hissetmelerinin sağlanması, aşının riskleri konusunda endişelerinin giderilmesi ve böylece gerek şu anda yaşanan gerekse ilerde yaşanması muhtemel pandemilere karşı aşı tereddüdü yaşamamaları için eğitim, bilinçlendirme toplantıları gibi çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencileri, Aşı Tereddüdü.

THE EFFECTS OF COVID-19 ON INTERGENERATIONAL CONTACT IN TURKEY

Burcu Özdemir Ocaklı
Ankara University Department of Social Work
Turkey
ozdemirburcu@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-9027-2880

Betül Yalçın
Atlas Data Analysis and Consultancy
United Kingdom
betulyn@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-5905-6696

Introduction: Intergenerational contact is regarded as one of the important elements of intergenerational relationships and intergenerational solidarity in Turkey. However, COVID 19 pandemic restrictions including social isolation, curfews and travel restrictions for 65+ in particular have disrupted face-to-face contact between generations. And yet, the volume and extent of this change in contact is not exactly known.

Research Problem: In order to fill this gap in the literature, this paper aims to depict the level of change regarding intergenerational contact during COVID-19 pandemic and socio-demographic factors associated with it. Moreover, this study examines the effects of intergenerational contact on physical and mental health of older parents and adult children as well as their life satisfaction.

Methodology: Taking on a quantitative approach, a survey was prepared based on "Intergenerational Solidarity" framework and Turkish literature on intergenerational relationships. Computer assisted telephone interviews (CATI) were conducted with a total of 1070 people, including 536 adult children and 534 elderly parents. This study was funded by TUBITAK ARDEB 1001 Programme (Project No:120K490). Descriptive statistics (frequency), two-variable analysis (Chi Squared Test) and multivariate analysis (logistic regression) techniques were used to analyze the data.

Results and Conclusions: The findings show that intergenerational face to face contact have significantly decreased during COVID-19 Pandemic while there was slight increase in other means of communication such as telephone and internet-based applications. The level of contact changed as a function of educational level, financial situation, geographical proximity, place of residence (rural vs. urban). Considering the religious holiday (or special day) visits only physical health was found to be significantly associated among all the factors (independent variables) that was investigated under the analysis. All of these finding show that decreased intergenerational contact has affected some sub-groups more than the others and policy interventions are required both at the micro and macro level. The findings are also discussed in terms of social work implications.

Keywords: İntergenerational Solidarity, COVID-19, Turkey, İntergenerational Contact.

MASALLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN ELE ALINIŞI: GAZİANTEP MASALLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Büşra Zeynep Bahçeci
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / Yüksek Lisans Öğrencisi
busrazeynepbahceci@gmail.com
Orcıd Id: 0000-0002-9088-8132

Toplumsal cinsiyet, kişilerden kadın ya da erkek oldukları için beklenen sosyokültürel rollerdir. Kadın-erkek ile kadınlık-erkeklik kavramları farklı şeyler olup kadınlık ve erkeklik dediğimiz kavram daha çok toplumsal ve kültüreldir (Güven Öz, 2018). Bu tanımdan yola çıkılarak toplum, bireylere sadece cinsiyetlerinden dolayı çeşitli roller yükleyerek bu doğrultuda davranışlarını kalıp yargılarla yönlendirmeye çalışmaktadır. Bireylerin, toplumun ona atfettiği rollerle hayatına devam etmesi beklenir ve birey bu rollerin dışına çıktığında toplum tarafından ötekileştirilmeyle karşı karşıya kalabilmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı masallarda kadın ve erkeğe ithaf edilen sıfatlar ve söylemlerle küçük yaşta hayatın içine girmektedir. Aslında ebeveynin ve toplumun normalleştirdiği ve önemsemediği bu mesajlar ilerleyen yaşlarda kendini göstermektedir (Batgi, 2019: 2). Masalların toplumların kültürlerinin aktarılmasında ve hayattaki rollerin öğrenilmesinde önemli bir yere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Masallar her ne kadar eğlendirme amaçlı düşünülse de aslında incelendiğinde örtük düşüncelerle toplumsal cinsiyet rollerini ve kalıp yargıları desteklediği görülmektedir. Gerek dünya masallarında gerekse halk masallarında güzel, iyi ve saf olan kadın yakışıklı olan ideal erkekle evlendirilerek ödüllendirilirken; kurnaz, çirkin ve kötü olan kadın ölümle ya da köle olmayla cezalandırılmaktadır. Masalların daha çok ideal kadın tiplemeleri üzerinde durduğu gözlemlenmektedir. Gaziantep masallarından yola çıkılarak orada ele alınan kadın tiplemeleri incelendiğine ideal kadınların şu şekilde olduğu gözlemlenmiştir; Kadın, iffetli olmalıdır. İncelenen masallarda çocuklarını bile feda ederek namusunu koruyan kadın ele alınmıştır. Namusunu koruyan bu kadın masalın sonunda ödüllendirilmiş ve onun namusuna göz dikenler cezalandırılmıştır. Kadınlar, sabırlı olmaları, yapılan haksızlıklara sabretmeleri sonucunda mutlaka doğrunun ortaya çıkacağını bilerek dayanmalı ve kaderine boyun eğmelidir. Kadınlar, iyi niyetli olmalı, başkalarının zarar görmemesi için kendini feda etmelidir. Bu fedakarlığın sonucunda mutlaka ödüllendirileceklerdir. Kadınlar için olmazsa olmaz özellik ise güzellikleridir. Mutlaka göze hitap etmeli ve göze hitap eden kadınlar da her zaman iyi niyetli olmalıdır. Masallarda işlenen bu gibi birçok kalıp yargı karşımıza çıkmakta ve toplumsal hayatta bireylere dayatılmaktadır. İdeal kadınlara yani ataerkil toplum düzeninde kendine ancak erkeğe hizmet ederek yer bulabilen masum kadınlara masallarda sıkça rastlanmaktadır. Ancak feministlerce masallarda kendilerine yetebilen, özgüven sahibi, yaptığı işlerde başarılı olan, hiç evlenmeyen kadınların da olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Feministlerin ele aldığı masallarda kadınlar kimsenin hükmü altında olmayan kendisi hakkında sadece kendisi söz sahibi olan kişilerdir. Bu masallarda kadınlar yalnızken de mutlu, gezmeyi seven, idealleri olan kişilerdir. Masallar böyle şekillendiğinde bireylerin de çocukluktan itibaren toplumsal cinsiyete bakış açısının farklı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Masallar, Ataerkil Düzen, Gaziantep Masalları, Toplumsal Cinsiyet

Kaynakça

Batgi, G. (2019). Masallar ve toplumsal cinsiyet: Cinsiyet rollerinin inşası. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü,* 1-18.

Güven Öz, H. (2018). *Muhafazakar moda dergilerindeki toplumsal cinsiyet algısının çoğul modernlikler bağlamında incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi.

TÜRKİYE'DE GERONTOLOJİK SOSYAL HİZMETİN GELECEĞİ

Cemre Öztürk
Sosyal Hizmet Uzmanı, Yedam
cemreoztu@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-5054-6365

Hasan Hüseyin Tekin
Doç. Dr.
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
hhtekin@erbakan.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-6300-4098

Yakın bir zamanda Avrupa'nın Delikanlısı lakabına sahip olan Türkiye'nin son açıklanan nüfus projeksiyonlarında yaşlanan bir topluma dönüştüğü görülmektedir. Yaşlanan nüfusun artacak olan sosyal, fiziksel, ekonomik, mental ve ruhsal sağlık sorunlarına senkronize bir şekilde yapılandırılmış sosyal hizmet uygulamaları da gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Türkiye'de verilen sosyal hizmet eğitimi göz önüne alındığında genelci sosyal hizmet eğitim modelinin uygulandığı ve spesifik olarak tek bir uzmanlığın en azından lisans ya da yüksek lisans eğitimleri esnasında olmadığı görülmektedir. Mesleki seçimlik dersler ile geleceğin sosyal hizmet uzmanlarına kısa bir süre içerisinde ilgi duyduğu alana yönelik dersler verilmeye çalışılsa dahi konuyu detaylı ve uzmanlık derecesinde öğrenmemektedirler. Ancak Türkiye şartları düşünüldüğünde toplumsal yönelimlerin ve ihtiyaçların doğru analizleri ile sosyal hizmet öğrencileri için yeni bir gelecek inşa etmek mümkün gözükmektedir. Yaşlanan nüfus verilerinden anlaşılacağı üzere gerontolojik sosyal hizmet alanı gelecek dönemde revaçta olacak alanların başında gelmektedir. Geleceğin, geçmiş ve şimdiden beslenen yapısı gereği ise günümüz sosyal hizmet öğrencilerinin gelecekte en çok ihtiyaç duyulması beklenen gerontolojik sosyal hizmet alanına olan ilgi ve yönelimini iyi okumak gerekmektedir. Bu çalışmada sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumu ve gerontolojik sosyal hizmet alanında çalışmaya dair görüşleri literatürdeki çalışmalar derlenerek ele alınmıştır. Yaşlılık; biyolojik, psikolojik, sosyal, toplumsal ve ekonomik sonuçları olan bir süreç olup doğum ile başlayan ve hayatın ilerleyen zamanlarında bireyin her yönüyle değiştiği ve geliştiği bir yolculuğun son adımları olarak nitelendirilebilir. Bireyin her yönüyle değiştiği ve geliştiği bir yolculuğun son adımları olarak nitelendirilebilir. Dünya Sağlık Örgütünün açıkladığı son veriler ile Dünyanın hızlı bir yaşlanma sürecine girdiği ve elli yıl öncesine oranla nüfus içerisindeki yaşlı nüfus oranının artış içerisinde olduğu ve nüfus projeksiyonlarında 2050 yılına gelindiğinde bu oranın daha da artmış olacağı yönündeki çalışmaları sosyal bilimcileri harekete geçirmiştir. Yaşlanan nüfusun günlük hayatlarında karşılaşabilecekleri problemler göz önüne alındığında yoksulluktan uygun olmayan yaşam şartlarına, aile içi iletişim ve yaşlının bakımından kaynaklanabilecek ihmal ve istismar durumundan bireyin sadece yaşlı olması sebebiyle maruz kalması muhtemel yaş ayrımcılığına kadar geniş bir sorun alanı da daha görünür hale gelmiştir. Ülkelerin yaşlı politikaları ve yaşlılara yönelik uygun yaşam koşullarının sağlanabilmesi adına kısa ve uzun vadede alanda ihtiyaç duyulan meslek gruplarını yetiştirmek için lisans programlarımı ve eğitim politikalarının öneminin arttığı bir noktada bulunmaktayız. Sosyal hizmet mesleğinin temel rolleri göz önüne alındığında (bağlantı kurucu,

vaka yönetimi, danışmanlık, savunuculuk, planlama, kaynak yönetimi, eğitici…) yaşlı nüfusun karşılaşması muhtemel sorunların çözümü noktasında önemi ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de sosyal hizmet faaliyetleri ve eğitim durumu incelendiğinde ise sosyal hizmete yeterince önemin verilmediği uzun yıllar bir yapılanma sorunu yaşayan mesleğin son yıllar içerisinde ise çarpık yapılanma içerisine girdiği görülmektedir. Mevcut durum üzerinden bir değerlendirme yapmak gerekirse Yükseköğretim Kurumu tarafından yayınlanan güncel sosyal hizmet bölümü bulunan üniversiteler incelendiğinde 58'e ulaşan sosyal hizmet programı görmekteyiz. Her bir üniversitenin sosyal hizmet müfredatları incelendiğinde ise 'gerontolojik sosyal hizmet' dersinin zorunlu olarak verildiği 15 program, mesleki seçimlik ders kapsamında verildiği 29 programın olduğu görülmektedir. (Mevcut programlar içerisinde bu dersi vermeyen üniversitelerde bulunmaktadır.) Değişen toplumsal yapı içerisinde yönelimleri ilk ve derinlemesine okuma becerine sahip olan sosyal hizmet uzmanlarının lisans yıllarından itibaren toplumu iyi analiz ederek ihtiyaçlara (güncel olay ve durumlar) yönelik yönlendirilmesi gelecekte (mezun olduklarında) karşılaşmaları muhtemel istihdam sorunlarını da minimum seviyeye indirmek için bir adım olabilir. Yaşlanan nüfustan ve bu alanda çalışacak gerontolojik sosyal hizmet uzmanlarına olan ihtiyacın artacağını öngörüyorken sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlıya ve yaşlılarla sosyal hizmet alanında çalışmaya yönelik tutumu da önemli bir husustur. Literatürde üniversite öğrencilerinin yaşlıya yönelik tutumlarını ele alan pek çok çalışma olmasına karşın alan daraltılarak sosyal hizmet öğrencileri özeline indirgendiğinde bu sayının oldukça azaldığı görülmektedir. Gelecek yönelimleri ve ihtiyaçları iyi okuyabilirsek, doğru çalışma alanlarında kendimizi ispatlayabilirsek sosyal hizmet camiası olarak daha görünür hale gelebiliriz. Bize bu fırsatı yaratacak olan, gelecek günlerde ortaya çıkan yeni sorun alanlarını iyi okuyarak önceden kuram, teori ve uygulamalarla desteklediğimiz sosyal hizmet uzmanlarının sahada boy göstermesi olacaktır. Ve o alanlardan biri hiç şüphesiz gerontolojik sosyal hizmettir. Bunun için sosyal hizmet lisans programlarının tekrar gözden geçirilmesi (güncellenmesi), gerontolojik sosyal hizmet derslerinin ve uygulamalarının arttırılması, öğrencinin yaşlı müracaatçı profili ve ihtiyaçlarını öğrenerek geliştiği ortamların yaratılması gerekmektedir. Bu noktada sosyal hizmetin geleceğinde büyük bir role sahip akademisyenlerin önemi de ortaya çıkmaktadır. Öğrencinin farkındalığını, gelişimini ve bu alanda çalışma isteğini arttıracak olan akademik camiadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Yaşlı, Gerontolojik Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Eğitimi.

NEFROLOJİ HASTALARININ COVID-19 SÜRECİNE İLİŞKİN PSİKOSOSYAL DEĞERLENDİRMELERİ: ERZİNCAN ÖRNEĞİ

Amine Balcı
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi
amine_balci@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-0415-2533

Demet Akarçay Ulutaş
KTO Karatay Üniversitesi
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
demetakarcay@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-5872-2549

Dilara Ustabaşı Gündüz
KTO Karatay Üniversitesi
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
dilara.ustabasi@karatay.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-8184-8446

Giriş: Sağlık, ekonomi, eğitim, sosyal ve diğer pek çok yönden dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını, toplumdaki dezavantajlı birey ve gruplar için daha da yıpratıcı bir çerçeve çizmektedir. Salgın, kronik hastalığı olan bireyler için diğer insanlara nazaran daha fazla risk anlamına gelmektedir. Kronik hastalığı olan hemodiyaliz hastaları da bu süreçten etkilenen gruplar arasında yer almaktadır. Hastalığın yükünü arttıran faktörlerin yanında salgının getirdikleriyle de mücadele etmek zorunda kalan hemodiyaliz hastaları bu süreçte ikinci bir dezavantajla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Çalışmanın Amacı: Hastaların tedavi gereği belirli periyotlarla bir profesyonelin gözetiminde makineye bağlı kalma ihtiyacı nedeniyle hastanelerin hemodiyaliz merkezlerine veya özelde hemodiyaliz birimlerine başvurmak durumundadırlar. Pandemi döneminde bulaş riski nedeniyle sokağa çıkma yasağı, fiziksel mesafe, aşı uygulaması gibi önlemler karşısında hemodiyaliz hastalarının tedaviye erişim, günlük yaşam pratikleri, temel ihtiyaçlarını karşılayabilme gibi konularda pek çok sorunu deneyimledikleri düşünülmektedir. Buradan hareketle Erzincan'daki hemodiyaliz hastalarıyla derinlemesine görüşmeler yoluyla yaşadıkları sorunlar sosyal hizmet perspektifiyle ele alınmış ve hemodiyaliz hastalarının yaşamlarını iyileştirici geliştirici nitelikte öneriler getirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda, bireylerin destek sistemleri, aktivite sınırlılıkları, maddi durum ve sosyal güvence kapsamları, tıbbi öyküleri, duygusal, fiziksel, ruhsal iyilik durumları, tedavi sürecine, hasta haklarına ve tedavi seçeneklerine, eğitim ve çalışma yaşamına katılıma ilişkin deneyimlerinin derinlemesine görüşmeler aracılığıyla keşfedilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Nitel araştırma prosedürüne uygun olarak planlanan araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla hemodiyaliz hastalarıyla derinlemesine görüşmelerin yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulması sürecinde ulusal ve uluslararası

alanyazında nefrolojik sosyal hizmet alanındaki uygulama örnekleri ile araştırma makaleleri incelenerek beş sosyal hizmet uzmanı ile akademisyeninden uzman görüşü elde edilmiştir.

Bulgular: Derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler pandemi sürecinde bireylerin sağlık sistemi ve sağlık hizmetlerine ilişkin deneyimlerini, kısıtlamaların etkisinin yoğun olduğu dönemlerdeki destek mekanizmalarına ilişkin görüşlerini ve pandemi sürecinin ruhsal, sosyal ve ekonomik açıdan hemodiyaliz hastalarına özgü getirilerini yansıtacak biçimde değerlendirilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Pandemi gibi yoğun kısıtlamaları içeren süreçlerin hemodiyaliz hastalarının tedavi aşamalarını aksatmasının önüne geçilmesi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi bakımından sosyal hizmet bakış açısıyla oluşturulmuş bir salgın yönetim sisteminin getirilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte, travmatik bir olgu olarak değerlendirilebilecek bu salgın sürecinin hemodiyaliz hastalarındaki yansımalarının araştırılması ve bu hastaların psikososyal açıdan güçlendirilmelerine ilişkin sosyal hizmet uygulamalarının yürütülmesi değerli görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemodiyaliz Hastaları, Covid-19, Nefrolojik Sosyal Hizmet.

SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 SALGININA YÖNELİK ALGI VE TUTUMLARI İLE BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜKLERİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA: KONYA ÖRNEĞİ

Dilara Ustabaşı Gündüz
KTO Karatay Üniversitesi
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
dilara.ustabasi@karatay.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-8184-8446

Demet Akarçay Ulutaş
KTO Karatay Üniversitesi
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
demetakarcay@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-5872-2549

Giriş: Covid-19 salgını bir sağlık sorunu olmanın yanında küresel boyutta ekonomi, sosyal, politik, eğitim gibi alanlarda da önemli sorunlara yol açmaktadır. Salgının niteliği gereği alınan maske, fiziksel mesafe, karantina, sokağa çıkma yasağı gibi önlemler insanların geçim kaynaklarından ruh sağlıklarına kadar birçok konuda olumsuz etkilenmelerine neden olmuştur. Sağlık alanında fiziksel imkânların iyileştirilmesi, tedavi olanaklarının geliştirilmesi, aşı uygulamalarının hızla hayata geçirilmesi söz konusu olsa da salgının ne kadar daha süreceğine dair görüşler netlik kazanmamıştır. İnsanlar hastalığa yakalanma, sevdiklerini kaybetme gibi korkularla günlük yaşamlarını sürdürmeye devam etmekte ve ciddi travmatik etkilere maruz kalmaktadırlar.

Çalışmanın Amacı: Bu belirsizlik ve risk ortamında sosyal hizmet öğrencileri de olumsuz etkilenen gruplar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, sosyal hizmet eğitiminin özü gereği müracaatçı gruplarına yönelik müdahaleler öğrenilirken öğrencilerin mesleki gelişimlerinin yanında kişisel gelişimlerine de önemli katkılar sunulduğu bir gerçektir. Bu durumda, sosyal hizmet öğrencilerinin pandemi sürecindeki psikososyal etkilere ilişkin tanımlamaları daha belirgin bir noktayı vurgulayabilecektir. Özellikle belirsizlik durumuna ilişkin analiz ve öngörüde bulunma becerilerinin yordanabilmesi için öncelikli olarak tanımlayıcı bilgilere ulaşmanın gerekli olduğu varsayılmaktadır. Dolayısıyla, bu araştırmada Konya'daki üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin salgına yönelik algı ve tutumları ile belirsizliğe tahammülsüzlüklerine dair durumlarını ortaya konmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma sürecinde, "Covid-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği" ve "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılacaktır. Çırakoğlu (2011) tarafından geliştirilen domuz gribi salgını sürecinde bireylerin hastalığa yönelik genel algı, hastalığın nedenleri ve kontrol algısını değerlendiren alt ölçeklere ek olarak, kaçınma davranışlarını içeren alt ölçekte araştırmacıdan izin alınarak uyarlanmış ve toplamda 4 alt ölçekli "Covid-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği", Artan, Karaman, Atak ve Cebeci (2020) tarafından oluşturularak açıklayıcı faktör analizi ile faktörler belirlenmiştir. Bunun yanında, Carleton, Norton ve Asmundson (2007) tarafından geliştirilen

“Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği” ise Sarıçam, Erguvan, Akın ve Akça (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.

Bulgular: Bulguların son hali, sunum sırasında paylaşılacaktır.

Tartışma ve Sonuç: Tartışmaya ilişkin yordamalar, sunum sırasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet Eğitimi, Salgına Yönelik Tutum, Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Covid-19.

COVID-19 VE İNTİHAR

Derya Ünlü
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
deryaunlu62@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1550

Dünya Sağlık Örgütü'nün 11 Mart 2020'de pandemi olarak ilan ettiği Yeni Koronavirüs hastalığı (COVİD-19), ilk olarak 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmıştır. Bütün dünyayı etkisi altına alan COVİD-19 insanları sadece fiziksel olarak etkilememiş, aynı zamanda ruhsal olarak etkilemiştir. Pandemi dönemlerinde hastalığın bulaşmasını engellemek için karantina uygulanmaktadır. Uygulanan karantina sonucunda insanlar birtakım zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Salgının ortaya çıkardığı endişe, bulaş korkusu, karantina uygulamaları, uzun süreli sosyal izolasyon ve hastalık sebebiyle hayatını kaybeden kişilerin ailelerine yönelik damgalanma ruh sağlığını olumsuz olarak etkileyebilmekte ve kişilerin intihar davranışına yönelmelerine neden olabilmektedir. Özellikle büyük ekonomik ve sosyal kayıpların olduğu ülkeler intihar konusunda daha riskli grupta kabul edilmektedirler. Yeni Koronavirüs hastalığı ortaya çıktığı andan itibaren ruh sağlığını ve dünya genelindeki intihar oranlarını büyük bir ölçüde etkilemiştir. COVID-19 ile ilişkili olan intihar oranları doğrusal olmayan bir trend göstermiş, COVİD-19 başladıktan sonra inişe geçmiş ve daha sonrasında genel süreçte yükselmiştir. Bu çalışmada, öncelikle pandemi ve intihar, COVİD-19 sürecinde intihar davranışını etkileyen risk faktörleri, intihar yöntemleri ve COVİD-19 sürecindeki intihar davranışının ortaya çıkmasını engelleyen koruyucu faktörlerin neler olduğu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVİD-19, Pandemi, İntihar, İzolasyon, Karantina.

TÜRKİYE'DEKİ SOSYAL HİZMET AKADEMİSYENLERİNİN COVID-19 SÜRECİNDEKİ DENEYİMLERİNİN KEŞFEDİLMESİ

Ece Parlak Ünlü
Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
ecprlk@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-5154-9843

Meliha Döğücü
Amasya Üniversitesi
Suluova MYO Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü
Ögr. Gör.
meliha.dogucu@amasya.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-4588-7157

Sinan Akçay
Selçuk Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
Doç. Dr.
sinan.akcay@selcuk.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-9485-5891

Giriş: Covid-19 salgınının, hem akademik toplulukların günlük yaşamlarında büyük etkilere yol açtığı hem de bunun sonucunda öğretme, öğrenme ve yeni düşünme yollarının tasarlanmasını sağladığı ifade edilmektedir (Cabiati and Gomez-Ciriano, 2020). Uzaktan eğitim yönteminin yükseköğretim eğitimine ve aktörlerine etkileri bugün araştırma konularından birini oluşturmaktadır. Sosyal hizmet alanında yapılan alanyazın incelemesinde Türkiye'de Covid-19 pandemi sürecinin sosyal hizmet akademisyenleri tarafından nasıl deneyimlendiğine dair herhangi bir nitel veriye rastlanmamıştır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmada da Covid-19 pandemi sürecinin sosyal hizmet akademisyenlerinin kişisel ve mesleki yaşamlarına ne gibi yansımalarının olduğunu keşfetmek ve anlamak amaçlanmıştır.

Yöntem: Covid-19 pandemi sürecinin sosyal hizmet akademisyenleri tarafından nasıl anlamlandırıldığının ve nasıl deneyimlendiğinin anlaşılmasının amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle tasarlanmıştır. Sosyal hizmet akademisyenlerinin Covid-19 pandemi sürecindeki deneyimlerinin keşfedilmesi ve anlaşılması için nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım uygulanmıştır. Çalışmaya toplam 23 akademisyen katılmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme tekniği olan maksimum çeşitlilik örneklemi kullanılmıştır. Çalışmaya dahil olmak için iki kriter belirlenmiştir. Birinci kriter: akademisyenin Covid-19 pandemi öncesi ve Covid-19 pandemi sürecinde sosyal hizmet bölümlerinde ders verme deneyimi olmasıdır. İkinci kriter ise akademisyenin bağlı bulunduğu sosyal hizmet bölümünün hali hazırda tüm eğitim kademelerinde öğrencisinin olmasıdır. Çalışmada maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla farklı özelliklere sahip akademisyenlerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın verileri, online görüntülü görüşme uygulaması üzerinden yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerden toplanmıştır. Verilerin analiz edilmesinde Braun ve Clarke'a (2006) ait 6 aşamalı tematik analiz yöntemi

kullanılmıştır. Bu çalışma kapsamında 16.11.2020 tarihli "Sağlık Bakanlığı COVİD-19 Konusunda Bilimsel Araştırma Çalışmaları" ve Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu onayı alınmıştır.

Bulgular: Yapılan analiz sonucunda sosyal hizmet akademisyenlerinin Covid-19 algısı, pandeminin sosyal hizmet akademisyenlerinin kişisel yaşamlarına yansımaları, pandemiyle sosyal hizmet akademisyenlerinin mesleki yaşamlarında karşılaştıkları zorluklar, mesleki yaşamlarında karşılaştıkları fırsatlar ve alan uygulamasında yeni yöntem arayışları olmak üzere 5 ana temaya ulaşılmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Türkiye'deki farklı üniversitelerde görev yapan sosyal hizmet akademisyenlerinin Covid-19 sürecindeki deneyimlerini bütüncül bir bakış açısıyla görünür kılması açısından önemlidir. Araştırma sonucunda sosyal hizmet akademisyenlerinin Covid-19 sürecinde kişisel yaşamlarında karşılaştıkları deneyimlerinin mesleki yaşamlarındaki deneyimlerinden bağımsız düşünülemeyeceği ve her iki boyutun birbirini etkilediği görülmektedir. Covid-19 sürecinde sosyal hizmet akademisyenleri uzaktan eğitim sürecinde çeşitli zorluklar ve fırsatlarla karşılaşmakta ve alan uygulamasında ilgili yeni yöntem arayışına girmektedir. Söz konusu bulgular Covid-19 sürecinde sosyal hizmet eğitiminin nasıl yapılandırılması gerektiğiyle ilgili önemli mesajlar vermektedir. Bu doğrultuda YÖK'ün daha fazla sorumluluk alarak eğitimde standardizasyonu sağlayacak ulusal boyutta çalışmalar yapması, öğrencilerle interaktif eğitim faaliyetlerini mümkün kılacak şekilde üniversitelerin uzaktan eğitim sistemi alt yapılarının geliştirilmesi ve üniversitelerde akademisyenlere uzaktan eğitime yönelik eğitim ve destek çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemisi, Nitel Araştırma, Sosyal Hizmet Akademisyenleri, Sosyal Hizmet Eğitimi.

Kaynakça:

Cabiati, E. ve Gómez-Ciriano, E. J. (2021). The dialogue between what we are living and what we are teaching and learning during covid-19 pandemic: reflections of two social work educators from Italy and Spain. *Qualitative Social Work*, *20*(1-2), 273-283. doi: https://doi.org/10.1177/1473325020973292

Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3* (2), 77-101. doi: http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

YAŞLI DOSTU KENTLER VE SOSYAL HİZMET

Esin Zengin Taş
İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu
Dr. Ögr. Üyesi
esin.tas@kavram.edu.tr
Orcid Id:0000-0002-8713-8859

"Yaşlı Dostu Kentler" ve "Yaşlı Dostu" ile başlayan diğer kavramlar, yakın tarihlerde ortaya atılmış ve pek çok ülkenin gündeminde olan kavramlardır. Ülkelerin nüfusundaki gözle görülür yaşlanma eğilimi bu kavramların daha da önem kazanacağına işaret etmektedir. Özellikle yaşlanma eğiliminin fazla olduğu ülkeler başta olmak üzere tüm ülkeler için yaşlanmaya ilişkin yapılacak düzenlemeler önemli bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem demografik yapıdaki bu değişim, hem de kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan sosyal sorunlar, yaşlılar açısından yaşam şartlarının iyileşmesi anlamında, amacı yaşlıların toplumsal yaşama katılımı yönündeki engelleri ortadan kaldırmak olan yaşlı dostu kentlere olan ihtiyacı daha da arttırmıştır. Tüm bunlardan hareketle bu çalışmanın amacı; sosyal hizmet disiplininin önemli alanlarından olan yaşlılık alanında, özellikle yerel yönetimler bağlamında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarıyla üretilecek hizmet ve modellere "Yaşlı Dostu Kent" bakış açısıyla yaklaşmanın önemine vurgu yapmaktır. Dünya genelinde artan ve yapılan araştırmalara göre artmaya devam edeceği öngörülen yaşlı nüfus oranlarının beraberinde getirdiği hizmet gereksinimlerine çözüm bulmak için alana ilişkin ulusal ve uluslararası pek çok organizasyon uzun yıllardır çaba sarf etmektedir. Bu çabalardan ve belki de yaşlılık alanında çözüm önerileri içerisindeki en önemli girişimlerden birisi de dünya genelindeki kent, belediye ya da kasaba gibi toplulukları aktif yaşlanmaya yönlendiren "Yaşlı Dostu Kent" projesidir. Yaşlı dostu kentler fikri Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) aktif yaşlanma politika çerçevesi ile şekillenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün "Yaşlı Dostu Kent" projesi için belirlemiş olduğu değerlendirme listesindeki maddeler, yaşlıların öncelikli gereksinimleri, yerel yönetimlerin maddi olanakları, kentin sahip olduğu kaynaklar, toplumun sosyo-kültürel değerleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Yapılacak bu değerlendirmede yaşlılık alanında aktif bir şekilde rol oynayan sosyal hizmet mesleğine de önemli roller düşmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin faaliyet gösterdiği toplum için yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası politikaların gerçekleştirilmesindeki aktif rolü, onu "Yaşlı Dostu Kentler" bakış açısının uygulamaya geçirilmesinde önemli mesleklerden birisi haline getirmektedir. Yaşlılara yönelik olarak "Yaşlı Dostu Kent" bakış açısıyla gerçekleştirilecek sosyal politikaların ve sosyal hizmet uygulamalarının; yaşlı nüfusun refahı öncelikli olmak üzere; aynı zamanda yaşanılan kentteki diğer dezavantajlı gruplara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Yaşlı Dostu Kent, Sosyal Hizmet.

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK BİLGİ DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ VE COVID-19 DÖNEMİNDE HAKLARINDAN FAYDALANMA DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

Ezgi Yaman Kennedy
ezgiyaman05@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-8312-9763

Senanur Alpan
alpansenanur@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-9110-6366

Kübra Ömür
kubraomur5599@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-8244-0186

Giriş: Çocuk hakları, dünya üzerindeki tüm çocukların din, dil, cinsiyet, ırk ayrımı gözetmeksizin doğuştan sahip olduğu; sağlık, barınma, eğitim, korunma gibi temel ihtiyaçları gözeten evrensel bir kavramdır. Çocuk hakları, çocukları çevresinden gelebilecek zarardan ve istismardan korumayı ve çocukların duygusal gelişimlerine uygun yetiştirilmesini amaçlamaktadır. Çocuk hakları, insan hakları kavramının içinde ele alınması gereken bir konudur ve geniş anlamda toplumsal, felsefi, ahlaki, hukuksal boyutları kapsayan bir konudur (Dağ vd., 2015, s.2). Eğitim, sağlık, barınma, beslenme hakkı çocuğun temel haklarıdır ve bu haklar birbirleriyle bağlantılıdır. Haklardan biri yeterince sağlanamazsa buna bağlı olarak diğer haklar da yeterince sağlanamamaktadır.

Çalışmanın Amacı: Kuşkusuz çocukların haklarından eşit düzeyde faydalanabilmesi çok önemlidir ve bu nedenle araştırmamızda Covid-19 pandemi sürecinde çocukların haklarına erişimlerine ilişkin karşılaştıkları zorlukların keşfedilmesi hedeflenmiştir. Böylece bu araştırmada; 11-14 yaş aralığındaki öğrencilerin, çocuk haklarına ilişkin bilgi düzeylerinin incelemesi ve Covid-19 pandemi sürecinde haklarından ne düzeyde faydalandığının analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada genel tarama modeli kullanılmış olup araştırmanın evrenini, Türkiye' de yaşayan 11-14 yaş aralığındaki ortaokul öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini basit tesadüfi örneklem seçim tekniği ile belirlenen 253 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın veri toplama araçlarından ilki, öğrencilerin sosyo-demografik yapılarının incelenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan ve 9 sorudan oluşan "Kişisel Bilgi Formu" dur. İkinci araç ise öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin bilgi düzeyini belirlemek, Covid-19 pandemi sürecinde kendilerine yönelik hizmetlerden faydalanma düzeyini ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından tasarlanmış ve 34 sorudan oluşan "Çocuk Haklarına İlişkin Bilgi Düzeyini Belirleme Anketi" yer almıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda; öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin bilgi düzeyi ortalamasının 5,00 üzerinden 4,5986, Covid-19 döneminde haklarından faydalanma düzeyi ortalamasının 5,00 üzerinden 3,7286 ve acil durumlarda başvurulacak yerlerin bilinirliği ortalamasının 2,00 üzerinden 1,1700 olduğu görülmüştür. Sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin bilgi düzeyinin yüksek olduğu, Covid-19 döneminde haklarından faydalanma düzeyinin

ortalamanın üstünde olduğu fakat haklarından faydalanamayan birçok öğrenci olduğu ve öğrencilerin acil durumlarda başvurulması gereken yerleri çoğunlukla bildiği görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç: Araştırma sonucu elde edilen bulgular ışığında, şüphesiz Covid-19 pandemi sürecinde çocukların en fazla sekteye uğrayan hakkının eğitim olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, öğrencilerin eğitim hakkından daha verimli yararlanabilmesi için uzaktan eğitime erişimlerini sağlayacak telefon, internet, bilgisayar, tablet vb. materyallerin devlet desteği ile ulaştırılması büyük önem arz ettiği görülmüştür. Belediyelerin daha etkin olarak bu konuda çalışma yaptığı illerde daha az eğitime erişim sorununun rapor edildiği gözlenmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin, öğretmenleri ve sınıf arkadaşları ile sürekli iletişim halinde olmasını sağlayacak mekanizmalar geliştirilmesi, hem sosyo-kültürel faaliyetlere ve sosyal destek mekanizmalarına erişimlerini arttırması açısından bir diğer önemli konudur. Covid-19 döneminde çocuklarda virüs salgınına karşı oluşan tedirginliğin ve kısıtlamaların getirmiş olduğu bunalımın azaltılması amacıyla psikolojik destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir. Bunların yanı sıra, çocuk hakları bilgi düzeyinin arttırılmasına yönelik, öğretmenlere yönelik çocuk hakları eğitimine ilişkin seminerler düzenlenmeli ve okul müfredatlarına, Çocuk Hakları Eğitim Programı (ÇOHEP)'na uygun seçmeli dersler konulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Çocuk, Çocuk Hakları, Covid-19.

GÖÇMEN, MÜLTECİ VE SIĞINMACI ÇOCUKLARIN TÜRKİYE'DE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ezgi Yaman Kennedy
ezgiyaman05@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-8312-9763

Belgin Üçar
belgincan560@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-3801-8188

Beyda Akyıldız
belgincan560@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-3503-8984

Emine Güç
emineeguc96@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1541-659X

Melisa Önce
melsancee@outlook.com
Orcid Id: 0000-0001-5622-7069

Numan Sarıbaş
saribasnuman10@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-9454-0101

Zehra Çelik
soysalzehra2502@gmail.com
Orcid Id: 000-0001-9825-3847

Giriş: Geçmişten günümüze insanlar kimi zaman kendi istekleriyle kimi zamansa mecbur kaldıkları için göç etmişlerdir. Göç kuşkusuz tüm bireyler için zor ve yıpratıcı bir süreçtir. Ancak çocuklar açısından bakıldığında, yaşları itibariyle korunmaya ve bakıma daha fazla ihtiyaçları olması, göç öncesinde savaşa, doğal afete ya da ailesinden birinin kaybına şahit olma ihtimalleri, göç sürecinde çeşitli şiddet ve istismarlara açık olmalarından dolayı hem bedensel hem de ruhsal olarak süreci daha yıpratıcı olarak yaşamaktadırlar. UNICEF' in (2016) mülteci ve göçmen çocuklar ile ilgili hazırladığı rapora göre, 2015 yılında dünyadaki toplam mülteci sayısının yaklaşık yarısını çocukların oluşturduğu belirtilmektedir. Çocuklar göç olgusundan en çok etkilenen grubu oluşturmaktadır. Düzensiz göç hareketlerine çocuklar yönünden baktığımızda birçok dezavantajla karşı karşıya kalmaktadırlar. Eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi ihtiyaç duyulan hizmetlerden yararlanamamak ve vatandaş çocuklara sağlanan birçok hak ve olanaktan mahrum bırakılmak ciddi bir sorundur (Atasü Topçuoğlu, 2012). Kendi ülkelerini savaş, salgın, şiddet, doğal afet gibi sebeplerden dolayı terk etmek zorunda kalan çocuklar, göç sürecinde de çeşitli fiziksel cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalabilmektedirler. Çocuklar ve ailelerin zaten göç etmelerindeki asıl sebep bulundukları ülkenin zorlu koşullarından dolayı yaşadıkları temel insani ihtiyaçlarının karşılanamamasıyken göç ettikleri yerde de çeşitli sorunlarla karşılaşmaları çocukların geleceklerine umutla bakmalarını ve güzel bir gelecek inşa etmelerini zorlaştırmaktadır (Sever, 2020). Göçmen çocukların karşılaştığı sorunlara daha yakından bakmak istersek bunlar; eğitim alanında yaşadıkları sorunlar, sağlık hizmetlerine erişimde yaşanılan sorunlar, çocuk işçiliği, erken yaşta ve zorla evlendirilme,

çocuk ihmali ve istismarı, çocuk ticareti ve cinsel sömürü, ekonomik alanda yaşanılan sorunlar ve sosyal uyum sağlama konusunda yaşanılan sorunlardır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışma çeşitli sebeplerden dolayı Türkiye'ye göç eden 12-17 yaş aralığındaki mülteci, göçmen ve sığınmacı çocukların COVİD-19 pandemi sürecinde eğitime, sağlık hizmetlerine, adalet sistemlerine, psiko-sosyal hizmetlere erişimini ve sosyal hayata katılım düzeylerini, sosyal hayata uyumlarında yaşadıkları sorunları, psiko-sosyal risk ve ihtiyaçlarını tespit etmek, konuya dair bir görünürlük kazandırmak amacıyla hazırlanmıştır.

Yöntem: Nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan bu çalışma 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde hazırlanmış olup, veriler Eskişehir, İstanbul, Kocaeli, Yozgat ve Bursa çerçevesinde yer alan 15 göçmen, mülteci ve sığınmacı çocuklarla yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşmelerde yaklaşık olarak 24 soru sorulmuş olup, yarı yapılandırılmış bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2 ana temadan oluşmaktadır. İlk ana temayı çocukların göç süreci ve deneyimi oluşturmuştur. İkinci ana temada göçün ve pandemi sürecinin çocukların yaşamı üzerindeki etkisidir; psiko-sosyal hizmetlere erişim, sağlık hizmetlerine erişim, eğitime erişim, adalete erişim ve sosyal uyum olmak üzere 5 alt başlık altında incelenmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde, çocukların birçoğunun savaş ortamından, ekonomik krizden, güvenlik kaygısından dolayı göç etmek durumunda kaldığı, Türkiye'ye geldiklerinde sosyal uyum süreçlerinde farklı açılardan zorluklar yaşadığı görülmektedir. Araştırmamızda çocukların göç sürecindeki öykülerine baktığımızda çoğunun savaş ortamına maruz kalmaları nedeniyle göç etmek durumunda kaldıkları, yine aynı şekilde güvensizlik hissinin ve ekonomik sıkıntıların çocukların ve ailelerinin göç etmesinde etkili faktörler olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde göç sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri pandemi süreciyle birlikte daha net bir şekilde görünür hale gelmiştir. Mülteci çocukların göç öncesi, sırası ve sonrasındaki savaş, şiddet, ölüm ya da işkence yaşantıları ve bunu takip eden kayıpları psikolojik sıkıntı ve psikiyatrik bozuklukların ortaya çıkma riskini artırmaktadır (Rousseau 1995). Çocuklar ve ergenler çok fazla çevresel stres etmenlerine maruz kalmakta ve yetişkinlerden daha fazla stresten etkilenme olasılığı taşımaktadırlar. Savaşlar, yozlaşan rejimler, ekonomik yoksulluk, dini zulüm ve şiddet yetişkinler arasında yaşanmaktadır. Çocuklar yaşadıkları tüm bu insanlık dışı olayları anlamlandırabilecek ve başa çıkabilecek kadar yeterli bilişsel ya da duygusal donanıma sahip değillerdir. Elde edilen bulgular neticesinde psiko-sosyal açıdan göçün yol açtığı yoksulluk, şiddet, ayrımcılık ve dışlanma temalarının çocuklar üzerindeki etkisi net bir şekilde görünür hale gelmiştir. Göçmen ve mülteci öğrenciler eğitim sistemi içerisine dahil edildiklerinde bir yabancılaşma sorunu yaşarlar (Yurdakul ve Tok, 2018). Araştırmamızdan elde edilen bulgulara baktığımızda eğitim sistemi içerisindeki çocukların bazılarının yabancılaşma ve dışlanmaya maruz kaldığı bazılarının ise uyum sağlayarak farklılıklarını avantaja çevirdiği görülmektedir. Adalete erişim ve ayrımcılık konusunda ortaya çıkan bulgularda ise çocukların ülkemize göç ettikten sonra okulda arkadaşları tarafından şiddete maruz kaldıkları ve bu süreçte ötekileştirildikleri, dışlandıkları ve yalnız kaldıkları görülmektedir. Okullarda göçmen çocuklara karşı akran zorbalığının olduğu ve göçmen ailelerin sosyal destek mekanizmalarının yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Araştırmada elde edilen bulgular ışığında, covid-19 pandemi sürecinde, göçmen, sığınmacı ve mülteci çocukların diğer çocuklara oranla adalet, eğitim, sağlık sistemlerine erişimlerinin daha zorlayıcı olduğu görülmüştür. Bu zorlukların neler olduğunu, sosyal uyum süreçlerinin nasıl ilerlediğini de konu aldığımız bu araştırmada cevap aradığımız sorulardan birisi çocukların Türkiye'ye uyum sağlamada karşılaştıkları sorunlar kısmında, sosyal uyum süreçlerinde birçok sorun yaşayan bu çocukların genellikle bir fırsatları olduğu takdirde kendi ülkelerine geri dönmek istediklerini gözlemledik. Yaptığımız çözümlemeler doğrultusunda, Türkiye'ye gelen ve Türk eğitim sistemine dahil olan çocukların yaşadığı problemlerin ortak noktası dil bilmemeleridir. Ülkemizde konuşulan dili anlamakta ve konuşmakta zorlanan çocukların okulda arkadaşları tarafından dışlanmaya ve ırkçılığa maruz kaldığı görülmektedir. Pandemi nedeniyle uzaktan erişim döneminde çocukların dil becerilerini geliştirmeleri daha zor olmuştur. Bir şekilde bu duruma maruz kalan öğrencilerin kendilerini destekleyen öğretmenlere denk gelmeleri yine de küçük yaş gruplarındaki acımasızlığın önüne geçememiştir. Psiko-sosyal hizmetler erişim çocukların ruhsal deneyimleri ile başlamıştı. Bu temaya ilişkin sonuçlar ise; göçmen, sığınmacı ve mülteci çocukların sosyal destek mekanizmalarının zayıf olduğunu, pandemideki kapanma sürecinde, kısıtlılık nedeniyle sosyal dayanışma ile hayat mücadelesi verdiklerini, devlet desteğinin yetersiz kaldığını, geleceklerini inşa edecek yaşamın içinde olmamalarının çocukların yaşamını nasıl olumsuz etkilediğini gözler önüne sermiştir. Göç süreci ve sonrasındaki en önemli konulardan biri olan sağlık hizmetlerine erişim kişinin yaşamını önemli ölçüde etkilemektedir. Yaptığımız çalışma sonunda elde ettiğimiz veriler ülkemize göç eden çocukların sağlık konusunda ayrımcılık ve dil problemi gibi sorunlar yaşadığını, pandemi sürecinde sağlık hizmetlerine erişimde ve devamında kendilerini dezavantajlı konumda hissettiklerini göstermektedir. Göç sonrasında çocukların çoğunun psikolojik, fiziksel ve duygusal, ekonomik şiddete maruz kaldıkları verdikleri cevaplara ve bunları ifade ediş biçimlerine bakarak dile getirilebilir. Yaşadıkları şiddettin biçimine göre adalet sistemine başvurma gereksinimleri değişmektedir. Çocuklarda fiziksel şiddete karışma yaşları ise 12-13 civarı değişmektedir. Ergenlik dönemi ve akran zorbalığın yaşandığı mahalle ve okul kavgaları bu yaşlarda çoğunluktadır. Buna bağlı olarak, göçmen, sığınmacı ve mülteci çocuklara yönelik çalışmalar yapan sivil toplum örgütlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Kamu- sivil toplum iş birliği sağlanmalıdır. ·Sosyal çalışma, psikoloji, hukuk alanlarındaki meslek örgütleri göçmen, sığınmacı ve mülteci çocuklarla ilgili mücadelede ortak bir tavır belirlemeli, bu konuda yapılacak çalışmalarda iş birliği kurulmalıdır. Üniversitelerde çocuk koruma ile ilgili eğitimler verilmeli, toplumsal bilinci yükseltici etkinlikler gerçekleştirilmelidir. Anaokulundan itibaren çocuklara ve gençlere insan hakları ve eşitlikçilik ile ilgili eğitimler verilmelidir. Medya dili ve ürünlerinin içerik bakımından denetimden geçirilmesi; ayrımcı, baskıcı, şiddeti özendiren ya da normal kılan içeriklerden arındırılması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Göçmen Çocuk, Mülteci Çocuk, Hak ve Hizmetlere Erişim.

Kaynakça

Atasü, R., T. (2015). Göç ve sermaye ilişkisi ve türkiye'de göçmen çocuk emeği. *İşçi Sınıfı ve Göç.* 116-25

Sever, Ş. (2020). *Mülteci ve sığınmacı çocuklara yönelik sosyal politikalar: Türkiye, Almanya ve İtalya karşılaştırması.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.

UNICEF. (2007). *Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları Hak Temelli Perspektif*. Unicef Dublin Teknoloji Enstitüsü.

Yurdakul, A. ve Tok, T., (2018). Öğretmen Gözüyle Mülteci/Göçmen Öğrenci*, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 9*(2), 46-58.

SANATIN ÇOCUKLARIN PSİKO-SOSYAL GELİŞİMLERİNE ETKİSİ

Fatma Bulut Şahin
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı
fbulut559@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1173-2421

Hasan Hüseyin Tekin
Doç. Dr.
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Nezahat Keleşoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
hhtekin@erbakan.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-6300-4098

Sanat eğitiminin amaçları arasında yaratıcı, hayal gücü gelişmiş, karşılaştığı sorunlara farklı çözüm yolları bulabilen, bütünleştirici, özgün, görsel, duyusal ve bilişsel zekası gelişmiş, çevresinde olan bitene karşı farkındalık kazanmış, duyarlı ve ilgili, araştırmacı, kendini doğru bir biçimde ifade edebilen bireyler yaratmak vardır. (Kırışoğlu'ndan aktaran Şahin ve Yağçı 2012, s.274). Bu açıdan bakıldığında sanatla ilgilenen çocuklar kendisinin ve çevresinin farkında olan, bu sayede toplumunu ve kültürünü anlayabilen, iletişim becerileri ve algısı güçlü, özgüveni ve benlik saygısı gelişmiş, çevresi tarafından saygınlık gören, bu bağlamda sosyal çevresindeki bireylerle ve gruplarla olumlu ilişkilere sahip, sanatın birleştirici ve sakinleştirici gücü ile toplumdaki farklılıkların önemini anlayan, düşmanca ve kötü düşüncelere sahip olmayan bireyler olarak yetişecektir. Çocukluk döneminde yaşanan deneyimlerin hayatın sonraki dönemlerine olumlu ya da olumsuz etkileri ve çocukluk döneminin en canlı ve aktif dönem olması göz önüne alındığında çocukluk döneminde bireyin sanatın herhangi bir dalıyla ilgilenmesinin bireyin kişiliği, geleceği, ilişkileri ve daha birçok konuda kendisi açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Toplumumuzda sanatsal faaliyetler zaman kaybı olarak görülmekle birlikte özellikle ebeveynler daha sonrasında öğretmenler çocukların bu gibi faaliyetlerle uğraşmasının okul başarısını olumsuz yönde etkiyeceğine, sanatla ilgilenerek geçireceği vakti ders çalışmaya ayırması gerektiğine inanmakta, özellikle sınav dönemlerinde çocukların ilgilendikleri sanat aktivitelerinden çocukları vazgeçirmelerine ve bıraktırmalarına neden olmaktadırlar. Okullarda görsel sanatlar, müzik gibi derslerin de önemsiz sayılması ve materyallerin eksikliği gibi nedenlerle yeterli düzeyde eğitimin verilmemesi de ayrı bir sorundur. Sonuç olarak sanatın çocukların psiko-sosyal durumlarına ve gelişimlerine etkisinin olumlu olacağı değerlendirilmektedir. Bundan dolayı okullarda sanat eğitimine önem verilmesi, dersliklerin iyileştirilmesi, materyal eksiklerinin giderilmesi, ailelerin ve öğretmenlerin çocukları sanat eğitimine yönlendirmesi ve devamlılığının sağlanması gerekmektedir. Bunlardan yola çıkarak sanat eğitimiyle ilgili olan sorunlara öneriler getirilmesi ve çözüm bulunması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Psiko-Sosyal Gelişim, Sanat, Sanat Eğitimi

Kaynakça

Şahin, D ve Yağçı M. M. (2012). Bireyin Toplumsallaşma Sürecinde Sanat Eğitiminin Önemi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1*(1), 273-277.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÖTENAZİYE BAKIŞ AÇILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Gizem Burcu Bolat
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
gizem.gizbolat@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-2442-5658

Taner Artan
İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa
t.artan@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-8716-2090

Aylin Arıcı
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
aylin.a_@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0003-3872-2984

Giriş: Bu çalışmada ulaşılan bulgular, yapılan önceki araştırmalar ışığında tartışılmıştır. Elde edilen bulgular ötenazi konusunun farklı disiplinlerdeki yansımaları ve kişilerin ötenazi görüşlerini etkileyebilecek faktörler hakkında değerlendirme yapma imkanı vermektedir. Dolayısıyla ulaşılan sonuçların, sosyal hizmetin ötenazi vakalarıyla çalışırken belirleyeceği mesleki standart ve uygulamalara katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın Amacı: Ölüme karşı tutum ile ötenazi yaklaşımı arasındaki ilişkiyi açıklamak, farklı disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin ötenazi görüşlerinin hangi değişkenler çevresinde şekillendiğini belirlemek ve belirlenen değişkenlerden yola çıkarak sosyal hizmetin ötenazi vakalarında yürütebileceği çalışmalar hakkında fikir sunmaktır.

Yöntem: Araştırmaya başlamadan önce İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kuruluna başvurulmuş ve 03.12.2019 tarihli toplantıda araştırma için 2019/139 sayılı Etik Kurul Onayı alınmıştır. Ardından gerekli araştırma izinleri kurumlardan ve veri toplama araçlarının kullanımlarına ilişkin izinler araştırmacılardan alınmıştır Araştırma verileri web tabanlı anket ile toplanmıştır. Nicel yöntem çerçevesinde oluşturulan bu araştırmada ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul Üniversitesinde eğitim gören ilahiyat ve hukuk bölümü öğrencileri ile İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa'da eğitim gören tıp, gerontoloji ve sosyal hizmet bölümü öğrencileri oluşturmaktadır (N=354). Çalışmada öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile kişisel tecrübeleri hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan 'Sosyo-demografik Bilgi Formu', ölüme karşı tutumlarını ölçmek amacıyla 'Ölüme Karşı Tutum Ölçeği', ötenaziye ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 'Ötenaziye Yönelik Tutumlar ve Görüşler Anket Formu' kullanılmıştır. Ulaşılan verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS Statistics 22 paket programından yararlanılmıştır. Tanımlayıcı ve çıkarımsal istatistiklerde yüzde ve frekans değerleri, bağımsız örneklemler t testi, tek yönlü varyans analizi ve spearman sıralı korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin ötenaziye ilişkin görüşlerinin; yaş, cinsiyet ve medeni durumlarına göre farklılaşmadığı; eğitime devam ettikleri bölüm, ağrılık hastalık yaşayan bir yakınına şahit olma ve yakınları arasından kayıp yaşama deneyimleri ve dindarlık düzeylerine göre farklılaştığı

tespit edilmiştir. Öğrencilerin ölüme karşı tutumlarının; cinsiyet ve yaşlarına göre farklılaşmadığı, eğitime devam ettikleri bölüm, ağrılı hastalık yaşayan bir yakınına şahit olma ve yakınları arasından kayıp yaşama deneyimleri ve dindarlık düzeylerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin ötenaziye olumlu yaklaşımları ile ölüme karşı tutumları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki; ötenaziye olumsuz yaklaşımları ile ölüme karşı tutumları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Bu çalışmada ortaya çıkan bulguya göre; cinsiyet ve yaş ölüme karşı tutumda belirleyici değildir. İlahiyat öğrencileri diğer bölümlere göre ölüme karşı daha negatif tutum sergilemektedir. Güçlü dindarlar ölüme daha negatif tutum sergilemektedir. Kayıp yaşama ve ağrılı hastalık yaşayan bir yakına şahit olma deneyimleri ölüme karşı tutumları etkileyebilmektedir. Cinsiyet, yaş ve medeni durum kişilerin ötenazi görüşünü etkilememektedir. Tıp öğrencileri diğer bölümlere göre ötenaziye daha olumlu yaklaşım sergilerken; ilahiyat öğrencileri diğer bölümlere göre daha olumsuz yaklaşım sergilemektedir. Ağrılı hastalığa şahit olma ve kayıp yaşama deneyimleri kişilerin ötenaziye katılma eğilimlerinde belirleyicidir. Dindarlar ötenaziye daha olumsuz tutum sergilemektedir. Öğrencilerin ölüme karşı negatif tutumları arttıkça ötenaziye olumlu yaklaşımları azalmaktadır. Öğrencilerin ölüme karşı negatif tutumları arttıkça ötenaziye olumsuz yaklaşımları da artmaktadır. Dolayısıyla ölüme karşı negatif tutum geliştiren öğrencilerin ötenaziyi kabul etme oranları daha düşüktür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Üniversite Öğrencileri, Ölüm, Ötenazi, Biyoetik Sorunlar.

YEDAM'DA ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANININ GÖREV VE SORUMLULUKLARI

Gözde Alkan
İzmir Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)
gozdeealkann@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-1188-9063

Bağımlılık; bir maddenin ruhsal, fiziksel ya da sosyal sorunlara yol açmasına rağmen kullanımına devam edilmesi, bırakma isteğine rağmen bırakılamaması ve maddeyi alma isteğinin durdurulamamasıdır. Kronik bir beyin hastalığı olarak tanımlanmaktadır (Ögel, 2017). Bağımlılık; tıbbi, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla ele alınmakta ve tedavide disiplinler arası bir çalışma yürütülmektedir. Tedavi ekibinde yer alan bir mesleklerden birisi sosyal hizmettir. Sosyal hizmet; sosyal adalet ve insan hakları çerçevesinde, bireylerin, grupların ve toplumların iyilik halini arttırmayı ve sosyal değişimi sağlamayı amaçlayan bir bilim dalı ve meslektir. Sosyal hizmet; bağımlılık alanında ekolojik yaklaşım çerçevesinde bireyin içinde bulunduğu mikro, mezzo ve makro sistemde müdahaleler gerçekleştirmekte ve değişimi amaçlamaktadır. Mikro sistemde, birey ve yakın çevresi, mezzo sistemde bireyin okulu ve arkadaş çevresi, makro sistemde ise toplum ile çalışmaktadır. Bağımlılık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanların bu alandaki rolleri sistem yaklaşımı çerçevesinde şekillenmektedir. Müdahale edilen sisteme göre bu roller değişmektedir. Bağımlılıkta çalışırken kullanılan roller; danışmanlık, kaynak oluşturma ve eğitimdir. Sosyal hizmet uzmanı; danışmanlık rolünde, danışanın süreçlerini kolaylaştırıcı, problem çözümüne dair bilgilendirici, planlayıcı ya da güçlendirici müdahalelerde bulunmaktadır. Kaynak oluşturmada; danışanın ihtiyaç duyduğu kaynakları tespit ederek danışanın bu kaynağa ulaşmasını sağlamaktadır. Eğitimde ise; birey ve ailesi, grup ve topluma yönelik eğitimlerin düzenlenmesini ve planlanmasını sağlamaktadır (Türkiye Yeşilay Cemiyeti, 2019). Bu çalışmada, Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM) Sosyal Hizmet Birimi'nin uygulamaları ve sosyal hizmet uzmanının bağımlılık tedavisindeki rolünün açıklanması amaçlanmıştır. YEDAM Modeli'nde sosyal hizmet uzmanı ekolojik ve güçlendirme yaklaşımı çerçevesinde bağımlılık sorunu olan bireye değişim adımlarında destek olmaktadır. İlk değerlendirme görüşmesinde; bireyin etkileşim içinde olduğu aile ilişkileri, arkadaş ilişkileri, iş ve okul dinamikleri değerlendirilmektedir. Bu kapsamda ev ve saha ziyaretleri yapılmaktadır. Takip görüşmelerinde; bireyin işe yerleştirilmesinin sağlanması, iş süreçlerinin takip edilmesi, var olan barınma ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, sağlık sistemine erişiminin sağlanması, yasal süreçlerinin takip edilmesi, tıbbi sürecinin desteklenmesi, yaşlılık, engellilik gibi fiziksel durumuna ilişkin hakları hususunda bilgilendirilmesi, aile ve arkadaş ilişkilerinin yapılandırılması, yaşadığı çevrenin düzenlenmesi, meslek edinme ve hobi kurslarına yönlendirilmesi hedeflenmektedir. Görüşmelerde, bireyin iyileşme sürecinde yaşam biçiminin düzenlenebilmesi ve yeni beceriler edinebilmesi için "Sosyal Değişim Defteri" uygulanmaktadır. Merkezlerde atölyeler yapılmakta ve çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bağımlılık günümüzde toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hizmet; bağımlılık tedavisinde biyopsikososyal model çerçevesinde, bireyin yaşadığı çevreyi ele almakta, aile ve arkadaş ilişkilerini, sosyal destek sistemlerini, sosyal becerilerini değerlendirmektedir. Klinik değerlendirme görüşmesiyle vakayı bulunduğu sistemler içerisinde ele almakta ve vakanın biricikliği içerisinde mesleki uygulamalar

gerçekleştirmektedir (Türkiye Yeşilay Cemiyeti, 2019). COVID-19 pandemisinde tedavide sürekliliğin sağlanması amacıyla online sosyal takip görüşmeleri yapılmıştır. YEDAM Modeli ile, bağımlılık alanına ilişkin sosyal hizmet uygulamaları standardize edilmiş olup, alana planlı müdahale basamakları kazandırılmıştır. Yapılan çalışmaların, bağımlılıkta sosyal hizmet uygulamalarına yön vereceği düşünülmektedir. Alandaki risk ve ihtiyaçlara yönelik farklı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: YEDAM, Sosyal Hizmet, Bağımlılık

Kaynakça

Türkiye Yeşilay Cemiyeti, (2019). *Bağımlılıkta sosyal hizmet uygulamaları.* İstanbul: Yeşilay Yayınları.

Ögel, K. (2017). *Bağımlılık ve tedavisi temel kitabı.* İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.

BAĞIMLILIK ALANINDA AYAKTAN REHABİLİTASYON MODELİ OLARAK; YEDAM ATÖLYE

Gizem Çuhacı
Ümraniye Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)
gizem.cuhaci@yesilay.org.tr
Orcid Id: 0000-0002-1981-961X

İnsan biyo-psiko-sosyal bir varlıktır. Bu sebepledir ki, yaşadığı sosyal çevre, aile ve arkadaşlık ilişkileri, çalışma ortamı gibi unsurlar kişinin hayatını şekillendirmede aktif rol oynamaktadır. Bağımlı kişilerin hayatlarına bakıldığında ruhsal ve biyolojik problemlerin yanında kişinin hem madde kullanımı hem de madde kullanımını bırakma evresinden sonra birçok sosyal sorunla da karşılaştığı bilinmektedir. [1]Ayaktan veya yataklı bağımlılık tedavi merkezlerinde kişiler bağımlılıkla ilgili tedavi aşamalarından geçerken daha önce madde veya alkol kullanımı ile doldurdukları zamanlarını doğru yapılandırma konusunda sorun yaşayabilmektedir. Bu süreçte, kişinin sosyal hayata katılımını doğru planlayabilmek için çeşitli atölyelere katılımı önem kazanmaktadır. Kurulacak bir rehabilitasyon merkezinde kişilerin ilgi alanları ve ileride bir meslek edinebilmeleri doğrultusunda atölyeler planlanmaktadır. Bu çalışmada YEDAM (Yeşilay Danışmanlık Merkezi) Atölyedeki uygulamalar ve sosyal hizmet uzmanının atölyedeki rolünün açıklanması amaçlanmıştır. YEDAM Atölye, iyileşme aşamasında olan bağımlı bireylerin tedavi sürekliliklerinin ve sosyal entegrasyonunun sağlanması için bir uygulamadır. Atölyelerde, hem eğitmen desteği ile gerçekleştirilen meslek edinme ve hobi kursları bulunmakta hem de YEDAM sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanmış etkinlik kılavuzu uygulanmaktadır. Atölyelerle; YEDAM Atölyelere katılım sağlayan danışanlar için fayda ve veriminin artırılması, terapötik kazanımların elde edilmesi, güçlü yanlarının keşfedilmesi, empati yeteneklerinin geliştirilmesi, olumlu arkadaşlıklar edinilmesi ve sosyal risklerin azaltılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda YEDAM'da gerçekleştirilen bireysel görüşmelerde, danışanın iyileşme evresi ve ilgi yönleri kapsamlı bir şekilde değerlendirilerek atölye planlaması yapılmaktadır. Her danışana özgü ayrı bir planlama yapılmakta ve danışanın atölye süreci başlamaktadır. Danışanın katıldığı tüm etkinlik ve mesleki kurslar atölye günlüğüne kaydedilmekte ve süreçler takip edilmektedir. YEDAM Atölye'de gerçekleşen mesleki kurslar ve Atölye Etkinlik Kılavuzu'nun ayaktan hizmet veren bağımlılık merkezlerinde önemi gözlemlenmiştir. Bireysel görüşmelerin yanı sıra atölye faaliyetlerine katılan danışanların sosyal ve mesleki becerilerinde ve temiz kalma sürelerinde artış, riskli olmayan arkadaş çevresi ile iletişim sürdürmeyi öğrenme, güvenli alanı belirleyebilme vb. gelişmeler ortaya çıkmıştır. Atölyelerin bağımlılık alanında ayaktan rehabilitasyonu sağladığı ve iyileşmeye olumlu katkılarının olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: YEDAM Atölye, Sosyal Hizmet, Ayaktan Rehabilitasyon

Kaynakça

Aktürk, İ., Bozdoğan, Ö. F., Çuhacı G., Ögel, K., Şimşek M. ve Tokluoğlu N. (2020). *Bağımlılıkta sosyal hizmet uygulamaları.* İstanbul: Yeşilay Yayınları.

SOSYAL HİZMET MESLEĞİ'NDE SOSYAL ÇALIŞMA MATRİKSİ

Sümeyye Nurdan Tokluoğlu
Zeytinburnu Yeşilay Danışmanlık Merkezi
snurdantokluoglu@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-0393-918X

Bağımlılık tıbbi ve psikolojik olduğu kadar aynı zamanda sosyal bir sorundur. Sosyal hizmet sosyal sorunları birey, aile ve toplum üzerindeki etkilerini mikro, mezzo ve makro boyutlarda bütüncül bakış açısıyla ele alarak ortadan kaldırmayı amaçlayan bir meslektir.[1] Sosyal hizmet, bağımlılıkta çok geniş bir alana hizmet sunmaktadır. Bağımlının güçlü ve zayıf yönlerini bireyi çevresi içerisinde ele alarak sosyal adaptasyonu sağlamayı hedeflemektedir. Bağımlıların sosyal ihtiyaçları ve sosyal hizmetin görev alanları göz önüne alındığında, daha somut bir çalışma alanı oluşturulmasının gerekli olduğu ortaya çıkmıştır.[2] Sosyal hizmetin bağımlılık alanındaki sosyal sorunların tüm alanlarını bir araya getirilmesini sağlamak amacı ile Sosyal Çalışma Matriksi oluşturulmuştur. Sosyal Çalışma Matriksi'nin üç amacı bulunmaktadır. Çok bilgi toplamak yerine durum saptaması yaparak hedeflere ulaşmak için gerekli bilgilerin alınmasını sağlanması amacıyla doğru değerlendirme yapmak; ulaşılabilir, net ve değerlendirilebilir hedefler oluşturarak daha somut hedefler koymak, kurumlar ve kişiler arası uygulamaların karşılaştırılabilmesi, kurumlar arasında aynı dilin konuşulabilmesi ve verilen hizmetin sürekliliğinin sağlanması amacı ile standardizasyonun oluşmasını sağlamaktır. Sosyal Çalışma Matriksi durum saptayan, yol gösteren bir araçtır. Bu nedenle niceliksel değerlendirmeden oldukça uzaktır. Bağımlılıkta risk ve ihtiyaç alanları farklı alanlarda riskler içermektedir. Sosyal Çalışma Matriksi 6 risk ve ihtiyaç alanından ve toplamda 14 alt başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar şu şekildedir: 1.Değerlendirme Yapmak 2.Sosyal Katılımı Sağlama: Çalışma, Eğitim ve Meslek Edindirme alanları sosyal katılım sağlama alanının alt başlıklarını oluşturmaktadır. 3.Sosyal İhtiyaçları Sağlama: Barınma, Ekonomik ve Sağlık Güvencesi alanları sosyal ihtiyaçları sağlama alanının alt başlıklarını oluşturmaktadır. 4.Sosyal Düzenleme: Boş Zamanlar, Aile İlişkileri, Arkadaş İlişkileri ve Yaşadığı Çevre alanları sosyal düzenleme alanının alt başlıklarını oluşturmaktadır. 5.Danışmanlık: Sosyal Beceri, Yasal Sorun, Fiziksel Sorun, Yaşamsal Zorluk alanları danışmanlık başlığının alt başlıklarını oluşturmaktadır. 6.Kurumsal İşbirliği**.** Sosyal Çalışma Matriksi ile bağımlılık alanındaki sosyal sorunlar kapsamlı bir şekilde ele alınarak 6 risk ve ihtiyaç alanında değerlendirilip kişiye özgü müdahale planı oluşturulmaktadır. Sosyal Çalışma Matriksi' ne uygun olarak değerlendirmenin, sosyal hizmet açısından danışanlara verilen hizmetin hedefe uygun yapılması, verilen hizmetlerin takibini kolaylaştırması ve sosyal hizmet açasından standardı sağlayacağı aynı zamanda Sosyal Çalışma Matriksi doğrultusunda birden fazla hizmet verilen kişiye, verilecek olan hizmetlerin gözden kaçırılmamasını sağlayacağı kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Çalışma Matriksi, Bağımlılıkta Sosyal Hizmet Uygulamaları, Sosyal Hizmet

Kaynakça

Aktürk, İ., Bozdoğan, Ö. F., Çuhacı G., Ögel, K., Şimşek M. ve Tokluoğlu N. (2020). *Bağımlılıkta sosyal hizmet uygulamaları.* İstanbul: Yeşilay Yayınları.

BAĞIMLILIKTA SOSYAL RİSKLERİ DEĞERLENDİRMEK ÜZERE GELİŞTİRİLEN ARAÇ: SOSYAL RİSK İNDEKSİ (SORİ)

Ömer Faruk Bozdağan
Üsküdar Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)
omerfaruk.bozdogan@yesilay.org.tr
Orcid Id: 0000-0002-5108-8706

Bağımlılık, bireyin sosyal işlevselliğine zarar veren, bireyin kendisi ve ailesi ile birlikte tüm toplumu etkileyen bir hastalıktır. Tedavisinde de bütüncül ve süreklilik arz eden bir çalışmayı gerektirir. Arındırma ile başlayan süreçte psikoterapi, sosyal destek ve sosyal uyum çalışmalarını içeren bir tedavi yolculuğunu kapsar. Tedavi ve rehabilitasyon sürecini sağlıklı bir biçimde sürdüren ve temiz kalmayı başaran bağımlılar için riskler devam etmektedir. Bu süreçte karşılaştıkları önemli sorunları ise bağımlılık tedavi seyrinde gelişen sosyal riskler oluşturmaktadır. Madde kullanan arkadaş çevresi, maddeye ulaşım kolaylığı, yaşamı olumsuz etkileyen şartların varlığı ise bağımlılık tedavisinde dikkate alınması gereken bazı sosyal risk unsurlarıdır. Sosyal riskler bağımlılığın şiddetlenmesine ve kullanıma devam etme davranışına sürekler. Bu sebepten her bir sosyal riski ve bağımlılığa etkisini değerlendirmek zorunlu olmaktadır. Sosyal sorun ve sosyal risklerden bahsederken bu alanlar Sosyal Hizmet mesleğinin uygulamaya yönelik çalışmalarını kapsamaktadır. Sosyal hizmet; sosyal sorunları birey, aile ve çevre boyutlarda bütüncül bakış açısıyla ele alarak riskleri azaltmayı amaçlayan bir meslektir. Bu bağlamda sosyal hizmet bağımlılıkta çok geniş bir alana hizmet sunmaktadır. Bağımlıların sosyal risklerine yönelik ihtiyaçlarını karşılamak ve bireyi güçlendirmek sosyal hizmetin görev alanıdır. Risk ve ihtiyaçları tespit etmek iyileştirme ve takibin ilk adımıdır. Kişinin ihtiyacını tespit edebilecek bilimsel ve uygulanabilir bir ölçüm aracı gereklidir. Sosyal hizmet alanında bu bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir. Sosyal hizmet uygulamalarında niceliksel ve daha somut bir çalışma alanı oluşturma ihtiyacı vardır. Sosyal hizmet müdahalesinde risk ve ihtiyacı tespit etme, iyileştirme hedefinin belirleme ve değişimi izlemek önem taşır. Geliştirilen Sosyal Risk İndeksi'ni sosyal hizmetin bu ihtiyacının basamağı olarak adlandırabiliriz. Sosyal Risk İndeksi yani kısaltılmış hali ile SORİ ile sosyal hizmet müdahale planındaki bireyin öncelikli ihtiyacını değerlendirebileceği bir ölçüm aracı olma amacını taşımaktadır. Çıkan sonuç bağımlılığın karmaşık olduğu ve sosyal sorunları içinde bulundurduğunu, sosyal risklerin kullanımın devam etmesi ve artmasına neden olduğunu bu nedenle bağımlılık tedavisinde sosyal risklerin azaltmasının tedavinin bir hedef olarak görülmesi gerektiği düşüncesini desteklemektedir. SORİ, bağımlılık tedavi sürecinde kişinin sosyal risk düzeyini farklı alanlarda değerlendirmek için planlanmış bir ölçektir. SORİ, bağımlılıkta sosyal riskleri tek başına belirleyecek bir araç olarak görülmemelidir. Sosyal Hizmet Uzmanına yol gösteren, uygulamaya ve izlemeye yardımcı olacak bir araç olarak değerlendirilmelidir. Öte yandan, Sosyal Hizmet Uzmanları arasında standardizasyonu da sağlayacağına inanıyoruz. SORİ'nin objektif bir değerlendirme aracı olarak sosyal risk düzeylerini saptamanın yanı sıra bağımlılık alanında yapılacak araştırmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Bağımlılık, Sosyal Risk.

Kaynakça

Aktürk, İ., Bozdoğan, Ö. F., Çuhacı G., Ögel, K., Şimşek M. ve Tokluoğlu N. (2020). *Bağımlılıkta sosyal hizmet uygulamaları*. İstanbul: Yeşilay Yayınları.

Aktürk, İ., Bozdoğan, Ö. F. ve Ögel, K. (2018, Kasım). *Bağımlılıkta sosyal riskleri değerlendirmek üzere geliştirilen sosyal risk indeksi ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği: ön çalışma.* 12. Ulusal Alkol ve Madde Bağımlılığı Kongresi. Antalya.

Holzmann, R. ve Jørgensen, S. (2001). Social risk management: A new conceptual framework for social protection, and beyond. *International Tax and Public Finance*, *8*(4), 529-556.

GÖÇMEN VE SIĞINMACILARA İNSANİ YARDIM VE HİZMET SAĞLAYAN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI KATILIMCI DEĞERLENDİRMEYİ NASIL KULLANIYOR?

Reyhan Atasü Topçuoğlu
Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.
ratasu@hacettepe.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-9635-7578

Gökhan Topçu
Hacettepe Üniversitesi
Arş. Gör.
gokhant@hacettepe.edu.tr
Orcid Id: 0001-5205-0606

Görkem Kelebek Küçükarslan
Hacettepe Üniversitesi
Arş. Gör.
gorkemkelebek@hacettepe.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-8280-1092

Hakan Sakarya
Hacettepe Üniversitesi
Arş. Gör.
hakansakarya@hacettepe.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-4945-2716

Giriş: Suriye göçü ile birlikte yaşanan insani yardım krizi beraberinde insani yardım hizmetlerine ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu hizmetler gerek İl Göç İdaresi ve AFAD gibi devlet kuruluşları tarafından yapılırken bazı sorumluluklar da UNHCR, Kızılay, SGDD-ASAM gibi uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından üstlenilmiştir. Sivil toplum kuruluşları bu alana büyük ölçüde uluslararası ve ulusal fonlarla yürüttüğü projeler aracılığıyla dahil olmuştur. Göçmen ve mültecileri hedef alan insani yardım alanının kapsamı özellikle Suriyeli mültecilere yönelik projeler ile şekillenmektedir. Bu çerçevede, söz konusu projelerin hedef kitleleri olan göçmenlerin ihtiyaçlarını ne derece karşılayıp, nasıl yarar sağladığının değerlendirilmesi önemlidir. Katılımcı değerlendirme, hizmetlerin planlanmasında, sunumunda, izlenmesinde ve değerlendirilmesinde yararlanıcının, araştırmacının, uygulayıcının ve fonu sağlayan kuruluşların söz sahibi olduğu demokratik katılımı önceleyen ve sosyal hizmet uygulamasına uygun bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın Amacı: Göçmenlere yönelik insani yardım hizmetlerinde katılımcı değerlendirmeyi anlamak için gerçekleştirdiğimiz bu araştırmada Türkiye'de insani yardım ve insani destek çalışmaları yapan sivil toplum kuruluşlarının projelerinde kullandıkları değerlendirme yöntemleri ve katılımcı değerlendirmeye dair uzman görüşleri ele alınmıştır.

Yöntem: Araştırmanın karma yöntem desenin tasarlanmış, belge tarama, çevrimiçi anket ve uzman mülakatlarını yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Bu bildiriye temel teşkil eden araştırma Erasmus + kapsamında desteklenen InovHumRe: Innovation in Humanitarian Responce (İnsani Yardım Hizmetlerinde Inovasyon) projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Belge taramada, proje raporlarının incelenmesi ile elde edilen bulgular ışığında; insani yardım hizmeti sağlayan STK'ların çoğunluğunda rapor bilgisi yer almamakta, var olan içerikte değerlendirmeden ziyade faaliyetlere odaklanılmakta, raporlar yıllık değerlendirmeleri içermekte, değerlendirme ve izleme çalışmaları fon veren kurumlar tarafından nicel göstergelerle sunulmaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Uzmanlarla yapılan görüşmeler neticesinde; STK'ların değerlendirme yaparken farklı yöntemleri, terminolojileri, hassasiyetleri olduğu tespit edilmiştir. Anket verileri ışığında, çoğunlukla proje koordinatörleri tarafından yürütülen değerlendirme aşamalarında sık kullanılan değerlendirme yöntemleri ve faaliyetleri tespit edilmiştir. Katılımcıların %65'i kullandıkları değerlendirme yöntemlerini ve yaklaşımlarını değiştirme ihtiyacını hissetmekte ve %70'i de katılımcı değerlendirme konusunda eğitime ihtiyaç duyduklarını vurgulamaktadır. Katılımcıların %85'i daha önce katılımcı değerlendirme yöntemini kullanmamışlardır. Özetle katılımcı değerlendirme konusunda gelişime ihtiyaç vardır ve bu ihtiyaca yönelik bir duyarlık da söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Katılımcı Değerlendirme, İnsani Yardım, Sivil Toplum, Göçmen ve Mülteci, Sosyal Hizmet

“AYNI GEMİDE DEĞİLİZ!” ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞA SAHİP KADINLARIN COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER VE GEREKSİNİMLER

Aslıhan Aykara
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
aaykara@hacettepe.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-0932-8569

Hande Albayrak
Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör.
hande.albayrak@kocaeli.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-2972-9490

Giriş: Covid-19 Pandemisi, tüm dünyayı etkisi altına alan ciddi bir kriz sürecidir. Bu süreçten tüm toplum etkilenmekle birlikte, bazı dezavantajlı gruplar açısından bu etkiler katlanarak artmış ve artmaya devam etmektedir. Bu gruplardan biri de özel gereksinimli bireyler ve aile üyeleridir. Bu açıdan bakıldığında ise, özel gereksinimli bireyin bakım yükünü büyük ölçüde omuzlarında taşıyan anneler önemli sorun ve gereksinimlerle karşı karşıya kalmışlardır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmada özel gereksinimli çocuğa sahip kadınların Covid-19 Pandemisi sürecinde karşılaştıkları güçlük ve gereksinimleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışma nitel araştırma deseninde ve fenomenolojik yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın özneleri maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla belirlenen, özel gereksinimli çocuğu ile aynı evde yaşamakta olan kadınlardır. Bu doğrultuda toplam 17 kadın ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir.

Bulgular: Yapılan analiz sonucunda bu kadınların sağlık, çocuklarının eğitimi, psikolojik, ekonomik ve sosyal konularda yaşadıkları güçlükler, baş etme yolları, boş zaman değerlendirme ve hizmet beklentileri konuları ortaya çıkmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Çalışmanın sonuç kısmında kadınların yaşadıkları bu güçlük ve gereksinimlere, baş etme yollarına ve hizmet beklentilerine ilişkin sosyal hizmet çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Baş Etme Yolları, Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Kadınlar, Güçlük ve Gereksinimler, Annelik, Covid-19 Pandemisi

18 YAŞ ÜSTÜ VATANDAŞLARIN COVID-19 AŞI KARŞIfTLIĞI NEDENLERİNİN İNCELENMESİ

Hasan Hüseyin Tekin
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Ögr. Üyesi
drhhtekin@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-6300-4098

Salih Karip
Selçuk Üniversitesi
salihkarip@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-0911-3904

Merve Tekin
Selçuk Üniversitesi
shumervetekin@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-8284-8395

Giriş: Sağlığın sürdürülebilmesi ve bulaşıcı hastalıkların önlenmesi konusunda yürütülen en önemli halk sağlığı uygulamalarından biri aşı çalışmalarıdır. Şu anda ülkemizde yürütülen aşılama faaliyetleri de Covid-19 virüsüne karşı toplumun daha dirençli hale getirilmesinde önemli bir yer teşkil etmektedir. DSÖ Makroekonomi ve Sağlık Komisyonunun raporunda, sağlık müdahaleleri "ekonomik geri kazanım ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik teknikler", aşılanma ise "insan sermayesine yatırım" olarak tanımlanmıştır. Aşı uygulamalarının halk sağlığı üzerindeki bilinen olumlu etkilerine rağmen; tüm dünyada gün geçtikçe artan aşı tereddüttü birçok sosyal, kültürel, politik ve kişisel faktörün birleşmesinden doğmaktadır. Aşı karşıtlığı çok faktörlü ve karmaşık nedenleri olan birey, hasta, sağlık sistemi ve ulusal seviyelerde çok çeşitli yaklaşımlar, müdahaleler ve sistem değişiklikleri gerektiren uluslararası bir sorundur. Toplum içerisinde hastalıklar ve aşılara yönelik yanlış bilgilerin sunulması toplumun tüm kesimlerini farklı seviyelerde etkilemektedir. Bu durum aşılara yönelik çekingenliğin artmasına sebebiyet verebilmektedir. Ülkemizde Covid-19 hakkında çok fazla yanlış bilginin dolaşması nedeniyle Covid-19 aşılama çalışmalarına şüphe ile yaklaşılmakta ve aşı olmak istemeyen vatandaşların sayısal çoğunluğu dikkat çekmektedir.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışma 18 yaş üstü vatandaşların Covid-19 aşı karşıtlığı nedenlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır.

Yöntem: Konya İlinde ikamet eden, Covid-19 aşı çalışmaları kapsamında aşı hakkı kazanan fakat aşı olmayı reddeden aşı karşıtı 18 yaş üstü vatandaşları kapsayan bu çalışma tanımlayıcı türde nicel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini Konya ilinde yaşayan 18 yaş üstü vatandaşlar örneklemini ise 385 katılımcı oluşturmuştur. Araştırma verileri online platformlar üzerinden toplanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya dahil olan katılımcıların %52,2'sinin kadın, %47,8'inin erkek olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %19,7'si Covid-19 hastalığının ölümcül olmadığını düşünmektedir. Çalışmaya dahil olanların %31,2'si Covid-19 aşısı hakkında bilgi sahibi olduklarını, %61'i kısmen bilgi sahibi olduklarını, %7,8'i ise bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Covid-19 ile ilgili en etkili bilgi kaynaklarının sırası ile %26,8 ile akademik

yayınlar, %23,4 ile sosyal medya ve %21,3'lük oran ile da TV kanalları olduğu saptanmıştır. Aşı karşıtlığını nedenleri incelendiğinde ise %61'lik oran ile ilk sırada "Yan etkilerinden duyulan endişe"nin yer aldığı, %54,3'lük oran ile "Yabancı üretim olması"nın ikinci sırada yer aldığı, %46,8'lik oran ile de "Koruyuculuğuna inanmama" nedenin yer aldığı saptanmıştır. Katılımcıların %21'i yerli aşı üretilmesi halinde bu aşıyı tercih edeceklerini belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç: Araştırmanın sonucunda, Covid-19 aşı karşıtlığının aşıya olan güvensizlik, yan etkilerin tam olarak bilinmemesi nedeniyle endişelenme, yabancı üretim bir aşı olması, saklama koşullarının elverişsiz oluşu, aşı fobisi gibi nedenlerden kaynaklandığı saptanmıştır. Sosyal medya ve tv kanallarının vatandaşlar için Covid-19 hastalığına ilişkin güvenilir bilgi kaynakları oldukları saptanmıştır. Aşıya karşı ön yargılarla mücadele ve vatandaşların aşıya teşvik edilerek aşı karşıtlarının oranının azaltılması noktasında sosyal medya ve tv kanalları gibi etkili olduğu görülen bilgi kaynaklarından, otoriteler ve bilim adamları tarafından aşıların koruyucu etkileri, olası yan etkileri, üretim süreçleri, deneysel çalışmalar ve saklama koşullarına ilişkin bilimsel verilerle desteklenmiş somut bilgilerin paylaşılmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Covid-19 aşı karşıtlığına ilişkin ulusal çapta daha kapsamlı çalışmalara gerek duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aşı Karşıtlığı, Covid-19 Aşısı, Koronavirüs.

DİJİTAL TORUN PROJESİ

Hazal Bayram
Türkiye Yardım Sevenler Derneği
Dr. Kemal Tarım Dinlenme Evi Vakfı
bayramhazal@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-4059-6024

Giriş: Yaşlanma sosyal, psikolojik, fiziksel olarak gerilemenin yaşandığı bir dönemdir. Yaşlı bu dönemde kendisini yetersiz hissedebilmekte ve bu nedenle depresyona girebilmekte, çevresi ile olan iletişimi azalmaktadır. Covid-19 döneminde tüm Dünya'da alınan önlemler Türkiye'de de alınmış olup, 65 yaş üzeri sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Kurum bakımında olan yaşlıların dışarı çıkmalarına izin verilmemiş, yakınları ile sınırlı ve mesafeli bir şekilde görüşmelerine izin verilmiştir. Ayrıca tüm sosyal faaliyetler kısıtlanmıştır. Evden ve kurumdan çıkamayan yaşlıların çevresi ile iletişimi giderek azalmış ve depresyona girme oranları artış göstermiştir.

Çalışmanın Amacı: Bu nedenle bu çalışmada pandemi döneminde izolasyona maruz kalan kurum bakımındaki ve evde bakım alan yaşlılarımızı psikososyal yönden desteklemek, izolasyona maruz kalan yaşlılarda meydana gelen depresyon, ajite olma gibi psikolojik sorunları engellemek ve bu süreçte onlara yalnız olmadıklarını hissettirmek amaçlanmıştır. Yaşlı bireyler özellikle pandemi döneminde izolasyona maruz kalmış ve bu durum ruhsal durumlarının ve sağlık durumlarının kötüleşmesine yaşam kalitelerinin düşmesine neden olmuştur. Bu durumda teknolojinin kullanımı yaşlı bireyler için bir çıkış yolu olmuştur. Video görüşmeler, sosyal ağlar, yakınlarının fotoğraflarını görmek yaşlı bireyleri çok mutlu etmektedir. Bu nedenle bildirinin konusunu oluşturan Dijital Torun Projesi yaşlıların ruhsal sağlığı açısından önemli bir yere sahiptir.

Yöntem: Dijital Torun Projesi Türkiye Alzheimer Derneği İzmir şubesi tarafından Nisan 2020 tarihinde başlatılmış olup hali hazırda devam etmektedir. Proje grubundaki öğrenciler lise ve üniversite çağındadır. Bütün gönüllüler İzmir içerisindeki farklı liselerden oluşmaktadır. Aynı zamanda Konak Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden bir gönüllü grubu ve Yamanlar Lions Kulübü'nden yaklaşık 20 genç projede gönüllü olarak yer almıştır. Proje kapsamında pandemi nedeniyle Türkiye Alzheimer Derneği İzmir Şubesi'nin evden çıkamayan 60 yaş üzeri hastaları, hasta yakınları ve dernek üyeleri ile görüşmeler yapılmıştır. Türkiye Yardım Sevenler Derneği Dr. Kemal Tarım Dinlenme Evi Vakfı başta olmak üzere kurum bakımı alan büyüklerimiz ile de görüşmeler yapılmıştır. Kurumumuzda görüşmeler görüntülü görüşme ve sesli görüşme şeklinde kendi telefonlarından olmuştur. Her hafta sonu yaşlılarımız ile görüşmeler sağlanmıştır.

Bulgular: Projenin ilerlemesi ile birlikte ileri yaştaki büyüklere pandemi döneminde psikolojik, sosyal ve teknoloji destek sağlanmıştır. Proje Anadolu Ajansı tarafından görsel ve yazılı basında yer aldı ve Dünya Alzheimer Fedarasyonu'nun bülteninde tanıtıldı. Ayrıca İzmir Tülay Aktaş Güçbirliği tarafından Suna KIRAÇ Karşılıksız Hizmet Ödülü'nü kazandı.

Tartışma ve Sonuç: Sonuç olarak bu proje ile birlikte gençlerin yaşlılığa ve Alzheimer hastalığına olan farkındalığının artmış olduğu görüldü ve İdil SEÇİL ve Zeynep İLASLAN

tarafından 27 Ekim 2020 tarihinde İzmir Şubesi'nin genç gönüllüler grubu olan 'Alzheimer için gençlik' grubu kuruldu. Şu anda grupta olan 50 genç her hafta İzmir'de yaşayan 20'den fazla büyüğünü aramaya devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, İletişim, İzolasyon, Kurum Bakımı, Covid-19.

İKİ VİRÜS: COVID-19 VE EŞİTSİZLİKLER

Hicran Atatanır
Sosyal Güvenlik Kurumu
hatatanir@gmail.com
Orcid Id: 0000 000209384245

Eşitlik, hukuken tanınmış hakların gerçekleşmesi ve gereğince kullanılabilmesi için temel bir ilke olmasının yanı sıra toplumsal yaşama yön veren sosyoekonomik bir bileşendir. Eşitlik; insanların onurlu yaşam haklarının korumasında sadece sağlık sistemlerinin değil bir bütün olarak sosyal politikaların kapsayıcılığı ve işlevselliği açısından da stratejik bir eşiktir. Bu eşiğin korunamaması Covid-19 virüsü kadar tehlikeli olan, sosyal adaletten yoksun üretim ve bölüşüm ilişkilerinden doğan ve etkileri itibariyle insan onuruna yaraşır yaşam sürme olasılığı üzerinde ölümcül sonuçlar doğuran bir virüstür. Bu virüs bugün en zengin %1'in, 6,9 milyar insanın iki katından daha fazla servete sahip olduğu bir dünya yaratmış durumdadır ve bu dünyada en zengin 26 kişinin serveti, dünya nüfusunun yarısınınkine denk haldedir. Halihazırda eşitsizlik virüsü ile enfekte olan dünyaya hızla yayılan Covid-19 ise; evsizlerin, işsizlerin, sağlık güvencesine sahip olmayanların, yoksulların, bakıma muhtaçların ve engelli bireylerin yaşadıkları yoksunluklara güçlü bir ayna tutmuştur. Bu aynadan yansıyanlardan ilki; eşitsizliklerin sağlık hizmetlerine erişimde binlerce insanın yaşamına mâl olabilecek sonuçlar barındırdığı olmuştur. Bir diğeri ise; içe kapanan ticari ilişkiler ve daralan tedarik zincirleri ile toplumların artan işsizlik ve güvencesizlik tehdidi altında hızla belirsizliğe sürüklenmesidir. Bu belirsizlik ortamında Covid-19'un hızla bir halk sağlığı tehdidine dönüşmesinde ise virüsün ayırt edici belirtilerinin erken teşhisi için önem taşıyan sağlık taraması hizmetlerine, koruyucu malzemelere ve gerekli olanaklara erişimde eşit fırsatlara sahip olunamaması etkili olmuştur. Bulaş riski yüksek de olsa işe gitmek, toplu taşıma aracına binmek, evsiz olduğu için sokakta yaşamak zorunda kalan insanlar her iki virüsün tehdidi altında yaşam mücadelelerini sürdürmek durumunda kalmıştır. Birbirleri üzerinde çarpan etkisi oluşturan bu iki virüsü birlikte ele almak ve her iki virüse karşı bağışıklığımızı güçlendirmek için neler yapılması gerektiğine makro ölçekte bakmak için haklı gerekçelerimiz bulunmaktadır. Sosyoekonomik eşitliksizliklerin hüküm sürdüğü toplumlarda yetersiz beslenme, elverişsiz yaşam koşulları, sosyal güvencesizlik ve işsizlikle karakterize hanelerde yaşayanlar açısından Covid-19, bu eşitsizlikleri derinleştirici bir etki doğurdu. Özellikle yoksul haneler, gündelik çalışanlar, göçmenler, küçük ölçekli üreticiler, düşük gelir sahipleri ve evsizler gibi gruplar üzerinde bu etki yoğun olarak gözlendi. Ücretli çalışanlar açısından ise ekonomi daralırken talepteki keskin düşüşleri işten çıkarmalar izledi. Bu ise güvencesizlik sarmalına yeni halkaların eklenmesini beraberinde getirdi. Artan işsizliğin ekonomik destek paketleri ve sosyal koruma mekanizmaları ile dengelenememesi ise gelir şoku yaşayan pek çok insanın pandemi ile gelen ekonomik kriz dalgaları karşısındaki savunmasızlığı üzerinde çarpan etkisi yarattı. İnsanlık ailesinin tanık olduğu bu eşitsizlikler, Covid-19 sonrası geleceğe dair çıkarmamız gereken derslerden belki de ilkidir. Yaşanılan pandemi süreci de göstermiştir ki her bir insanın bağışıklığı diğer insanların bağışıklık düzeyi ile yakından ilişkilidir. Esasen eşitsizlik virüsüne karşı bağışıklığımız da Covid-19 virüsüne bağışıklık koşullarımızdan farklı değildir. Toplumun kimi kesimlerinin eşitsizlik virüsü nedeniyle sağlıksız koşullarda yaşamlar sürmesi, henüz bu virüsle enfekte olmamış insanlar için sağlıklı bir yaşam sürme olanağı sağlamamaktadır. Doğası gereği eşitsizlikler hem nedeni

hem de sonucu olduğu hak ihlalleri ve sosyal adaletsizliklerle, insanlığın ortak geleceğini ilgilendiren kapsayıcı, sürdürülebilir ve erişilebilir sosyal politikalar yerine belirsizlik/güvencesizlik kıskacında şekillenen ve adil gelir dağılımından uzak yaşam standartları ile kamusal alanı çevrelemektedir. Covid-19 sonrası gelecekte daha eşitlikçi, hak temelli ve kapsayıcı sosyal politikalar ile eşitsizlik virüsüne karşı toplumların bağışıklığı elbette güçlendirilebilir. Eşitsizliklere zemin oluşturan ekonomik ve yapısal sorunlardan ve temel insani gereksinimlerini dahi karşılamaktan yoksun yaşamlar süren hanelerden başlayarak bu eşitsiz denklem tersine çevrilebilir. Yapılması gereken sosyoekonomik politikaları en yoksul ve savunmasız gruplardan başlayarak eşitlikçi bir yaklaşımla geliştirmektir. Bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet, yaşam hakkı başta olmak üzere eşitsizliklerle mücadelenin insanların iyilik hali üzerinde sahip olduğu belirleyici gücü bilen ve bu gücü kullanan bir meslektir. Çünkü bu mücadele sosyal adaletin bir parçasıdır. Covid-19'un karmaşık etkileri arasında bugünü ve geleceği tartıştığımız bu süreçte sosyopolitik sistemlerin daha fazla eşitlik için değişmesinde ve yenilenmesinde sosyal hizmet profesyonellerinin rehberliğine duyulan gereksinim her dönemden çok daha yoğun kendisini hissettirmektedir. Eşitlik ilkesinin sahip olduğu kamusal değer yalnızca Covid-19 virüsünün değil eşitsizlik virüsünün de panzehri niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Eşitsizlikler, Sosyal Adalet, Sosyal Hizmet.

TÜRKİYE'DE DEZAVANTAJLI GRUP OLARAK YAŞLI BİREYLER : "BİLGELİKTEN BAĞIMLILIĞA"

Hilal Yaşar
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
hilal.yasarr18@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-2440-7422

Küresel bir durum haline gelen yaşlılık her birey için kaçınılmaz bir sondur. Yaşlı bireyler geleneksel toplumda bilge kişi olarak görülmüş, sözü dinlenen kişiler olmuştur. Sanayileşmeyle birlikte her alanda olduğu gibi toplumsal yapıda da değişimler meydana gelmiştir. Değişen üretim şekilleri ve beraberinde getirdiği yeni yaşam tarzları yaşlı bireylerin ikinci plana atılmasına neden olduğu söylenebilir. İnsan ömrünün uzamasıyla birlikte yaşlı bireyler, toplumlar üzerinde üretime katkı sağlamayan bir yük olarak görülmeye başlanmıştır. Yaşlılıkla birlikte bireyin ekonomik durumundaki değişimler yaşlı yoksulluğuna, fizyolojik değişimler sağlık sorunlarına, çevresiyle olan ilişkileri ise psikososyal sorunlara neden olmaktadır. Tüm bu sorunlar neticede yaşlı bireylerin dezavantajlı bir grup olmasında itici bir güçtür. Salgınınla birlikte medyaya yansıyan sağlık sistemlerinin çöküşü, yaşlı bakım evlerindeki toplu kayıplar, işsizlik maaş başvurularındaki artış gibi haberler sosyal politikaların ikinci plana atılmasının; göçmenler, yaşlı bireyler, yoksullar gibi toplumlara ekonomik yönden yük olan grupların ölmesinde sakınca bulunmayan olarak görülmesi ve ayrımcılığın uygulanması sistemsel olarak çöküşün göstergeleri sayılabilmektedir. Salgın süreci yaşlılar için fiziksel sağlık açısından riskler oluşturmasının yanı sıra yaşlı ayrımcılığı ve sosyal dışlanma gibi sosyal sorunlara neden olduğu görülmektedir. Salgının yayılmasını engellemek için uygulanan uzun süreli karantinalar yaşlı bireylerde uyku bozuklukları, akut stres bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, majör depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu gibi ruhsal bozukluklara neden olmuştur. Multidisipliner alan olan yaşlanma olgusuna çok yönlü bakılmalıdır. Dezavantajlı grubu oluşturan yaşlıların ayrıca kadın yaşlı, göçmen yaşlı, LGBTQ+ yaşlı gibi birçok kesişimsel grup içerdiği görülmektedir. Dünya nüfusun giderek yaşlandığı göz önünde bulundurulursa yaşlılığa yönelik daha yenilikçi politikaların geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. Aktif yaşlanma, yerinde yaşlanma gibi modeller sosyal politikalara entegre edilmelidir. Yaşlı bireylerin sorunlarını anlamak ve sorunlara yönelik politikalar geliştirirken yaşlı bireylerin özellikleri, güncel sorunları üzerinde durmak büyük önem arz etmektedir. Salgın dönemiyle birlikte uzun vadede daha çok ruhsal sorunlara neden olacağı öngörülmekte olup yaşlı bireylere bu yönde acilen destek verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık Sorunları, Salgın, Dezavantajlı Grup

COVID-19 SALGININDA SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Hülya Türk
Sabahattin Zaim Üniversitesi
hulya.turkcataloluk@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-2996-9168

COVID-19 salgınında sosyal hizmet ile psikodramanın babası olarak da bilinen Moreno felsefesinin kesişim noktası bağlamında, yeni normallerin gündeme geldiği dönemde insan ilişkilerinin önemini tartışmaya açmak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bütün dünya ile birlikte ülkemizde de Covıd-19 salgını ekonomiden sonra en çok insan ilişkilerinde değişikliklere yol açmıştır. COVID-19 Salgın sürecinin insanların çalışma, aile ve sosyal hayatına ayrıca psikolojik durumlarına yansımalarının olduğu da bilinmektedir. Fiziksel mesafelerin oluşması, evden çalışmak, dijital platformlarda sosyalleşmek, aile, arkadaş ziyaretlerini görüntülü dijital platformlara taşımak insan ilişkilerinde yeni normalleri oluştururken bazıları için hayatı kolaylaştırmış, bazıları için de yalnızlaşmaya, strese, travmaya neden olmuştur. İnsanla çalışan, yüz yüze görüşmeler yapan, müracaatçı için müracaatçı ile birlikte çalışma pratiği ile ilerleyen sosyal hizmet mesleğinde de yeni normallerin yansımasını bulması kaçınılmaz olmuştur. Mesleki uygulamalar salgın tedbirleri kapsamında kısıtlı imkânlarla gerçekleştirilebilmiştir. Moreno'nun felsefesinin birey odaklı olması, bireyin güçlü yanlarını vurgulaması yönüyle sosyal hizmet mesleğiyle uyumludur. Bireyin patolojisinden çok iyiliğe odaklanan bir yaklaşım olması sosyal hizmetin bireyin doğuştan gelen onur ve değerine saygı duyma etiği ile de örtüşmektedir. Moreno'ya göre sosyalleşme sayesinde bireyin içindeki iyilik hali harekete geçmektedir. Gruplar ve topluluklar açısında da durum aynı şekilde işlemektedir. Gruplarda karşılıklı yardım bireylerin bu iyilik halinin ortaya çıkmasındaki en önemli güçtür. Marjinalleşme, sosyal adaletsizlik durumları ise bu iyilik halinin önündeki en önemli engellerdir. Bu sonuçlara varan Moreno psikodrama ve sosyometri tekniklerini fahişelerle ve Nazi kamplarında yaptığı uygulamalarla geliştirmiştir. Bugün Moreno'nun izinden giden psikodramatistler insan ilişkilerinin önemi odağından hareketle çeşitli marjinal gruplarla bireylerin iyiliğini harekete geçiren psikodrama grupları yapmaya devam etmektedirler. Sosyal hizmet uzmanlarından beklenenin tam da bu olması sosyal hizmet mesleği felsefesi ile Moreno felsefesinin kesişim noktalarını oluşturmaktadır. Moreno psikodrama tekniğini kişilerin grup içinde bir durumu yeniden yaşayarak eski duruma yeni bir çözüm bulmaları olarak tanımlamaktadır. Psikodramada bireylerin spontanlığı ve yaratıcılığı ise temel etkenlerdir. Moreno'nun "Who shall survive tomorrow (yarına kim sağ çıkacak)" sözü sosyal hizmet mesleği açısından önemlidir. Belki de yeni salgınlara gebe geleceği beklerken insanlar arası ilişkiler alanının iyileşmeyi sağladığını akılda tutarak yaratıcılığa, spontanlığa fırsat vermek gerekmektedir. İnsan ilişkilerinde yaratıcılığı ve spontanlığı destekleyerek COVID- 19 salgınında birey, grup ve topluluklar için yeni çözümlere ulaşmak, mesleğimiz ve dünya için yeni normalleri insan ilişkilerinin önemi üzerinden kurmak mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 Salgını Sosyal Hizmet Moreno ve Psikodrama İnsan İlişkilerinin Önemi.

MADDE BAĞIMLILIĞI ALANINDA FAALİYETTE BULUNAN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Kamil Alptekin
Prof. Dr.
KTO Karatay Üniversitesi
kamil.alptekin@karatay.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-2306-2955

Zeliha Ulutaş
Arş. Gör.
KTO Karatay Üniversitesi
zeliha.ulutas@karatay.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-6544-9074

Büşra Gürbüz
Arş. Gör.
KTO Karatay Üniversitesi
busra.gurbuz@karatay.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-8738-2213

Günümüzde çoğulcu demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri olan sivil toplum kuruluşları madde bağımlılığıyla mücadelede; ihtiyacı ve sorunu daha çabuk fark etme, bağımlılara ve risk gruplarına hızlı ulaşma, etiketlenmeyi en aza indirgeme, bağımlı ve ailesine psiko-sosyal destek sağlama, ev ziyaretleriyle izleme çalışması yürütebilme vb. yükümlülüklerin yerine getirilmesinde farklı olanaklara sahiptir. Ayrıca, bağımlıyla birebir ilgilenme, başvuruda kolaylık, hizmet açığını kapatma, tedaviye yönlendirme vb. durumlarda avantajlı bir konumdadır. Buna karşılık uygulamaya bakıldığında, sivil toplum kuruluşlarının fiziki alt yapılarında ve profesyonelleşmede yetersizlikler; kaynak üretmede, denetimde ve sunulan hizmetlerin standardizasyonunu sağlamada birtakım eksiklikler göze çarpmaktadır. Madde bağımlılığı alanında faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarından kanıta dayalı, evrensel değerler ışığında yürütülen çalışmalar ortaya koymaları beklenmektedir. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarını güçlendirmek ve onlarla iş birliği içinde hareket etmek önem kazanmaktadır. Madde bağımlılığının önlenmesi, psiko-sosyal tedavisi ve rehabilitasyonunda çoklu görevler üstlenen sosyal hizmet, sivil toplum kuruluşları ile toplumsal sorumluluk ve toplumsal refah odağında pek çok hizmeti beraber yürütebilecek meslek gruplarından biridir. Sosyal fayda sağlamayı amaç edinmesi ve bu yönde hizmet sunmaya çalışması, sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmet mesleği açısından önemini de ortaya koymaktadır. Bu bildiride bir sosyal hizmet bölümü tarafından düzenlenen, başta sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgili kurum/kuruluşların temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen "Madde Bağımlılığının Önlenmesi ve Sosyal Rehabilitasyonunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rol ve İşlevleri Temalı Atölye Çalışması"nın kamuoyuyla paylaşılmamış Sonuç Raporu çerçevesinde madde bağımlığı alanında faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarının hem güçlü hem de zayıf yönlerine birlikte odaklanılmaktadır. Bildirinin son bölümünde madde bağımlılığı alanında faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmet ile ilişkisi kurulmaya çalışılmakta, daha fazla fonksiyonel olabilmeleri ve beklentileri karşılayabilmeleri noktasında birtakım önerilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Madde Bağımlılığı, Sosyal Hizmet, Sivil Toplum Kuruluşları

YEŞİL SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA ÜÇÜNCÜ KUŞAK İNSAN HAKLARINI YENİDEN DÜŞÜNMEK

Abdurrahman Ferhat Öztürk
İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü (Sosyal Çalışmacı)
ferhatozturk@outlook.com.tr
Orcid Id: 0000-0002-7144-8043

Kıvanç Uzun
Kırklareli Üniversitesi Vize MYO
Ögr. Gör.
kivancuzun@yandex.com
Orcid Id: 0000-0002-8716-2090

Sosyal hizmet mesleği, kökeni ve mesleki uygulamanın yapısı açısından bir insan hakları mesleğidir. Sosyal hizmet uzmanının sürekli olarak insani ihtiyaçları belirleme ve bu ihtiyaçları giderme süreci içinde olduğu düşünüldüğünde, sosyal hizmet uzmanları bir ihtiyaç beyanında bulundukları zaman, bu ihtiyaca karşılık gelen bir insan hakkına atıfta bulunulmaktadır (Ife, 2015: 113-118). Bu bağlamda, insan hakları söylemsel olarak değiştikçe -veya geliştikçe- sosyal hizmet uygulamasının da bu doğrultuda değişebileceği öngörülebilir. İnsan hakları kavramsallaştırmasının kökenini batılı aydınlanma düşüncesine dayandırdığımızda, insan haklarının evrensel olduğu iddiasına rağmen bu haklara erişime dair sorunlar olduğunu görürüz. Çevre konusunda da benzer bir durum vardır. Çevresel bozulmaya neden olan eylemlerin temeli olan kar amacıyla doğal kaynakları istismar eden tüketici topluluklar küresel kuzey ülkelerinde yaşamakla beraber, çevresel bozulmanın yıkıcı sonuçlarından görece daha fazla etkilenen toplulukların küresel güney'de olmaları insan hakları bağlamında çevre haklarının bazıları için erişilebilir hakları bazıları için ise erişilmesi güç hakları ifade ettiği iddiasını desteklemektedir (Dominelli, 2018: 21). Öte yandan ortaya çıkan bir çelişki de çevresel sorunların etkilerinin giderek artmasına rağmen, sanayileşmiş toplumların, kapitalist ve neoliberal politikalar doğrultusunda alışılagelmiş üretim ve tüketim pratiklerinden kopmama yönündeki ısrarlı duruşudur. Bu doğrultuda ikinci sanayi devrimi sonrası çevresel sorunlarla birlikte ortaya çıkan ve özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısında artan gezegenle ilgili kaygıların, üçüncü kuşak insan haklarının doğuşuna neden olduğu söylenebilir (Marks, 1981: 440). Sosyal hizmet literatüründe güncel bir yaklaşım olan yeşil sosyal hizmetin tanımlanan amaçları ile üçüncü kuşak hakların bağdaştığı görülmektedir. Bu bağdaşım, amaçların bazı haklara karşılık gelmesi şeklinde de ele alınabilir. Dominelli (2018: 35)'ye göre yeşil sosyal hizmetin amacı, ekonomik sorunları olan ve marjinalleştirilmiş grupların refahını olumsuz etkileyen ekonomik ve sosyo-politik güçlerin reformu amacıyla çalışmak; politika değişiklikleri ve toplumsal dönüşümleri güvence altına almak suretiyle dünyanın ve üzerinde yaşayan insanların bugün ve gelecekte iyi bir yaşam sürmelerini sağlamak; diğer insanları önemseme ve diğerleri tarafından önemsenme hakkını geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda sosyal hizmet uygulamaları yapmak; Karel Vasak tarafından 1979 yılında ortaya atılan üçüncü kuşak haklar; ekonomik ve sosyal gelişme hakkı, insani yardım hakkı, çevre hakkı, insanlığın ortak mirasına saygı hakkı, barış hakkı ve kültürel kimlik hakkı gibi dayanışma haklarına ulaşmada dezavantajlı birey, aile, grup, topluluk ve toplumlara destek olmayı içerir ve toplumsal sahnedeki tüm aktörlerin -birey, devlet, sivil toplum, özel sektör- kolektif çabaları ile gerçekleşebilir (Tezcan vd. 2011: 77; Turhan, 2013:

369). İnsan haklarının birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu ve insan hakları söz konusu olduğunda bir hakkın diğerinden üstün ya da daha önemli olmadığını vurgulamak gerekir. Zira bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet de insanı sistemik bir bakış açısıyla bütüncül olarak ele alır. Bu noktada yeşil sosyal hizmet, fiziksel ve doğal çevreye değer atfederken, insan ve dünyanın iyilik hali ile insanlar arası etkileşimlere odaklanan bir sosyal hizmet uygulama biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yeşil sosyal hizmet, çevrenin korunması, insanın çevresel bozulmadan olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmesi ve insani gelişimin desteklenmesi yoluyla üçüncü kuşak insan hakları olarak ele alınan hakların korunmasına katkı yapacaktır.

Anahtar Kelimeler: Üçüncü Kuşak İnsan Hakları, Çevre Hakkı, Yeşil Sosyal Hizmet, İnsan Hakları.

Kaynakça

Dominelli, L. (2018). *Yeşil sosyal hizmet: Çevre krizlerinden çevresel adalete* (M.C. Aktan ve G. Çelik Çev.). Ankara: Nika Yayınevi.

Ife, J. (2017). İnsan hakları ve sosyal hizmet (M. D. Pak Çev.). Nika Yayınevi.

Tezcan, D., Sancakdar, O., Erdem, M. ve Önok, R. (2010). İnsan hakları el kitabı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Marks, S. (1981). Emerging human rights: A new generation for the 1980s. *Rutgers Law Review, 33*, 435-453.

Turhan, A. (2013). İnsan hakkı kuşakları arasında tamamlayıcılık ilkesi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 357-378.

MEDYADA ÇOCUK İSTİSMARI: SHARENTİNG EYLEMİ ÖRNEĞİ

Kübra Dertli
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
kbrdrtl01@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-8837-3316

Adem Bölükbaşı
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
abolukbasi@bandirma.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-9795-6508

Giriş: Çocuğun sağlığına ve gelişimine zarar veren istismar; yetişkin bireyler ve toplum tarafından çocuğa uygulanan kötü muameledir. Medyanın çocuklar tarafından kontrolsüz şekilde kullanılması da istismara yol açmaktadır. İnternet erişimli sitelerde, dijital oyunlarda ve sosyal medyada bulunan sohbet odalarında kötü niyetli kişiler çocuklarla irtibata geçmektedir. Çeşitli yöntemler kullanarak çocukların güvenini kazanıp, çocukla uygunsuz içerikli konuşarak onları zararlı alışkanlıklara sebep olacak unsurlarla ya da pornografiyle tanıştırmaktadır. Çocukların istismar edilmesine neden olan bir olgu da sharenting eylemidir. Ebeveynlerin çocuklarının ultrason görüntülerinden başlayarak hayatlarındaki her aşamayı medyada (özellikle yeni medya platformlarında) paylaşma eylemi olarak nitelendirilen sharenting; çocuklar için büyük risk oluşturmaktadır. Sosyal medyada yer alan çocuk hesapları; istismarcıların onlara ulaşmak için kullandığı araç haline gelmektedir.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışma; sanal ortama taşınan çocuk istismarı konusunda farkındalık oluşturmayı, sosyal medyada çocuk fotoğraflarının paylaşılmasının hem çocuk hem de aile açısından oluşturacağı riskleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışmada nitel yöntem kullanılmış olup netnografi tekniği ile 20 tane instamom hesabı taranmıştır. Bu hesaplar belirlenirken sosyal medya uygulamalarının arama motorlarında instamom kelimesi yazılarak aratılmış ve takipçi, etkileşim sayısı fazla olanlar tercih edilmiştir. Ayrıca sosyal medya uygulamalarının keşfet kısımlarında çıkan çocuk hesapları da çalışmaya dahil edilmiştir.

Bulgular: Yapılan incelemeler ve taramalar sonucunda çocukların bezli, bikinili, kısmen giyinik şekilde sanal ortamda fotoğrafları olduğu gözlemlenmiştir. Fotoğraflarda çocukların üzerindeki kıyafetlere etiket yapılarak reklam alındığı, bazı çocukların yetişkin gibi giydirildiği ve bu yolla ticari kazanç sağlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca fotoğraflara gidilen tatil beldeleri/köyleri, eğlence merkezleri, oyun parkları vb. yerlerin konum bilgisinin eklendiği gözlemlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Sosyal medyada yer alan çocuk fotoğrafları pedofili sitelerine kopyalanma riski taşımaktadır. Bu durum çocuğun hem bugününü hem de gelecek hayatını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca paylaşılan konum bilgisi çocuğun kaçırılmasına, fidye amaçlı tehditlerde bulunulmasına ve çeşitli şekillerde istismar edilmesine neden olmaktadır. Sharenting olayına

maruz kalan çocukların gizlilik anlayışı zarar görmekte, her şeyi paylaşmak onlara normal gelmekte, sanal ortamın sınırlarını bilmemekte ve istismara açık duruma düşmektedir. Dünyaya geldikleri andan itibaren sosyal medyada görselleri olan çocuk; çevresindeki kişiler tarafından gelen ilgilerin doğal olduğunu düşünmekte, gerçek hayatta da bu beklentiye girmektedir. Devamlı beğenilme ihtiyacı hissetmekle birlikte onaylanmak istemektedir. Bu da çocuğun narsistik özellikler geliştirmesine neden olmaktadır. Çevrimiçi ortam; toplumların çocuklar için aldığı geleneksel koruyucu yöntemleri etkisiz hale getirmektedir. Bu da yeni koruma yöntemlerini gerekli kılmaktadır. Sanal ortamdaki fırsatlar ve riskler konusunda çocuklara ve ebeveynlere bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Eğitim kurumlarında her aşamada internetin doğru kullanımı anlatılmalıdır. Bilgisayar, tablet gibi elektronik cihazlar herkesin görebileceği, ortak kullanılan odada olmalıdır. Çocuklara karşı internet, televizyon gibi medya unsurları ödül-ceza olarak kullanılmamalıdır. Çocuklara zararlı dokunuşlara ve tekliflere karşı kendini koruması, nereden ve kimden destek alacağı öğretilmelidir. Çocukların yüksek yararı göz önünde bulundurularak onların haklarını ve çıkarlarını korumak için politikalar yapılmalı, çocuğunun fotoğrafını istismara açık bir şekilde sosyal medyada paylaşan aileler için yasal yaptırımlar uygulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İstismarı, Sharenting, İnstamom, Medya.

YAŞLI AYRIMCILIĞIYLA BİR MÜCADELE PRATİĞİ OLARAK ELEŞTİREL SOSYAL HİZMETİN İMKANLARI

M. Macid Demir
Arş. Gör.
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
macitdemir97@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-2501-2599

Yaşçılık kavramını literatüre ilk kazandıran kişi olan Butler (1969), yaşçılığı bağnazlığın en ilkel biçimlerinden biri olarak tanımlamıştır. Yaşçılık kavramı, her ne kadar sadece yaşlılara yönelik olmasa da, genellikle yaşlı ayrımcılığını imlemek için kullanılır. Buna göre, yaşlı bireylerin kronolojik yaşı önemli bir eşitsizlik göstereni haline gelerek, yaşlıların toplumsal kabulü reddedilir. Modern kapitalist toplumsal formasyonda yaşlı bireyler, sürekli tüketen ama üretmeyen bir toplumsal güruhun katılımcıları olarak damgalanır. Asimetrik ilişki düzlemi, ayrımcılık ve tahakküm mekanizmaları kurumsal alanda da cisimleşerek yapısal bir görünüm kazanır ve yaşlılık toplumsal alanın en önemli sorunu olarak addedilir. Oysa, "…toplumsal yaşlanma bir sorun değildir. Yaşlanma sürecine hazır olmamak sorunlara yol açabilir." (Arun, 2016). Kapitalist formasyonun neo-liberal birikim rejimiyle birlikte, yaşlı ayrımcılığı bir norm haline gelmiş ve yaşlılara yönelik refah hizmetleri devletin sorumluluğundan çıkarılmıştır. Böylelikle yaşlılık, "kendi kaderine mahkum edilen" bir kategoriye dönüşmüştür. Yaşlılar, piyasa tarafından sunulan hizmetleri satın almak ile kendi "başlarının çaresine bakmak" seçenekleri arasında bırakılmıştır. Yaşlı ayrımcılığının yapısal bir görünüm kazandığı bu evrede, eleştirel sosyal çalışma pratiğine duyulan ihtiyaç aşikardır. Eleştirel sosyal çalışma pratiği, eşitsizlik, adaletsizlik ve ayrımcılıkla mücadele için kullanışlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu çalışmada, yaşlı ayrımcılığına ve yaşlı ayrımcılığının sosyo-ekonomik izdüşümlerine değinilecek; yaşlı ayrımcılığıyla bir mücadele pratiği olarak eleştirel sosyal çalışma disiplininin imkanları üzerine teorik ve pratik bir mülahaza yürütülecektir. Modern kapitalist toplumsal formasyonda yaşlılık silikleştirilen ve muğlaklaştırılan bir kategori olarak karşımıza çıkar. Yaşlı bireylerin tümü homojen ve yekpare bir bütünlük içinde temsil edilir ve yaşlılar ayrımcı mekanizmaların öznesi haline gelirler. Neo-liberal birikim rejiminde, sosyal hak kategorileri toplumsal alandan tasfiye edilir ve tasfiye edilen alanın ikamesi bireysel sorumluluklara yapılan vurguyla gerçekleştirilir. Neo-liberal birikim rejiminin meşruiyetini tesis etmesinin en önemli yolu da, yaşlıları maliyet ve yük yaratan toplumsal kategoriler olarak addetmek ve yaşlılığı toplumsal alandan tecrit etmektir. Yaşlı ayrımcılığı, sadece toplumsal alanda değil, kurumsal alanda da belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Normal-anormal dikotomisinin "anormal" ucuna eklemlenen yaşlılık, kurumsal hizmetler ve sosyal hizmetler vasıtasıyla normalleştirilen bir kategorinin bileşeni haline gelir. Dolayısıyla, yaşlılara ilişkin doğrudan ayrımcılığın yanı sıra, sosyal hizmetler eliyle üretilen bir örtülü ayrımcılıktan söz etmek gerekir. Buna karşın, yaşlı ayrımcılığıyla mücadelede toplumsal düzeni sorgulayan, yaşlı ayrımcılığının bütün toplumsal dinamiklerini ortadan kaldırmayı hedefleyen ve sosyal adaletin inşasına katkı sağlayan bir sosyal çalışma pratiğine ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, sosyal çalışmacılar yaşlı ayrımcılığıyla çalışırken Payne'in (2020), eleştirel uygulama çerçevesini kullanmalıdır. Buna göre, insanların gelişimini engelleyen mevcut sosyal düzenin değiştirilmesine yönelik

maslahatlar üretilmeli, toplumsal kimlikler üzerindeki baskılar ortadan kaldırılmalı ve eleştirel sosyo-politik analize dayanan uygulamalar geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Neo-Liberalizm, Eleştirel Sosyal Hizmet, Yaşlı Ayrımcılığı

Kaynakça

Arun, Ö. (2016). Çağdaş türkiye'de yaşlılık ve eşitsizlik. *Mediterranean Journal of Humanities, 2,* 29-48.

Butler, R. N. (1969). Age-ism: Another form of bigotry. *The Gerontologist, 9*(4), 243-266.

Payne, M. (2020). *How to use social work theory in practice.* Bristol: Policy Press.

ÇALIŞMA YAŞAMI İÇERİSİNDE YER ALAN ULUSLARARASI KORUMA İHTİYACI OLAN BİREYLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR ÜZERİNE BİR DERLEME

Mehmet Ateş
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
atesmehmet1517@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-5465-8401

Melek Zubaroğlu Yanardağ
Doç. Dr.
Budur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
mzyanardag@mehmetakif.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-6854-1987

Geçmişten günümüze var olan göç olgusu Türkiye'de çeşitli şekillerde ve boyutlarda görülmektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan kitlesel hareketler ile beraber transit geçiş ve kalış ülkesi haline gelen Türkiye, 2014 yılında itibaren dünyada en fazla uluslararası koruma ihtiyacı olan bireye ev sahipliği yapmaktadır. Çeşitli nedenlerden dolayı göç eden ve Türkiye'ye gelerek farklı sosyal sorunlarla mücadele etmek zorunda kalan uluslararası koruma ihtiyacı olan bireylerin yaşadığı hak ihlali ve sorunların başında çalışma yaşamı gelmektedir. Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu tarafından yapılan çalışmaya göre beş yıllık dönem boyunca çalışanlar için dünyanın en dezavantajlı ülkelerinden biri konumunda yer alan Türkiye'de, özellikle salgın dönemi ile beraber çalışma yaşamı içerisinde bulunan uluslararası koruma ihtiyacı olan bireylerin karşılaştıkları sorunlar dönüşmeye ve derinleşerek artmaya devam etmiştir. Uluslararası koruma ihtiyacı olan kişilerin çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunlar; kayıt dışı çalışma ve sendikalaşma sorunları, işsizlik ve ücret sorunları, çalışma süresi ve ortamı ile ilgili sorunlar ve işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunları olarak belirtilebilir. Konuyla ilgili uluslararası koruma kapsamında yer alan bireylere yönelik oluşturulan politikalar gözden geçirilmeli, göç eden bireyleri kapsayan ileriye dönük faaliyet ve uygulamalar farklı şekilde ve eş zamanlı biçimde yürütülmelidir. Çok seçenekli modeller içinde her bir sorun alanı için ayrı plan ve programlar oluşturulmalıdır. Uluslararası ölçekte ortaya çıkan ve kabul edilen yasal metinler kapsamında yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesi de bu aşamada önem arz etmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından kabul edilen 97 ve 143 No'lu sözleşmelere taraf olunması yönünde adımlar atılmalı veya ulusal çapta yasal düzenlemeler geliştirilmelidir. Çalışma yaşamı içerisinde kayıt dışı ve güvencesiz olarak çalışan kişilerin sosyal güvenlik kurumlarına kayıt yaptırması işverene bağlıdır. Bu nedenle sorun yaşayan çalışanların sosyal güvenlik kaydı işlemleri kolaylaştırılmalı ve %10 istihdam kotası gözden geçirilmelidir. Çalışma Bakanlığı, meslek odaları ve işçi örgütleri bir araya gelerek bir iş sözleşmesi oluşturmalı, bu sözleşmeye sosyal haklar kapsamında yer alan düzenlemeler de dâhil edilmelidir. Dil sorununa yönelik çalışmalar yaygınlaştırılmalı, işyerlerinde kursların açılması teşvik edilmeli ve tercümanlık hizmetleri sunulmalıdır. İşçi sendikaları ve konfederasyonlarının mülteci/göçmen işçileri örgütlenme çalışmalarına dâhil edebilmesi için yasal düzenlemeler oluşturulmalı, sendikalar bünyesinde özel birimler veya komisyonlar kurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Salgın, Göç, Çalışma Yaşamı, Göçmen

COVID-19 HANEHALKI ÇEVRE ÖLÇEĞİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Huriye İrem Kalaycı Kırlıoğlu
Selçuk Üniversitesi
Arş. Gör., Dr.
hurirkal@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-8352-8868

Sibel Büşra Çakın
Necmettin Erbakan Üniversitesi
sbcakin@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-5840-3772

Mehmet Kırlıoğlu
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç Dr.
kirlioglumehmet@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-0130-0841

Giriş: Aile, üyelerin çoğunlukla ortak ikameti paylaştıkları ve birbirlerine karşı yükümlülükler üstlendikleri sosyal kurumlar olarak ifade edilebilir (Duyan, 2010). COVID-19 pandemisi ile aile gibi sosyal kurumların etkilendiği söylenebilir. Tüm dünyayı etkileyen olağanüstü bu durum bireyleri, toplumları, tutum ve inançları değiştirmektedir (Karaca vd., 2020). Aile bireyleri arasındaki değişimler zamanla üyelerin etkileşimde olduğu mezzo sistemleri etkilerken eşler arası ve ebeveyn-çocuk arasındaki ilişki çatışmaları makro sistemde tüm topluma yayılmaktadır (Yıldırım ve Baydur, 2017).

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı Behar-Zusman vd., (2020) geliştirilen ve Türkçe dil geçerliliği Öztürk vd. (2020) tarafından yapılan 30 maddelik Covıd-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği'nin psikometrik özelliklerini değerlendirmektir. Bu doğrultuda ölçeğin dil geçerliliği yapılmaksızın (dil geçerliliği daha önce yapıldığından) yapı geçerliği ve güvenirliliği incelenecektir. Bu kapsamda ölçekle ilgili Doğrulayıcı Faktör Analizi, benzer ölçekler geçerliliği ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilecektir. Benzer ölçekler geçerliliği için Covid-19 Pandemisinin Ruhsal ve Psikomatik Etkilerini Değerlendirme Ölçeği (Kaya vd., 2021) kullanılacaktır.

Yöntem: Araştırma, metodolojik çalışmalar kapsamında yer almaktadır. Metodolojik çalışmalar gözlemciler arası tutarlılık ve geçerlilik çalışmalarını kapsamaktadır. Çalışmanın geçerlilik amacını taşıdığından metodolojik çalışma özelliği gösterdiği söylenebilir. Araştırmada 18 yaş üstü katılımcılara ulaşılmıştır. Araştırma için iki farklı örnekleme ulaşılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi için Covıd-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği'nin madde sayısının 10 katı olan en az 300 katılımcıya ulaşılması hedeflenmiş olup toplamda 322 kişiye ulaşılmıştır. İkinci olarak olarak benzer ölçekler geçerliliği yapabilmek için 90 kişiye ulaşılmıştır. Benzer ölçek olarak Covıd-19 Pandemisinin Ruhsal ve Psikosomatik Etkilerini Değerlendirme Ölçeği tercih edilmiştir.

Bulgular: Behar-Zusman ve diğerleri (2020) tarafından ortaya konulan 2 alt boyutlu 30 maddeli orijinal yapı korunmuştur. Ancak Birlik/Beraberlik alt boyuna ait olan 12. madde ilgili

kriterleri sağlamadığından ölçek maddeleri içerisinden çıkarılmıştır. COVID-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği Birinci Düzey DFA modeline ait uyum indeksleri incelendiğinde x2(758,37/sd(372)=2,04; CFI=0,92; IFI=0,92; RMSEA=0,057; RMR=0,055; SRMR=0,065 sonuçları elde edilmiştir. İki alt boyut ve 29 maddeden oluşan COVID-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği'nin uyum indeksleri incelendiğinde iyi uyum gösterdiği söylenebilir. COVID-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği'nin Ölçeği'nin bütünü için hesaplanan güvenirlik katsayısının 0,84, alt boyutları için hesaplanan güvenirlik katsayılarının ise sırasıyla 0,73 ve 0,84 olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Çalışma sonucunda 29 madde ve "Çatışma" ve "Birlik/Beraberlik" adında iki alt boyuttan oluşan, 5'li likert tipi COVID-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği genel nüfustan çekilen örneklem üzerinde doğrulanmıştır Ölçeğin temiz ve iyi bir faktör yapısına sahip olduğu, yapı geçerliliğinin ve iç tutarlılığının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Hem alt boyutlar hem toplam ölçeğin alpha katsayısı 0.7'nin (Büyüköztürk, 2017) üzerindedir. Covid-19 sürecinde aile üyeleri arasındaki etkileşim, salgının birey ve toplumlar üzerindeki etkilerini ve sürecin yönetilme şeklini belirlemektedir. Covıd-19 sürecinde hanehalkı çatışma ve birlik/beraberlik durumunu göz önüne alan Covid-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği, geçerli ve güvenilir ölçüm yapabilecek bir araç olarak literatüre kazandırılmıştır. Genel nüfustan elde edilen örneklem üzerinden doğrulanması yapılan COVID-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği, pandemi döneminde aile içerisinde çatışma ve birlik/beraberlik ile ilgili konularda çalışma yapacak akademisyenler için önemli bir ölçüm aracı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geçerlilik, Çatışma, COVID-19, Hanehalkı, Güvenilirlik.

Kaynakça

Duyan, V. (2010). *Sosyal hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, müdahale yöntemleri.* Sosyal Çalışma Yayınları.

Yıldırım, Ş. ve Baydur, H. (2017). Boşanma sürecinde sosyal hizmet uygulamaları. D. Yücel ve M. B. Gönültaş (Ed.), *Adli sosyal hizmet* içinde (s. 296-309). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Behar-Zusman, V., Chavez, J. V. ve Gattamorta, K. (2020). Developing a meeasure of the ımpact of covıd-19 social distancing on household conflict and cohesion. *Family Process,* 59(3), 1045-1059.

Öztürk, M. S., Yılmaz, N., Erbil, D. D. ve Hazer, O. (2020). COVID-19 pandemi döneminde hanehalkındaki çatışma ve birlik-beraberlik durumunun incelenmesi. *Turkish Studies,* 15(4), 295-314.

SOSYAL HİZMET MESLEĞİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR VE ÇEVRESEL KALKINMANIN EKSİKLİKLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Mehmet Fahri Bulduk
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Öğrencisi
fahribulduk@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-3936-8470

Ömer Avcı
Arş. Gör.
İstanbul Aydın Üniversitesi
omeravci078@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-3729-2417

Toplum kalkınması, tek bir birey veya bireylerin gerçekleştireceği eylemlerden ziyade toplumsal bir kalkınmayı ifade etmektedir. Bu doğrultuda kalkınmanın iktisadi boyutu sadece maddi açıdan önem arz etmektedir. Kalkınmanın insani ve çevresel boyutu yani beşeri ve sosyal yönü de kalkınmada oldukça önemlidir. Kıt kaynaklarla milyonlara ulaşma çabası içerisinde olan ve her ülkenin bir plan ve program dahilinde sürdürdüğü kalkınma anlayışı 1980'lerde dinamik olan çevrenin, ekolojik dengelerde meydana gelen yıpranmalar sonucunda çevresel farkındalığı daha da görünür olması açısından gün yüzüne çıkarmıştır. Bu netice doğrultusunda farkındalığın tüm bireylere ulaşması çeşitli mecralar ve meslek gruplarıyla gerçekleşmektedir. Bireyi merkezine alan önemli mesleklerden biri ise sosyal hizmet mesleğidir. Dolayısıyla sosyal hizmet mesleğinin bu doğrultuda bireylere doğrudan ulaşabilmesi açısından önemlidir. Kalkınmanın yapı taşlarından olan insanın, kalkınma anlayışında temel alt yapıyı oluşturmada görevli olduğu aşikardır. Bu nedenle kalkınma veya kalkınamama, çevresel krizler ve beşeri hayatı etkileyen tüm olumsuzluklar ve unsurlar sosyal hizmet mesleğini doğrudan ilgilendirmektedir. İnsan huzur ve mutluluğunun sağlanması için kalkınmada gerekli rol ve görevleri alan sosyal hizmet ve/veya sosyal hizmetin tüm bileşenleri; sürdürülebilir kalkınmada da çevresel ve ekolojik kalkınma kapsamında mikro, mezzo ve makro boyutlarıyla bütüncül bir çerçeveye ulaşma hedefindedir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışma sosyal hizmetin "yeşil" yönünün noksanlıklarını ortaya koymak amacındadır. Betimleyici anlatım türü ile aktarılmaya çalışılan çalışma doğrultusunda çalışmanın anlam bütünlüğü açısından anlaşılması için birinci bölümde kavramsal çerçeveye ilişkin literatür bilgisi yer almaktadır. İkinci bölümde ise sosyal hizmet mesleğinde bilgi, beceri ve değer temellerinin sürdürülebilir ve çevresel kalkınma anlayışlarındaki yeri ve işleyişinden bahsedilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise toplum kalkınmasında sürdürülebilirliğin ve çevresel faktörlerin sosyal hizmet mesleğindeki eksikliği, önemi ve gerekliliğinden bahsedilerek çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevresel Kalkınma, Sürdürülebilir Kalkınma, Sosyal Hizmet.

YABANCI UYRUKLU BİREYLERİN COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE HUKUKA ERİŞİMİYLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMA: TÜRK KIZILAY HUKUKİ DANIŞMANLIK VE SEMİNER ÖRNEĞİ

Mehmet Veyis Kılıç
Türk Kızılay Gaziantep Toplum Merkezi
veyis.kilic@kizilay.org.tr
Orcid Id: 0000-0001-9977-7378

Murat Altuntaş
Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi
murat.altuntas@kizilay.org.tr
Orcid Id: 0000-0003-2924-890X

Giriş: 2011 yılında başlamış olan Suriye iç savaşı sonucu milyonları aşkın Suriyeli vatandaşın ve son yıllarda düzensiz yollarla Türkiye'ye giriş yapan göçmenlerin gelmesiyle; sağlık, eğitim, barınma, güvenlik gibi temel insani gereksinimlere yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Yoğun olarak gelen göç akımlarıyla birlikte birçok alanda sorunlar ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmada, spesifik olarak Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli ve yabancı uyruklu bireylerin hukuka erişimi ile ilgili bir örnek çalışma olan Türk Kızılay Hukuki Danışmanlık ve Seminer çalışması analiz edilmiştir. Çalışmanın amaçları arasında Covıd-19 pandemi döneminde Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu bireylerin dil bariyerinden dolayı hukuka erişmemeleri, şikayet ve itiraz süreçlerini yürütememeleri, ücretsiz hukuki destek mekanizmalarına erişememeleri, dava süreçlerini takip edememeleri ve yargı süreci hakkında bilgi sahibi olamamaları gibi sorunlara yönelik Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Koruma Ekibi ve UNHCR'ın üstlendiği çalışmalar hakkında bilgi vermektedir.

Yöntem: Nitel araştırma doküman analizi

Bulgular: Çalışmanın bulguları arasında online hukuki danışmanlık sayesinde Covıd-19 bulaş riskine girilmeden hukuki süreçlerle ilgili bilgi edinildiği, yararlanıcıların talep ettikleri dilekçelere online bir şekilde ulaşabildiği, dava süreçleriyle ilgili hızlıca bilgi alabildikleri ve bu durumdan memnun oldukları gözlemlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Çalışmanın sonuçları arasında yabancı uyruklu bireylerin hukuki süreçlere dâhil olmasında danışmanlık ve koruma faaliyetlerinin genişlediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covıd-19, Türk Kızılay Toplum Merkezi, Yabancı Uyruklu Bireyler, Hukuki Seminerler, Hukuki Danışmanlık.

SOSYAL MEDYA ANALİZİ: SOSYAL HİZMET TWEETLERİNDE COVID-19

Melike Tekindal
Doç. Dr.
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
meliketunctekindal@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-3453-3273

Seda Attepe Özden
Doç Dr.
sedaattepe@gmail.com
Başkent Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Orcid Id: 0000-0002-2488-9583

Mustafa Agah Tekindal
Doç. Dr.
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Tıp Fakültesi, Biyoistatistik AD
matekindal@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-4060-7048

Giriş: Yeni medya teknolojilerinin yaygınlaşması, toplumların tüm kesimlerini etkileyerek bir dizi değişim ve dönüşüme neden olmuştur. Farklı sosyo-ekonomik düzeylerden, farklı yaş gruplarından ve farklı eğitim düzeylerinden insanlar yeni medya teknolojilerine ulaşmakta ve kullanmaktadır. Ayrıca sosyal hizmet odağında yer alan farklı müracaatçı grupları ve konuları da bu paylaşımlara dâhildir. Bireyler bu paylaşımları farklı amaçlarla kullanabilirler. Sosyal hizmetin bulunduğu yerden baktığımız zaman sosyal medya ortamlarında paylaşılan veriler bize çalıştığımız gruplara yönelik farklı bakış açıları da kazandırır. Dünyada paylaşılan bu büyük paylaşımların dolayısıyla büyük verinin biz sosyal hizmet uzmanları tarafından analiz edilmesi elzemdir.

Çalışmanın Amacı: Okuyuculara örnek oluşturması amacıyla MAXQDA20 programı aracılığı ile sosyal medya dünyasında "sosyal hizmet" ve "COVID-19"un hangi konularla birlikte gündeme geldiğini büyük veriyi süzerek ele almak amaçlanmıştır. Sosyal medya analizinin amacı sosyal hizmet kavramı ile birlikte kullanılan COVID-19 paylaşımlarının duygu analizini gerçekleştirmek ve analiz sürecini adım adım aktarmaktadır.

Yöntem: Araştırma nitel araştırma yöntemine sahip olup ikincil veri analizidir. Belirlenmiş tarih aralığında İngilizce yayınlanan Twitter daki paylaşımların günü, türü, en sık kullanılan kelimeleri ve yapılan paylaşımların duyguları analiz edilmiştir. Verilerin toplanması, analizi ve raporlanmasında bilgisayar destekli nitel veri analizi programı MAXQDA20 kullanılmıştır. Verilerin analizi ve görselleştirilmesinde ilgili programın twiter analizi, istatsitik ve kelime bulutu ve görsel araçlar menülerinden yararlanılmıştır.

Bulgular: "Social work" ve "COVID-19" terimleri Twiterda analiz edildiğinde; en çok paylaşım Salı günleri yapılmış; en çok retweet atılmış; "social work" ve "COVID-19"

kelimelerinden sonra en çok “health” kelimesi kullanılmıştır. Ayrıca paylaşımların çoğunun duygusu “kısmen pozitiftir”.

Tartışma ve Sonuç: Sosyal hizmet bilim ve mesleği için, toplulukların genel kanısını araştırmak ve güncel konuların sosyal hizmet ile bağlantısını araştırmak için sosyal medya analizleri önemli yer tutmaktadır. Bu bağlamda örnek niteliğinde gerçekleştirilen bu araştırma ile hem MAXQDA ile sosyal medya analizinin nasıl gerçekleştirilebileceği hem de “sosyal hizmet” ile birlikte “COVID-19”un hangi bağlam ve kavramlarla birlikte ele alındığı hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nitel Araştırma, Sosyal Medya Analizi, Sosyal Hizmet, MAXQDA, COVID-19

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI GELİŞTİRME DURUMLARININ VE BAĞIMLILIK DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Kasım Karataş
Prof. Dr.
Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
kkaratas@hacettepe.edu.tr
Orcid Id:0000-0002-4817-9981

Meryem Gül
Uşak Üniversitesi, Uzm. Sosyal Çalışmacı
meryemgul92@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-5451-2349

Bahadır Dinç
Arş. Gör.
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü,
bahairdinc@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-7621-9912

Cihangir Karakaya
Öğr. Gör.
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Ahmet Erdoğan Sağlık Bilimleri MYO Yaşlı Bakımı Bölümü
cihangir50000@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1104-379X

Giriş: Teknoloji bağımlılığı medya bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, cep telefonu bağımlılığı, bilgisayar ve internet bağımlılığı gibi alt tipleri ile birlikte davranışsal bağımlılıklar kapsamında ele alınmaktadır (Günüç ve Kayri, 2010). Günümüzde çocuklar, gençler ve yetişkinlerin çevrimiçi ortamlarda daha uzun süre vakit geçirdikleri bilinmektedir. Buna paralel olarak, teknoloji bağımlılığının kamuoyunda ve bilimsel çalışmalarda görünürlüğü de artmıştır (Johnson ve Kehane, 2017, s. 281). Gelişen teknoloji bir yandan bilgiye erişme ve bilgiyi paylaşma konularında pratiklik sağlarken diğer yandan özellikle gençlerin kontrolsüz ve aşırı teknoloji kullanımı sosyal becerilerini ve akademik başarılarını olumsuz etkilemektedir (Cengizhan, 2005, s. 83-84).

Çalışmanın Amacı: Covıd-19 Pandemisi üniversite öğrencilerinin fiziksel öğrenme ortamlarından uzaklaşmalarına ve eğitimlerine çevrimiçi devam etmelerine neden olmuştur. Bu durum üniversite öğrencilerinin teknoloji kullanımlarının artmasına ve sosyalleşme, kişilerarası etkileşim kurma vb. amaçlarla sanal platformlara yönelmelerine neden olmuştur. Covid-19 salgınında olduğu gibi, kriz durumlarında, salgın nedeniyle yaşanan kaygı ve stresi azaltmak ve depresif ruh halini hafifletmek amacıyla teknoloji bağımlılığı davranışları (çevrimiçi kumar, video oyunları gibi) gelişebilmektedir (Göker ve Turan, 2020, s. 109). Çevrimiçi eğitime devam eden gençlerde Pandemi nedeniyle internette geçirilen sürenin artması teknoloji bağımlılığına yol açabilmektedir (Güleryüz ve diğ., 2020; Gomez-Galan ve diğ., 2020). Bu çalışmada, Covıd-

19 Pandemisi sürecinde çevrimiçi eğitim gören üniversite öğrencilerinde teknoloji bağımlılığı düzeyi ve öğrencilerin bağımlılık geliştirmelerine neden olabilecek faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın alt amaçları şu sorular doğrultusunda ortaya konulmuştur: 1) Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile teknoloji bağımlılığı düzeyleri arasında ilişki var mıdır? 2) Katılımcıların teknoloji kullanımı davranışları ile teknoloji bağımlılık düzeyleri arasında ilişki var mıdır? 3) Katılımcıların Pandemi sonrasında teknoloji kullanım davranış değişiklikleri ile teknoloji bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?

Yöntem: Çalışmanın yöntemi nicel araştırma yöntemi olup modeli genel tarama modeli ve ilişkisel tarama modelidir. Araştırmanın evreni ve örneklemi ilişkisel tarama modeliyle belirlenmiştir. Seçilen örneklem üzerinde belirlenen ölçme araçlarıyla yapılan inceleme sonucunda evren hakkında bilgi sahibi olunması ve araştırmanın içeriğine uygun olarak belirlenen değişkenler arasında ilişki olup olmadığının incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın ulaşılabilir evrenini Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi ve Uşak Üniversitesine kayıtlı 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılında öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde basit seçkisiz örnekleme kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü hesaplanırken Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004; akt. Şimşek, 2012) hazırladığı örneklem büyüklüğü tablosundan yararlanılmıştır. Araştırma verileri, araştırmaya gönüllü katılım gösteren öğrencilerden çevrimiçi anket formu ile 26.05.2021-02.08.2021 tarihleri arasında toplanmıştır.

Bulgular: Araştırma verileri doğrultusunda birincil olarak öğrencilerin demografik özellikleri, teknoloji kullanımı özellikleri ve Pandemi sürecinde teknoloji kullanımı davranış değişiklikleri dağılımları verilmiştir. İkinci aşamada ise öncelikle teknoloji bağımlılığı toplam puanı ve alt boyut puanlarının tanımlayıcı istatistikleri verilmiş; daha sonra öğrencilerin demografik özellikleri, teknoloji kullanım özellikleri ve Pandemi sürecinde teknoloji kullanım davranışlarındaki değişiklikler ölçek ve alt boyut puanlarına göre karşılaştırılmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Araştırmamız üniversite öğrencilerinde teknoloji kullanım özellikleri ve Pandemi sonrasında teknoloji kullanım davranışlarındaki değişiklikler ile teknoloji bağımlılığı arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular, literatür üniversite öğrencilerinde teknoloji kullanımı ve teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaları destekler niteliktedir. Pandemi döneminde teknoloji yaşamın sürdürülmesine çeşitli boyutlarda katkı sağlarken aşırı teknoloji kullanımına da neden olmuştur. Teknolojinin büyük bir hızla geliştiği ve gençler başta olmak üzere insan yaşamında kapladığı alanın günden güne artacağı düşünüldüğünde; sosyal hizmetin teknoloji kullanımı ve teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişki üzerine düşünmesi ve çözümler üretmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Covid-19, Teknoloji Bağımlılığı, Pandemi

Kaynaklar

Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımına yeni bir boyut: internet bağımlılığı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 22*(22) 83-98.

Gomez-Galan, J., Martinez-Lopez, J. A., Lazaro-Perez, C. ve Sanchez-Serrano, J. L. (2020). Social networks consumption and addiction in college students during the covıd-19 pandemic: Educational approach to responsible use. *Sustainability, 12*(18), 1-17.

Göker, M. E. ve Turan, Ş. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde problemli teknoloji kullanımı. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, 5*(Covid-19 Özel Sayısı), 108-114.

Güleryüz, S., Esentaş, M., Yıldız, K. ve Güzel, P. (2020). Sosyal izolasyon sürecindeki bireylerin serbest zaman değerlendirme biçimleri: Sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *FOCUSS Spor Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, *1*(1), 31-45.

Günüç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye'de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *39*(39), 220-232.

Johnson, N. F. ve Keane, H. (2017). Internet addiction? Temporality and life online in the networked society. *Tİme & Society, 26*(3), 267-285.

Şimşek, A. (2012). Evren ve örneklem. A. Şimşek (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* içinde (s. 117-119). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları.

EKOAKTİVİZMİN SOSYAL HİZMET AÇISINDAN SUNDUĞU OLANAKLAR

Sema Buz
Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr
Sosyal Hizmet Bölümü
semabuz@hacettepe.edu.tr,
Orcid Id: 0000-0002-8326-3732

Meryem Gül
Uşak Üniversitesi
Uzm. Sosyal Çalışmacı
meryemgul92@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-5451-2349

Günümüzde insanlık çevresel sorunlarla ilgili endişe verici bir tablo ile karşı karşıyadır (Watts ve diğ., 2020, s. 397). Karbon ayak izinin gün geçtikçe artması küresel iklim sorunlarını doğurmuştur. Ayrıca, ekonomik büyüme ve kentleşme karşısında doğa sınırsız bir kaynak olarak görülmüş, kentsel alanlarda yığılan nüfusun tüketim ihtiyaçlarını karşılamak üzere tahrip edilmiştir (Kaya ve Susan, 2020, s. 911-912). İnsanların doğaya zarar veren yaşam biçimini sürdürmesinin yakın gelecekte ekolojik krizlere yol açması beklenmektedir (Litfin, 2017, s. 15-16; Pearce, 2012). İnsanlar doğanın bir parçası olduklarından doğaya zarar veren her şey insanları da etkilemektedir (akt. Powers ve Harmon, 2018, s. 267). İklim değişikliği insanlar üzerinde sıcaklık artışları, aşırı hava olayları, hastalıkların bulaşması, yiyecek ve suya erişim, değişen tarım modelleri gibi bireysel ve toplumsal etkilere sahiptir (Dorn, 2019). Ekolojik sorunlar, çoğunlukla insan eliyle gerçekleştirildiğinden doğaya yönelik bilinçsiz tutumlarda değişim yaratılması gerekmektedir. Ekolojik sorunlarla mücadelede bireysel çabalar değerli olmakla birlikte yetersizdir. Bu nedenle ekolojik sürdürülebilirlik için daha geniş insan toplulukları hareket geçirilmeli ve toplumsal bilinç oluşturulmalıdır. Eko aktivizm ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanmasında bir yöntem olarak kullanılabilir. Sosyal hizmet toplumun iyilik halini arttırmayı hedefleyen bir meslek ve akademik bir disiplindir. Sosyal hizmette makro uygulama ve eko aktivizm ortak hedeflere sahiptir. Sosyal hizmet ve ekoloji arasındaki ilişki 1970'lere dayansa da (Güzel ve Buz, 2019, s. 1058), Türkiye'de sosyal hizmet ve eko aktivizm ilişkisi sınırlı olarak ele alınmıştır. Kamu kurumları ve sınırlı sayıda sivil toplum örgütü dışında sosyal hizmet uzmanlarının yer aldığı sivil toplum örgütlerinde çevre odaklı sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirilmemektedir. Sosyal hizmetin iklim değişikliğinin etkileriyle başa çıkabilmesi için çeşitli yaklaşımlar ve stratejiler geliştirmesi zorunludur (Masoga ve Alucia, 2018, s. 96). Ekolojik hareket, çevre hareketi, yeşil hareket olarak da adlandırılan eko aktivizm 21. yy'da önem kazanmış ve sosyal bilimler içerisinde ayrı bir inceleme alanı olarak konumlanmıştır. Eko aktivizm ihtiyaçlar doğrultusunda yerelde ortaya çıkmış daha sonra evrenselleşmiştir. 1960'larda özgürlük hareketlerinin de etkisiyle katılımcı ekolojik hareket olarak doğmuştur (Özbek, 2015, s. 135-143). 1980 yılı itibariyle sürdürülebilir kalkınma çevre politikalarının belirleyicisi olmuştur. Ayrıca, eko aktivizm çevre ile sınırlı olmayıp ekonomik-toplumsal gelişme ile de bütünleşmiştir (Kaya ve Susan, 2020, s. 913). Türkiye'de çevre sorunlarıyla mücadele 1955 yılında Türkiye Tabiatını Koruma Derneği'nin kurulmasıyla başlamıştır. 1960'lı ve 1970'li yıllarda çevresel hareketler devlet eliyle

gerçekleştirildiğinden ekolojik sorunlar karşısında geniş kitleler halinde örgütlenmek mümkün olmamıştır. Çevresel hareketler, 1980'li yıllarda Dünyada yaşanan gelişmelerin de etkisiyle hızlanmış ve sivil bir görünüm kazanmıştır. Bu yıllarda Türkiye'de yerel ve ulusal ölçekli birçok çevre örgütü kurulmuş, zamanla örgütlerin sayısı ve yürütülen faaliyetlerin niteliği de artmıştır (Özbek, 2015, s. 43). Eko aktivizmin sosyal hizmetin gündemine gelmesi 1980'lerde küçük bir grup sosyal hizmet akademisyeninin doğal çevre ve sürdürülebilirlik sorunlarını ele almaya başlaması ile olmuştur (Peeters, 2012, s. 288). Ekolojik sorun ve kaygıların artışı çevre konusunun sosyal hizmetin çalışma alanlarına dâhil olmasında etkili olmuştur (Doğan ve Purutçuoğlu, 2017, s. 1083-1087). İnsan-doğa ilişkisinin yeniden düzenlenmesi ve ekolojik sorunların yol açtığı eşitsizliklerle mücadele sosyal hizmetin gündemine görece geç girmiştir. Sosyal hizmet, ekolojik sorunlar karşısında yeşil büyüme gibi soyut hedeflerin ötesine geçerek çevrecilik gibi palyatif çözüm önerileri sunmaktadır (Güzel ve Buz, 2019, s. 1065). Sosyal hizmette çevresel sorunlarla mücadele özellikle makro düzeyde uygulama ile ilgilidir. Nitekim, ekolojik sosyal hizmet sosyal adalet, demokrasi ve kolektivizmi vurgulamaktadır. Yeşil sosyal hizmet uzmanları; insan merkezli, toplum temelli, iş birliğine dayalı, demokratik ve birey ile çevre arasındaki uyumla tanımlanan yeşil ekonomiyi teşvik eder. Dolayısıyla, ekolojik sürdürebilirlik piyasa ekonomisinin aksine üretimin tüketime yönelik olmadığı, çevreye önem verirken insanların ihtiyaçlarını karşılamayı amaçladığı gelişimsel bir sistemdir (Dominelli ve Ku, 2017, s. 18). Toplumla çalışan sosyal hizmet uzmanları iklim değişikliğinden kaynaklanan sorunlar karşısında politika yapıcılar tarafından sesi duyulmayan nüfus gruplarının haklarını savunmalıdır (Drolet, 2012, s. 641-642). Ekolojik sorunların günümüzde ulaştığı boyut ekolojinin birey ve toplumun refahını sağlamaya çalışan sosyal hizmetin gündemine girmesine yol açmıştır. Dünyada ve Türkiye'de ekolojik sorunlar sosyal hizmetin odağına görece geç girse de günümüzde ekolojik sorunlar karşısında insanları harekete geçirmeyi hedefleyen eko aktivizm ile sosyal hizmetin ilişki içerisinde olduğu kabul edilmiştir. Bu gelişmelerle birlikte sosyal hizmetin çevre anlayışı bireyin fiziksel ve sosyal çevresinin ötesinde ekosistemi de içerecek şekilde yeni-ekolojik çevre anlayışına dönüşmüştür. Eko aktivist sosyal hizmet uzmanları çevre kavramını aile sistemleri ve sosyal sistemlerin yanı sıra doğal çevreyi de içerecek şekilde düşünmelidirler. Aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik ve ekolojik adalet arasında bağlantı kurulması gerekmekte olup ekolojik adalet perspektifi sosyal hizmet uygulamasına, etiğine, eğitimine ve araştırmasına yansıtılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Ekolojik Sorunlar, Sosyal Hizmet, Eko Aktivizm

Doğan, İ., ve Purutçuoğlu, E. (2017). Sosyal hizmet uzmanlarının çevresel farkındalık seviyeleri ile çevreye yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 21*(2), 389-405. doi:10.20296/tsadergisi.312254

Dominelli, L. ve Ku, H.-b. (2017). Green social work and its implications for social development in China. *China Journal of Social Work, 10*(1), 3-22. doi:10.1080/17525098.2017.1300338

Dorn, C. (2019). *Climate change and health: a call to social workers*. Retrieved from Washington, DC.

Drolet, J. (2012). Climate change, food security, and sustainable development: A study on community-based responses and adaptations in British Columbia, Canada. *Community Development, 43*(5), 630-644. doi:10.1080/15575330.2012.729412

Güzel, B. ve Buz, S. (2019). "Yeşil" yoksulluk, çevresel adalet ve sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 30*(3), 1052-1069. doi:10.33417/tsh.622601

Kaya, H. E. ve Susan, A. T. (2020). Sürdürülebilir bir kentleşme yaklaşımı olarak, ekolojik planlama ve eko-kentler. *İdealkent, 11*(30), 909-937. doi:10.31198/idealkent.533730.

Litfin, K. T. (2017). *Eko Köyler* (P. Ercan, Trans.). Alfa Yayınları.

Masoga, M. A. ve Alucia, L. S. (2018). Towards an integration of indigenous knowledge and social work strategies in coping with climate change: an afro-sensed approach. In M. P. M. Rinkel (Ed.), *Social work promoting community and environmental sustainability: A workbook for global social workers and educators (2)* IFSW.

Özbek, Ç. (2015). *Demokrasinin yeni aktörleri: Ekolojik, feminist ve LGBT hareketleri bağlamında sivil toplum örgütleri.* (Doktora Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

Pearce, F. (2012). Could a changing climate set off volcanoes and quakes? https://e360.yale.edu/features/could_a_changing_climate_set_off_volcanoes_and_quakes

Peeters, J. (2012). The place of social work in sustainable development: Towards ecosocial practice. *International Journal of Social Welfare, 21*(3), 287-298. doi:10.1111/j.1468-2397.2011.00856.x

Powers, M. C. F. ve Harmon, J. (2018). The mighty powers of mud: ecotherapeutic practices for personal and professional development. In M. P. M. Rinkel (Ed.), *Social work promoting community and environmental sustainability: A workbook for global social workers and educators (2),* IFSW.

Watts, N., Amann, M., Arnell, N., Ayeb-Karlsson, S., Beagley, J., Belesova, K., vd. (2020). *The 2020 report of The Lancet Countdown on health and climate change: responding to converging crises* (0140-6736).

TÜRKİYE'DE ADLİ SOSYAL HİZMETİN GELİŞİMİ: 2000 YILI SONRASINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

Muammer Salim
Öğr. Gör.
Süleyman Demirel Üniversitesi
muammersalim@sdu.edu.tr
Orcid Id:0000-0002-4708-0189

Adalet sistemi, sosyal hizmetin uğraş alanlarından birisidir. Mesleğin felsefi değerlerine yeterince vâkıf olmayanlar nazarında sosyal hizmet, suçun önlenmesinde sorumlulukları bulunan mesleklerden birisi olarak kabul edilir. Şüphesiz bu değerlendirme yanlış olmamakla birlikte eksiktir. Sosyal hizmet, adalet sistemi içerisinde suça sürüklenenlerin yeniden topluma kazandırılmasının yanı sıra, suç eylemlerinin muhatabı olan ve mağdur konuma düşenlerin yaşadığı işlevsel kayıpların telafi edilerek güçlü kılınmalarını da odağına alan profesyonel bir meslektir. Ayrıca haklarını kullanma yeterliliğine sahip olamayanların savunusu, sosyal hizmet mesleğinin adalet sistemindeki bir başka ilgi ve sorumluluk konusudur. Bu alanda çalışan profesyonel meslek elemanları, adalet sisteminin işleyişinde birlikte çalıştıkları bireylere; hak savunusu, sisteme adaptasyon, iyileştirme ve güçlendirme gibi temel konu başlıklarında yardım ve destek sağlamaktadırlar. Adli sosyal hizmetin özerk bir sosyal hizmet alanı olarak gelişiminde Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki bazı ülkelerin öncü konumda olduğu kabul edilir. Türkiye'de bilimsel ve meslekî mevcudiyeti 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren şekillenen sosyal hizmetin, adalet sistemiyle kesişmesi ve sisteme entegre edilmesine yönelik ilk girişimler anayasada sosyal devlet ilkesine yer verilmesinin ardından gündeme gelmiştir. Ancak bu alandaki asıl ivmelenme 2000 yılı sonrası döneme denk düşmektedir. Bu dönemde toplumsal düzenin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için karşılaşılan sorunlara salt hukuk disiplini çerçevesinde bakmanın yeterli olmadığına ilişkin farkındalık dikkatleri çeker. Bununla birlikte adalet mekanizmasının işleyişinde insan ve toplum odaklı mesleklerin söz hakkının arttığı görülür. Sosyal hizmet bunlardan birisidir. Literatür taramasına dayalı olarak yürütülen bu çalışma, Türkiye'de adalet sistemi içerisinde sosyal hizmet bilim ve mesleğinin özellikle 2000 yılı sonrasında edindiği yeri tarihsel ve toplumsal gelişim dinamikleri eşliğinde açıklamayı amaç edinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adalet Sistemi, Adli Sosyal Hizmet, Türkiye, Toplumsal Değişme

YABANCI UYRUKLU ÇOCUKLARIN COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE OKULLAŞTIRILMASIYLA İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMA: TÜRK KIZILAY ŞARTLI EĞİTİM YARDIMI ÖRNEĞİ

Murat Altuntaş
Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi Sosyal Çalışmacı
Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Doktora Öğrencisi
murat.altuntas@kizilay.org.tr
Orcid Id: 0000-0003-2924-890X

Mehmet Veyis Kılıç
Türk Kızılay Gaziantep Toplum Merkezi Sosyal Çalışmacı
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
İnsani Yardım Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi
veyis.kilic@kizilay.org.tr
Orcid Id: 0000-0001-9977-7378

Giriş: 2011 yılında başlamış olan Suriye iç savaşı sonucu milyonları aşkın Suriyeli vatandaşın ve son yıllarda düzensiz yollarla Türkiye'ye giriş yapan göçmenlerin gelmesiyle; sağlık, eğitim, barınma, güvenlik gibi temel insani gereksinimlere yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Yoğun olarak gelen göç akımlarıyla birlikte birçok alanda sorunlar ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmada, spesifik olarak Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli ve yabancı uyruklu çocukların okullaştırılmasıyla ve okul sürecine geçişleri ile ilgili bir örnek çalışma olan Türk Kızılay Şartlı Eğitim Yardım çalışması analiz edilmiştir. Çalışmanın amaçları arasında Covid-19 pandemi döneminde Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu çocuklarım eğitim ve öğretim haklarından geri kalmaması, dil sorunu, akran zorbalığı, maddi yetersizlik, okula devamsızlık ve kayıt problemleri gibi sorunlara yönelik Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin Koruma Ekibi ve UNICEF'in üstlendiği çalışmalar hakkında bilgi vermektir.

Yöntem: Doküman analizi nitel araştırma.

Bulgular: Çalışmanın bulguları arasında şartlı eğitim yardım ödeneğinden birçok çocuğun faydalandığı, ebeveynlerin verilen yardımdan memnun olduğu, çocuk işçiliğinin belli bir oranda azaldığı ve okullaşma oranın arttığı gözlemlenmiştir. Ancak Covid-19 pandemi döneminde birçok yabancı uyruklu çocukların tablet, bilgisayar ve internet erişiminin kısıtlı olmasından dolayı derslerini sürekli takip edemedikleri görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç: Çalışmanın sonuçları arasında yabancı uyruklu çocukların eğitim hayatına dâhil olmasında savunuculuk ve koruma faaliyetlerinin genişlediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Kızılay Toplum Merkezi, Yabancı Uyruklu Çocuk, Covid-19, Şartlı Eğitim Yardımı

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAPMAYA YÖNELİK KAYGI VE BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Murat Çay
Ögr. Gör.
Akdeniz Üniversitesi
cay571@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-4659-4687

Giriş: Araştırma ve araştırmalara ilişkin düşünceler, sosyal hizmet mesleğinin bilimsel temelleri ve kanıta dayalı uygulamayı dikkate alarak ilerlemesi açısında önemlidir. Araştırma yapmaya ve bilimsel araştırmalara ilişkin düşünceleri anlamak sosyal hizmetin daha nitelikli bir biçimde ilerlemesini ve bu konuda çeşitli önlemlerin alınabilmesi açısından da değerlidir. Alan yazında, Türkiye'de sosyal hizmet uzmanlarına yönelik araştırmalara ilişkin düşüncelerini ve tutumlarına ilişkili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Oysaki araştırma sosyal hizmet meslek ve disiplini için sosyal hizmetin kendisi kadar önem verilmesi gereken bir noktadadır. Çünkü sosyal hizmet başkalaşan ve değişen sosyal sorunlar ve politik gelişmelere hazırlıklı olmak zorundadır.

Çalışmanın Amacı: Yürütülen bu araştırma sosyal hizmet uzmanlarının bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı ve bilimsel araştırmalara yönelik tutumlarının belirlenmesi ve incelenmesi amacı taşımaktadır. Araştırma neticesinde elde edilen bulgular sosyal hizmet uzmanlarının bilimsel araştırmaya yönelik düşüncelerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayarak bu konuyla bağlantılı araştırmalara katkı sağlayacaktır. Alan yazında sosyal hizmet uzmanları örnekleminde benzer bir araştırma bulunmaması araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Yöntem: Nicel araştırma deseni kullanılarak tasarlanan araştırma tarama modelindedir. Araştırmaya Türkiye'de yaşayan 83 erkek ve 191 kadın olmak üzere 274 sosyal hizmet uzmanı katılmıştır. Araştırma verileri internet formlar aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada demografik bilgileri öğrenme amacı taşıyan demografik bilgi formu, Araştırmaya Yönelik Kaygı Ölçeği, Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler kontrol edildikten sonra SPSS ve JAMOVI programları ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Gerçekleştirilen analizler neticesinde sosyal hizmet uzmanlarının araştırmalara yönelik kaygı düzeyleri ve bilimsel araştırmalara yönelik tutumları cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Katılımcıların yaşı ile Araştırmaya Yönelik Kaygı Ölçeğinden aldıkları puan ve katılımcıların yaşları ile Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeğinden aldıkları puan arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları değerlendirildiğinde katılımcıların bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygılarının ve bilimsel araştırmaya yönelik tutumları orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Araştırma neticesinde elde edilen bulgular katılımcıların bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı ve bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının geliştirilmesine ilişkin gerçekleştirilecek araştırmalar ve tartışmalar açısından önemlidir. Sosyal hizmet

uzmanlarının araştırma yapmaya ve araştırmalara ilişkin düşünce ve tutumlarının daha iyi bir noktaya gelmesi için başta eğitim olmak üzere çeşitli düzeylerde değişikliklere ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Araştırmaya Yönelik Tutum, Sosyal Hizmet, Araştırma.

COVID-19 SALGININDA 65 YAŞ ÜSTÜ BİREYLER: SORUNLAR, AYRIMCILIK VE SOSYAL DESTEK

Zilan Uğurlu
Ögr. Gör.
Başkent Üniversitesi
zilanugurlu@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-3740-3191

Murat Çay
Ögr. Gör.
Akdeniz Üniversitesi
cay571@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-4659-4687

Giriş: 2019 yılının sonlarına doğru tüm dünyayı etkisi altına almaya başlayan COVID-19 salgını hem Türkiye hem de dünyadaki diğer ülkeler için alışılmadık bir durum yaratmıştır. COVID-19 virüsünün bulaşma riski tüm yaş grupları için benzer olsa da öldürücü etkisi yaşla birlikte önemli ölçüde artmaktadır. Bu nedenle salgın sürecinin yaşlı bireylerde olumsuz etkisi daha fazla olmuştur. Bu durum çeşitli açılardan değerlendirilmesi ve tartışılması gereken önemli bir konudur. Salgın sürecinde yaşlı bireylerin yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara ilişkin düşüncelerinin anlaşılması salgın sürecinin etkilerini daha iyi anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Çalışmanın Amacı: Bu araştırma yaşlı bireylerin Covid-19 salgın sürecini nasıl deneyimledikleri, bu süreçte karşılaştıkları sorunlar, yaş ayrımcılığına maruz kalıp kalmama ve sosyal destekten faydalanma durumlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma deseni seçilmiştir. Araştırmanın katılımcıları 65 yaş ve üstü bireylerden oluşmaktadır. Örneklem grubu maksimum çeşitlilik örneklemesi türüyle seçilerek grubun cinsiyet, eğitim durumu ve yaşadığı yer bakımından çeşitlilik göstermesi dikkate alınarak grubun mümkün oldukça heterojen olmasının sağlanması amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla katılımcılara açık ve kapalı uçlu sorular yöneltilerek katılımcıların Covid 19 salgın sürecini nasıl deneyimlediklerinin anlaşılması hedeflenmiştir.

Bulgular: Görüşme neticesinde elde edilen veriler tema, kategori ve alt kategorilere ayrılarak içerik analiziyle araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular alan yazında yer alan bilgiler ışığında tartışılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Araştırma neticesinde salgın sürecinde sosyal destek sistemlerini önemli olduğu, bu süreçte yaşlı bireylerin farklı konularda olumsuz durumlarla karşılaştığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Salgını, Covid-19 ve Etkileri, Covid-19 ve Yaşlılar.

ENDÜSTRİ ALANINDA SOSYAL HİZMET UZMANLARINA İSTİHDAM OLUŞTURULMASI SÜRECİNE DAİR İNCELEME

Mümüne Rümeysa Yavru
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
rumeysayavru@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-8121-4590

Gülçin Yetim
gulcin.ytm.09@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1782-0377

Oğuzcan Yavuzdeğer
oguzcanyavuzdgr@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1062-8091

Seda Şakar
Bingöl Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi
seda-demir-94@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-7141-9226

Burak Durgun
bdurgun35@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-9991-646X

Giriş: Endüstriyel sosyal hizmet, çalışma hayatını odak noktası edinmiştir. İşçinin ve işverenin refahını arttırmak, iş doyumuna erişmelerini sağlamak, işte verimliliği arttırmak, kazalara neden olan birey kaynaklı (dikkatsizlik, odaklanama vb.) faktörleri azaltmak, çalışanların daha değerli kılınmasını sağlamak ve insan onuruna yakışır çalışma koşullarının iyileştirilmesine katkı vermek gibi sosyal hizmet uygulamalarını kapsamaktadır.

Çalışmanın Amacı: Sunulacak olan çalışma 2017-2018 yılında "Endüstri Alanın Sosyal Hizmet Uzmanlarına İstihdam Oluşturulması Sürecinin İncelenmesi: Manisa Organize Sanayi Bölgesi Örneği" başlığıyla hazırlanmıştır. Küresel bağlamda örnekleri olmasına karşın Türkiye'de endüstriyel sosyal hizmetin gelişmiş olduğunu söylemek zordur. Endüstriyel sosyal hizmet alanında akademik çalışmaların da sınırlı olması sosyal hizmetin kendisine endüstride istihdam alanı açmasını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda endüstri alanında sosyal hizmet uzmanlarına istihdam oluşturulması sürecindeki bakış açıları öğrenmek, çalışma yaşamında ve endüstri ilişkilerindeki sosyal hizmet uzmanına olan ihtiyacı belirlemek ve incelemek amacıyla bu çalışma planlanmıştır.

Yöntem: Araştırmanın kuramsal çerçevesinde; endüstriyel sosyal hizmetin ülkemizdeki ve dünyadaki gelişimi, iş hayatındaki belirli faktörlerin çalışan ve çevresi üzerindeki etkileri, iş doyumunu ve çalışan verimliliğini arttırma çalışmaları, işverenin sosyal hizmet uzmanına bu alanda neden istihdam oluşturması gerektiği, sosyal hizmet uzmanının görev ve sorumlulukları, alandaki uygulamaların hangi yaklaşım ve kuramlar çerçevesinde yapılabileceği incelenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada Manisa Organize Sanayi Bölgesi evren olarak baz alınmış ve farklı sektörlerden 6 firma örneklemi oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış soru/görüşme formu katılımcılara yöneltilmiştir.

Sosyal hizmet mesleğinin bilinirliği, çalışanların refahını arttırmak için yapılan faaliyetler (motivasyona ve verimliliğe ilişkin), dezavantajlı gruplara yönelik yapılan çalışmalar ve sosyal hizmet mesleğinin endüstri hayatına entegre edilmesi ile ilgili konular soruların içeriğini oluşturmuştur.

Bulgular: Veriler tematik olarak incelendiğinde 5 temaya ayrılmıştır. Temalara bakıldığında; sosyal hizmet bilinirliği "İyiliği Mesleğe Dönüştürmek: Sosyal Hizmet", "Sosyal Hizmet Mesleğinin Endüstri Alanına Entegre Edilmesi", "Çalışanların Sorunları ve Bu Sorunlarla İlgilenen Birim", "Firmada Çalışanların Verimliliğini Artırma Çalışmaları", "Çalışma Hayatında Sosyal Faaliyetlerin Önemi" başlıkları altında incelenmiştir.

Tartışma ve Sonuç: İnsan yaşamının önemli bir bölümünü oluşturan çalışma olgusu, bireyin yaşamı üzerindeki etkileri sebebiyle sosyal hizmet mesleğinin endüstri alanına sağlayacağı katkı oldukça önemlidir. Araştırmaya katılan firma çalışanları tarafından yapılan bilgilendirmeler sonrasında olumlu geri dönütler alınmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşçi-İşveren, Endüstriyel Sosyal Hizmet, Çalışma Hayatında Sosyal Hizmet Uygulamaları.

SANAT TERAPİSİNİN SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINDAKİ YERİ

Nisanur Pınar
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
nisanurpinar1503@gmail.com,
Orcid Id 0000-0002-8446-1511

Zafer Usta
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
zaferusta1453@gmail.com
Orcid Id 0000-0003-2162-7155

Mehmet Zafer Danış
Prof. Dr.
Sakarya Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
zdanis@sakarya.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-6214-2643

Beyza Erkoç
Dr. Öğr. Üyesi
Bülent Ecevit Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
beyzahatipoglu@windowslive.com
Orcid Id 0000-0002-0035-6782

Sanat terapisi, bireyin bilişsel fonksiyonlarının ve sosyal becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan terapi türlerindendir. Sanat terapisi bireyin benlik saygısının, öz farkındalığının ve duygusal dayanıklılığının arttırılmasında kullanılmaktadır. Bu terapi türü sadece birey için değil aynı zamanda toplumsal ve ekolojik değişim için de etkilidir (American Art Therapy Association, 2017). Sosyal hizmet ise, sosyal işlevselliğin arttırılarak sosyal değişimin ve iyilik halinin gelişmesini sağlayan yardım temelli bir meslektir (Serpen ve Hasgül, 2015: 38). Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, temelde bireyin iyilik halini arttırmayı hedefleyen sosyal hizmet bilim ve mesleği için sanat terapisi, bireyin duygu ve düşüncelerinin açıkça ortaya çıkarılması, öz farkındalığının arttırılması ve kendi gücünün keşfedilmesi gibi iyilik halini arttırıcı faydalar sağladığından önemli bir yöntemdir. Bu çalışmanın amacı sosyal hizmet ve sanat terapisi hakkında genel bilgiler vermek, sanat terapisi ile sosyal hizmeti ilişkilendirerek sanat terapisi türlerinin (müzik, resim, dans ve hareket, heykel/kil, film/sinema, tiyatro/yaratıcı drama, şiir ve maske) sosyal hizmet uygulamalarındaki yerini açıklamak ve önerilerde bulunmaktır. Bu çalışma ile sosyal hizmet ve sanat terapisi hakkında genel bilgiler vermek, sanat terapisi ile sosyal hizmeti ilişkilendirerek sanat terapisi türlerinin (müzik, resim, dans ve hareket, heykel/kil, film/sinema, tiyatro/yaratıcı drama, şiir ve maske) sosyal hizmet uygulamalarındaki yerini açıklamak ve önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda sanat terapisinin, danışmanlık, bakım, koruma, stresi önleme, sosyal işlevselliği ve iyilik halini arttırma gibi hedefleri olan sosyal hizmet mesleğinde kullanılabilecek uygun bir

yöntem olabileceği açıklanmaya çalışılmıştır. Her sanat terapisi türünün hangi müracaatçı grubu için uygun olduğu ya da uygun olmadığı yorumlanmıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda müzik terapisinin suça sürüklenmiş bir çocuğun kaygısının azaltılmasında etkili olabileceği fakat işitme engelli bireyler için uygun olmadığı; dans/hareket terapisinin sözel olarak kendini ifade edemeyen bireylerin bedensel hareketlerle anlaşılmasında kullanılabileceği; resim terapisinin özellikle ihmal ve istismara maruz kalmış çocukların vaka öyküsünün alınmasında kullanılabileceği fakat görme engelli bireyler için uygun olamayacağı; heykel/kil terapisinin olumsuz soyut düşünce ve hislerini bastıran, heykele/kile şekil verebilecek herhangi bir fiziksel engeli olmayan tüm müracaatçılar için uygun olabileceği; film/sinema terapisinin rol model almada önemli etkisi olduğundan ergenlik dönemindeki müracaatçılar ve gençlik dönemine özlem duyan yaşlı bireyler için uygun olabileceği fakat görme ve işitme engelli bireyler için uygun olamayacağı; tiyatro/yaratıcı drama terapisinin korkuları ve bastırılmış duyguları olan müracaatçıların canlandırma yoluyla bunlarla yüzleşmesinde faydalı olabileceği; şiir terapisinin bireylere yaratıcı bir ortam sunacağından duygu, düşünce ve olaylar hakkındaki yorumlarını tam olarak ifade edemeyen, okuma yazma bilen ya da bilmese bile işitme engeli olmayan tüm müracaatçılar için uygun olabileceği; maske terapisinin ise özellikle şizofren müracaatçılar ile yapılan uygulamalarda etkili olabileceği düşünülmektedir. Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere sanat terapisi türleri çoğu müracaatçı için yapılan sosyal hizmet uygulamalarında kullanılabilmektedir ancak engelli birey için uygun olmayan terapi türleri bulunmaktadır. Fiziksel engelli bireyler için çeşitli kurslar açılması ve gerekli donanımların temin edilmesi için makro sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirilmelidir. Gerekli kaynakların üretilmesi için dernekler ve sivil toplum kuruluşlarıyla farkındalık çalışmaları yürütülebilir. Ayrıca sosyal hizmet uygulama ve müdahalelerinde, danışmalarda, terapilerde sanat terapisi türlerinin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için lisans düzeyindeki sosyal hizmet eğitimlerinde ve yüksek lisans programlarında sanat terapisi ile ilgili derslerin yer alması önerilebilir. Ayrıca alanda hizmet veren ve sanat terapisi türlerini uygulamalarında kullanmak isteyen sosyal hizmet uzmanları için eğitimler verilebilir. Sanat terapisini uygulamalarında kullanabilecek eğitime sahip sosyal hizmet uzmanları için de kamu ya da özel kurumlarda her sanat terapisi türüne göre gereken malzemelerin temin edilmesi ve ortamın oluşturulması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Uygulamalarında Sanat Terapisi, Sanat Terapisi

Kaynakça

American Art Therapy Association (2017). *Definition of Profession*. Erişim tarihi: 13 Ekim 2020, https://www.arttherapy.org/upload/2017_DefinitionofProfession.pdf

COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE SOSYAL HİZMET BÖLÜMLERİNİN BOŞ KALAN KONTENJANLARI BİZE NE SÖYLÜYOR?

Kamil Alptekin
Prof. Dr.
KTO Karatay Üniversitesi
kamil.alptekin@karatay.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-2306-2955

Selami Topuz
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
selamitopuz@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-7204-3497

Oğuzhan Zengin
Doç Dr.
Karabük Üniversitesi
oguzhanzengin@karabuk.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-2682-0870

Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi başlangıcından 2000'li yılların ortalarına kadar büyüyememiş, 40 yılı aşkın bir süre boyunca eğitimi tek bir bölümle sürdürmek zorunda kalmıştır. 2006 yılında dört bölümün açılmasıyla eğitimde büyüme ve genişleme dönemine ancak girilebilmiş, 2021 yılı itibariyle 73 bölüme ulaşılmıştır. Büyüme dönemiyle birlikte ardı ardına açılan yeni bölümlerin öğrenci kontenjanları hem abartılı sayılarıyla hem de uzunca bir süre tam doluluk oranlarıyla dikkati çekmiştir. Ancak 2018 yılına gelindiğinde Vakıf Üniversitelerindeki sosyal hizmet bölümlerinin kontenjan doluluk oranlarında bir azalma gözlenmiş bu azalma 2019 ve 2020 yıllarında da devam etmiştir. 2021 yılına gelindiğinde ise Vakıf üniversitelerindeki sosyal hizmet bölümlerinin kontenjanlarının doluluk oranlarında keskin bir düşüş görülmektedir. 2021 yılında gözlenen bir başka çarpıcı gelişme ise devlet üniversitesindeki bölümlerinde cereyan etmiş; özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bölümlerin kontenjanlarının doluluk oranlarında hissedilir bir şekilde azalmaya ilk kez şahit olunmuştur. Genel tabloya bakıldığında 73 bölümün yarısından biraz fazlası 2021 yılı için öngördüğü öğrenci kontenjanını doldurabilmiş, yarısına yakını ise dolduramamıştır. Sosyal hizmet bölümlerinde kontenjan doluluk oranlarının azalmasıyla ortaya çıkan "boş kontenjan olgusu" kuşkusuz sadece sosyal hizmet bölümlerine özgü olmayıp Türkiye'deki yükseköğrenim politika ve uygulamalarında baş gösteren derin yapısal sorunların bir tezahürüdür. Kuşkusuz bahse konu olgunun ortaya çıkışında bu dönemde ortaya çıkan ve bütün dünyayı etkisi alan Covid 19 pandemisinin özellikle eğitim ve ekonomide neden olduğu değişimlerin önemli etkileri vardır. Ancak kanımızca; somut bir ihtiyaç analizine dayanmayan, plansız – programsız ve alt yapısız bölüm açma stratejisi Covid 19 pandemisinin ağına takılmış, Pandeminin neden olduğu değişimlerle birleşerek, bir çarpan etkisiyle aslında birkaç yıl sonra ortaya çıkacak bu tabloyu biraz daha öne çekmiştir. Bu çalışmada sosyal hizmet eğitiminin mevcut durumu çerçevesinde sosyal hizmet bölümlerinde ortaya çıkan "boş kontenjan olgusu" etraflıca ele alınacak ve Pandeminin bu olgu üzerindeki etkilerine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19 Pandemisi, Öğrenci Kontenjanları, Sosyal Hizmet Bölümleri.

MÜZİK EMEKÇİLERİ VE COVID-19: KENDİ KADERİNE TERK EDİLENLER

Okan Beytaş
İstanbul Kent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
Arş. Gör.
okan.beytas@kent.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-9996-2370

Merve Şengüler
İstanbul Kent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
Arş. Gör.
merve.senguler@kent.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-9166-4088

Giriş: Covid-19; ırk, gelir, statü, cinsiyet gibi ayrımlar yapmadan insanlığı bir bütün olarak hedef tahtasına oturtmuş ve tüm dünyayı tesiri altına alarak küresel bir krize yol açmıştır. İnsanlığın yaşama dair bütün rutin ve ezberlerini bozan Covid-19; yoksulluk, işsizlik, ırkçılık, gelir adaletsizliği, cinsiyet eşitsizliği gibi yapısal sorunları daha da derinleştirmiştir. Bu çalışma kapsamında ise, günlük veya haftalık yevmiye ücretiyle çalışan, sosyal güvencesiz ve Covid-19 sürecinde geliri azalan ya da gelirini tamamen kaybeden sanatçı ve sektör çalışanlarının pandemi süreci yaşam deneyimleri konu edinilecektir.

Çalışmanın Amacı: Covid-19, müzik emekçilerini orantısız bir biçimde etkilemiş ve yoksulluk, işsizlik, alkol ve madde kullanımı ve intihar gibi sorunların sektör çalışanları arasında hızla tırmanışa geçmesine neden olmuştur. Yaşamlarını müzik sektöründen elde ettikleri gelirle idame ettiren müzisyenler, söz konusu süreçte mesleki faaliyetlerini yerine getirememiş ve ekonomik açıdan yardıma ihtiyaç duyan bir pozisyona sürüklenmiştir. Müzik emekçilerinin Covid-19 sürecinde deneyimlediği yoksulluk ve yoksunluklar sosyal hizmet mesleği ve disipliniyle bağlantısını doğrudan kurmaktadır. Sosyal hizmet politik bir faaliyettir ve toplumsal yaşamda gözlemlenen sorunları politize etme sorumluluğuna sahiptir. Ancak, yapılan literatür taramasında çalışma konusuna dair herhangi bir içeriğe rastlanmamıştır. Bu çalışma bahse konu eksikliği gidermek amacıyla kaleme alınmıştır. Eleştirel ve baskı karşıtı sosyal hizmet uygulamalarına duyulan ihtiyacın arttığı bir dönemde ilgili çalışmanın sözü edilen eksikliğin giderilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem: Nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan bu çalışmada, her biri farklı iş ve görev tanımına sahip sekiz müzik emekçisi ile yüz yüze ve derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler 30-45 dakika kadar sürmüş, katılımcıların onamının alınmasının ardından ses kaydı ve gözlem tekniklerine başvurulmuş ve iki hafta içerisinde süreç tamamlanmıştır. Covid-19 sürecinde müzik sektörü çalışanlarına yönelik eşitsiz, adaletsiz, dışlayıcı ve ötekileştirici pratiklerin arka planında ne gibi süreç ve dinamiklerin rol oynadığını belirlemeyi hedefleyen bu araştırma fenomenolojik bir desene sahiptir. Son olarak, bu araştırma ilk etapta bir pilot çalışma olarak tasarlanmıştır. İlerleyen süreçte daha geniş bir örneklem grubu üzerinde çalışmalar yürütülmesi ve ortaya çıkacak bulgularla birlikte kapsamlı bir çalışmanın kaleme alınması planlanmaktadır.

Bulgular: Müzik emekçileri pandemiyle mücadelede yalnız bırakıldıklarını ve bunun neticesinde umutsuzluğa sürüklendiklerini ifade etmektedirler. Psikolojik ve ruhsal açıdan son derece buhranlı bir döneme şahitlik eden müzisyenler, bu süre zarfında içlerine kapandıklarını ve yalnızlaştıklarını; ayrıca, sosyal hayata katılım noktasında isteksiz olmaları nedeniyle içinde bulundukları topluma karşı yabancılaştıklarını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde, müzik emekçilerinin pandemi sürecinde yaşadıkları ekonomik sorunların ve bununla ilintili yoksunlukların, mevcut duruma ilişkin en önemli sorunlar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Son tahlilde, müzik emekçileri Covid-19 pandemisiyle baş etmede kendi kaderlerine terk edildiklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç: Covid-19'un yarattığı tahribatı gidermeye yönelik kamu otoritelerince sunulan nakdi yardımların yetersiz ve kapsayıcılıktan uzak oluşu, ayrıca sosyal yardımların devreye sokulmasında geç kalınması gibi faktörler, birçok müzik emekçisini hayatını idame ettirme noktasında aile ve akrabalık bağları gibi sosyal destek mekanizmalarına başvurmak zorunda bırakmıştır. Bu durum, sosyal refahı vatandaşlarına sağlamakla yükümlü devletin, kamusal sorumluluklarını aile ve sivil toplum gibi mekanizmalara devrettiğini ve kamusal maliyetleri üstlenmekten imtina ettiğini göstermiştir. Ek olarak ilgili çalışma bulguları, yaşanan ekonomik zorluklar ile bağımlılık ve intihar gibi sosyal sorunlar arasındaki önemli bağlantıyı da gözler önüne sermiştir. Bu kapsamda uygulamaya konan sosyal politika ve sosyal hizmet modellerinin eleştirel bir bilinçle gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel ve Baskı Karşıtı Sosyal Hizmet, Dezavantajlı Gruplar, Covid-19, Sosyal Politika.

İKLİM MÜLTECİLERİ VE SOSYAL HİZMET: KRİZ Mİ FIRSAT MI?

Okan Beytaş
İstanbul Kent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
Arş. Gör.
okan.beytas@kent.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-9996-2370

İklim değişikliği küresel bir kaygıya dönüşmeye başlamıştır. Küresel ısınma ve iklim değişikliği sonucu yaşanan çevre sorunları geniş nüfus gruplarını etkilemektedir. İklim ve çevre tahribatı zorunlu göçü tetikleyen en önemli gerekçelerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Internal Displacement Monitoring Center (IDMC) tarafından 2020 yılında yayımlanan raporda, 2019 yılı ve öncesinde görülen iklim veya çevre felaketleri sonucu yaklaşık 5,1 milyon insanın ülke sınırları içerisinde yer değiştirmek ve halen göç ettikleri bölgelerde yaşamlarını sürdürmek zorunda kaldığı ifade edilmektedir. Ayrıca, sadece 2019 yılında, 140 ülkeden yaklaşık 25 milyon insan, iklim olaylarının değişen yapısı, sıklığı ve şiddeti neticesinde bulundukları ülkeler içerisinde bir başka bölgeye göç ettiği ve bu sayının 2012 yılından beri ulaşılan en yüksek sayı olmakla birlikte; çatışma ve şiddet kaynaklı olarak içsel göçe sürüklenen kişi sayısının 3 katı olduğu dile getirilmiştir. İklim değişikliği, gelecek projeksiyonlarında insanlığı bekleyen en önemli tehlike olarak gösterilmektedir. Bugünlerde etkilerinin somut bir biçimde gözlemlenmesi bakımından yalnızca Hindistan, Bangladeş, Filipinler ve Somali gibi ülkeleri yakından ilgilendirdiği düşünülen iklim/çevre felaketlerinin yarım asırlık bir zaman dilimi içerisinde bütün dünyayı etkisi altına alması beklenmektedir. Sosyal hizmet etik ilke ve değerlerinin yol göstericiliğinde iklim değişikliğine karşı en ön sıralarda harekete geçmesi gereken mesleklerden bir tanesidir. İnsan yaşamının bireysel, sosyal, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamlarına yansıyan her türlü probleme mesleki gündemi içerisinde yer vermeye çalışan sosyal hizmet mesleği için, insan varlığı ve refahına, ayrıca gezegenimizin devamlılığına yönelik ciddi bir risk oluşturmaya başlayan iklim değişikliği kaynaklı çevresel sorunlar yüzünden doğal yaşam alanları üzerinde hayat sürmeleri olanaksız hale gelen birey, grup ve toplulukların sorunlarına ve ihtiyaçlarına kayıtsız kalmak mümkün gözükmemektedir. Bu çalışma kapsamında dünya gündemi içerisinde giderek daha yüksek sesle tartışılmaya başlanan iklim mülteciliği olgusu sosyal hizmet merceğinden ele alınacaktır. Böylelikle ana akım sosyal hizmet tartışmalarında kendisine çok fazla yer bulamayan iklim değişikliği ve iklim mülteciliği meselelerine ilişkin farkındalık ve bilinç artışının sağlanması ve ilerleyen yıllarda geliştirilecek nitelikli çalışmalara kapsayıcı bir zemin inşa edilmesi hedeflenmektedir. İlgili çalışmanın yöntem kısmında ise, literatür taraması ve çeşitli kurum ile kuruluşların yayınladığı raporlardan faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İklim Mültecileri, Yeşil Sosyal Hizmet, İklim Değişikliği, Zorunlu Göç.

TÜRKİYE'DE COVID-19 SALGINI DÖNEMİNDE SOSYAL HİZMET İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ

Oktay Öztop
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
qktayoztop@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-8648-7179

Giriş: COVID-19 salgının her alanda olduğu gibi sosyal hizmet alanında da etkileri olmuştur. Bu salgın döneminde sosyal hizmet alanında yapılan çalışmaların eğilimleri önem verilen noktaların görülmesine yardımcı olabilir.

Çalışmanın Amacı: Araştırmada, COVID-19 salgını döneminde sosyal hizmet ile ilgili yapılan araştırmaların çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır: COVID-19 salgını döneminde sosyal hizmet ile ilgili yapılan araştırmalar; yıllara, araştırma türüne, konuya ve hedef kitleye göre nasıl dağılım göstermektedir?

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme tekniği ile elde edilen araştırmalar incelenmiştir. Veriler 2021 yılı mayıs ayı içerisinde toplanmıştır. Araştırmaya ulusal tez merkezi ve google akademik platformlarından ulaşılan 1 yüksek lisans tezi ve 13 makale dahil edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır.

Bulgular: COVID-19 salgını döneminde sosyal hizmet ile ilgili yapılan araştırmaların 12'sinin 2020 yılında, 2'sinin 2021 yılında yayımlandığı; 13'ünün makale, 1'inin yüksek lisans tezi olduğu; hedef kitle olarak en fazla bireyleri genel olarak ele alan (f:4) araştırmaların yapıldığı daha sonra bunu, yaşlı bireyler (f:3), dezavantajlı gruplar (f:2), sosyal hizmet uzmanlarını (f:2) , meslek örgütleri (f:1), çocuklar (f:1) ve akademisyenleri (f:1) ele alan çalışmaların izlediği; konuya göre en fazla COVID-19 Pandemi döneminde sosyal hizmet (f:3) ve COVID-19 pandemi döneminde yaşlı bireyler (f:3) üzerine araştırmaların yapıldığı bunu COVID-19 pandemi döneminde dezavantajlı gruplar (f: 2) ve diğer konuların izlediği tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Elde edilen bulgulara göre, yapılan araştırmaların çoğunluğunun makale olduğu, 2020 yılında 2021'e göre daha çok araştırma yapıldığı, araştırmaların en fazla COVID-19 pandemi döneminde sosyal hizmet ve COVID-19 pandemi döneminde yaşlı bireyler konuları üzerinde yoğunlaştığı, hedef kitle olarak en fazla bireylerin genel olarak ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir sonraki araştırmalarda üzerinde az çalışılan konu ve hedef kitlelerin üzerinde yoğunlaşılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, İnceleme, Sosyal Hizmet.

SURİYELİ ÇOCUKLARIN İYİ OLMA HALLERİNİN İNCELENMESİ: ALTINDAĞ ÖRNEĞİ

Oktay Tatlıcıoğlu
Arş. Gör.
Dicle Üniversitesi
o.tatlicioglu@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1652-797X

Ercüment Erbay
Doç. Dr.
Hacettepe Üniversitesi
eerbay@hacettepe.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-3760-0224

Giriş: Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 2011 yılında başlayan iç çatışmalar nedeniyle ülkeden göçler başlamıştır. Ülkesinden göç etmek durumunda kalan Suriyeliler coğrafi yakınlık ve Türkiye'nin o dönemki göç politikalarını nedeniyle en çok Türkiye'ye sığınmışlardır. Türkiye'de kayıt altına alınan Suriyeli sayısı 3,7 milyon civarındadır ve bu sayının yarıya yakınını çocuklar oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı, Ankara'da yaşayan Suriyeli çocukların yaşam standartlarını çocuğun iyi olma hali perspektifinden incelemek ve yaşam standartlarının desteklenmesi için öneriler ortaya koymaktır.

Yöntem: Araştırma nicel yöntemle tasarlanmıştır ve araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmanın evrenini Ankara'da yaşayan Suriyeli çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Ankara'nın Altındağ ilçesinde bulunan, Suriyeli çocukların yoğun bulunduğu 6 okulda eğitim gören ve mülteci çocuklara hizmet veren STK'lardan hizmet alan toplam 310 çocuk oluşturmaktadır. Anket formu, uluslararası ve ulusal çocuğun iyi olma hali indeksleri referans alınarak Suriyeli çocukların Türkiye'deki mültecilik deneyimi de göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Anket formunda sosyo-demografik bilgi formu ve çocukların iyi olma hali alanlarıyla (maddi durum, eğitim, sağlık, ev ve çevresel koşulları, sosyal ilişkiler, risk ve güvenlik, katılım ve öznel iyi olma hali) ilgili sorular mevcuttur. Suriyeli çocukların yaşam standartlarını bütüncül olarak ele alabilmek için pek çok alanda veri toplanmıştır. Toplanan verilerin frekans dökümleri yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmanın sonuçlarına göre çocukların en temel sorununu mülteci olmayla ilişkili olarak dil bilmeme oluşturmaktadır. Türkçeyi konuşma ve yazma becerisinin yeterli olmaması çocuğun iyi olma hali alanlarını olumsuz etkilemekte ve çocukların toplumsal uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Çocukların aile gelirlerinin açlık sınırının altında ve çok kalabalık konutlarda yaşadıkları görülmüştür. Eğitime erişen Suriyeli çocukların eğitim süreçlerinden yeterli düzeyde faydalanamamaktadırlar. Suriyeli çocukların sağlık hizmetlerine erişimde sınırlılıkları vardır. Çocukların yaşadıkları konutların sahip olduğu imkanlar ve çevresel koşullar çocukların sağlığı açısında riskler taşımaktadır. Suriyelilerin gettolaşmış bölgelerde yaşadıkları ve çocukların sosyal ilişkilerine bakıldığında dışlamaya maruz kaldıkları söylenebilir. Erkek çocuklar için çocuk işçiliği riskinin daha fazla olduğu, kız çocukları için ise çocuk evlilik

riskinin olduğu görülmektedir. Ayrıca, geçici koruma statüsünde aile üyelerinin çalışma izinleriyle ilgili kısıtlamalar Suriyelilerin istihdamını enformel bir sektöre dönüştürmüştür.

Tartışma ve Sonuç: Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların yaşadıkları sorunların çözümü için çocuğun iyi olma hali perspektifinde bütüncül bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Bu çalışmada, göçmenlik olgusunun uluslararası bir boyut taşıması nedeniyle Suriyeli çocukların iyi olma halini destekleyecek ulusal ve uluslararası koruyucu ve önleyici politika ve projelere gereksinim vardır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Çocuklar, Göç, Çocuk Refahı, Çocuğun İyi Olma Hali, Mültecilik.

BAKIM VERENLERE COVID 19 YÜKÜ: KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Özge Kutlu Dönmez
Burdur İl Sağlık Müdürlüğü
ozgekutlu2@gmail.com
Orcid Id:0000-0002-4774-7326

Deniz Say Şahin
Doç. Dr.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
saysahind@mehmetakif.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-8171-9743

Covid 19 pandemisi yaş ile birlikte bağışıklık sisteminin zayıflaması ve bu duruma eşlik eden hastalıklar nedeniyle yaşlı bireyler için ciddi bir tehdit haline gelmiştir. Hükümetler pandemiyi kontrol altına almak amacıyla 65 yaş ve üzeri bireylerin sokağa çıkmasına ilişkin birtakım kısıtlamalar getirmiştir. Alınan önlemler yaşlıların zihinsel ve fiziksel sağlığını olumsuz etkilerken bu durum şüphesiz yaşlı bireylere bakım sunan kişilere de yansımış ve bakım verenin stres yükünü artırmıştır. Covid 19 virüsünün neden olduğu hastalığın kesin tedavinin olmaması, virüsün hızla yayılması, karantina uygulamaları, ekonomik sıkıntılar, sosyal rutinlerdeki değişiklikler bakım verenleri strese yatkın hale getiren kritik faktörlerden bazılarıdır. Bu faktörlere ek olarak pandemi sürecinde çocuk bakımı ve evde eğitim gibi ek roller bakım verenin sorumluluğunu artırmıştır. İhtiyaçlar göz önünde bulundurulduğunda bakım verenlerin karşılaştıkları zorlukların incelenmesi ve psiko-sosyal yükü azaltmaya yönelik sosyal hizmet müdahaleleri uygulanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu derleme bildirinin amacı literatür ve güncel veriler ışığında pandemi sürecinin yaşlı bireylere bakım veren kişilere yansımasının incelenmesi ve bu süreçte bakım verenlerin karşılaştıkları zorluklarla baş etmelerine destek olma hususunda sosyal hizmet uzmanları tarafından gerçekleştirilebilecek sosyal hizmet müdahale önerileri sunmaktır. Bu bağlamda ilk olarak pandeminin yaşlı bireylere bakım verenler üzerindeki etkisi çok boyutlu olarak ele alınmış olup ardından karşılaşılan zorluklarla baş edilebilmesi amacıyla farkındalık eğitimi, manevi destek, tele-sağlık hizmetleri, fiziksel egzersiz teşviki, destek grupları gibi çeşitli uygulanabilir stratejiler önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gerontolojik Sosyal Hizmet, Yaşlı Refahı, Pandemi, Yaşlı Bakımı.

EVSİZLİK SORUNUNA İNSANİ BİR BAKIŞ VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ: HOUSING FIRST

Adem Korkmaz
Prof. Dr.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
ademkorkmazcan@hotmail.com
Orcid Id:0000-0002-6969-347X

Mehmet Öçal
Arş. Gör.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
mocal@mehmetakif.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-6973-2611

Özge Kutlu Dönmez
Burdur İl Sağlık Müdürlüğü
ozge.kutlu1@saglik.gov.tr
Orcid Id: 0000-0002-4774-7326

Giriş: Temel bir insan hakkı olan barınma, bireylerin refah düzeyinin göstergelerinden birisi olup insanların diğer haklarına erişimi hususunda kritik role sahiptir. Vatandaşlarının insan onuruna yaraşır asgari yaşam standartlarına sahip olmasını bu yolla esenliklerini muhafaza etmeyi kendine görev edinmiş olan sosyal devletler, sosyal politikalar aracılığıyla fertlerin barınma hakkına erişebilmelerine yönelik uygulamalar gerçekleştirmektedir.

Çalışmanın Amacı: Çalışmanın amacı ülkemizde bilhassa ruhsal veya fiziksel hastalıklardan muzdarip olan bireylerin barınma koşullarının incelenmesi ve evsizlik sorununun çözümüne ilişkin Avrupa'da uygulanan modeller çerçevesinde ülkemiz için uygulanabilir bir politika önerisi sunmaktadır. Bu bağlamda öncelikle, evsizlik olgusu kavramsal açıdan ele alınmış olup TÜİK Gelir Yaşam Koşulları Araştırması kapsamında Türkiye'de ruhsal veya fiziksel hastalıklardan muzdarip olan bireylerin barınma koşulları incelenerek söz konusu uygulama için gerekçelendirme yapılmıştır. Ardından Housing First Modeli açıklanarak, ülkemiz için hak temelli bir politika önerisi sunulmuştur.

Yöntem: Evsizlik sorununun farklı boyutları, soruna neden olan unsurlar, evsizliğin yol açtığı olumsuzluklar ve sorunla mücadele kapsamında uygulanan sosyal politikalar detaylı literatür taramasıyla incelenmiştir. TÜİK Gelir Yaşam Koşulları Araştırması verileri analiz edilerek ülkemizde ruhsal veya fiziksel hastalıklardan muzdarip olan bireylerin barınma koşulları ortaya çıkarılmıştır.

Bulgular: Sağlıklı kişilere kıyasla ruhsal veya fiziksel hastalıklardan muzdarip olan bireylerin daha yoksul olduğu, daha düşük gelir gruplarında yer aldıkları ve barınma koşullarının sağlıklı bireylere göre daha kötü olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Dezavantajlı gruplar arasında yer alan bu grubun barınma hakkına erişebilmesi için yeni uygulama/politika ihtiyacı olduğu kanısına varılmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Evsizlik sorunun çözümüne yönelik uygulanan politikalara bakıldığında geleneksel modelde bireylerin uygun bir yaşam alanına sahip olabilmesi için bir dizi ön koşul

sunulduğu görülmektedir. Barınmanın temel bir insan hakkı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bireylerin salt insan olmasından kaynaklı sahip olduğu haklara erişebilmesi için ön koşul sunulması insan hakları perspektifi ile çatışmaktadır. Bu bağlamda barınma ihtiyacını öncelikli kılan ve diğer destek mekanizmalarından faydalanmayı bireylere ön koşul olarak değil bir tercih olarak sunan böylelikle bireylerin barınma hakkının yanı sıra self-determinasyon hakkını koruyan Housing First Modeli'nin sosyal devlet anlayışının dinamiklerine daha uygun olduğu intibasına ulaşılmıştır. Hak temelli bir perspektife dayanan Housing First Modeli'nin ülkemizde yaygınlaştırılmasının bilhassa ruhsal hastalıklardan muzdarip olan ve bu nedenle barınma hakkına erişimi kısıtlı olan bireylerin toplumsal hayata katılımı ve toplum refahının yükseltilmesi açısından önem arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Housing First, Sosyal Politika, Toplumsal Refah, Evsizlik.

SOCIAL WORK EDUCATION DURING THE COVID-19 PANDEMIC: LESSONS LEARNED FOR PROGRAMMING AND PRACTICE

Pınar Zubaroğlu İoannides
Suleyman Demirel University
Ögr. Gör.
pinarioannides@sdu.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-7246-1610

Dana Alonzo
Fordham University
Dalonzo1@fordham.edu
Orcid Id: 0000-0001-6114-3230

Gülcan Urhan
Istinye University
Dr. Ögr. Üyesi
Gulcan.urhan@istinye.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-2259-137X

Mashkura Akilova
Columbia University in the City of New York
ma2918@columbia.edu

Introduction: In response to the COVID-19 pandemic, remote learning was rapidly implemented and many social work educators and students alike experienced teaching and learning in an online classroom for the first time. Although existing research demonstrates that students' educational outcomes and satisfaction with online and face-to-face courses are relatively comparable, it is unclear if this remains true in the context of a complex emergency, such as the COVID-19 pandemic. Given the ongoing uncertainty related to the pandemic, it is essential to understand both the challenges and best practices related to online social work

education during times of global health crises to inform social work education moving forward and better prepare educators and students for an optimal learning experience.

Research Problem: This study aims to address this significant gap in knowledge and to examine the student perspective of online learning during the pandemic including: 1) the challenges they faced resulting from the unanticipated switch to remote learning; and 2) the potential benefits gleaned from remote learning including successful tools and methods used to provide instructional continuity and to create an effective learning environment.

Methodology: To collect the data during COVID social distancing measures, we conducted an online survey of social work students using Qualtrics as the survey platform. The study used a convenience sampling to recruit study participants. Surveys were delivered electronically to schools of social work in Turkey. The survey collected demographic and institutional data about previous and current experiences with online education; education in the context of the pandemic; personal and academic impact of COVID-19 and related response measures (i.e., shelter-in practices); impact on academic relationships with peers and faculty; as well as students' projections on the short- and long-term impact of the pandemic on social work education and practice. The survey also explored the effective practices that students experienced and could inform teaching social work practice in the times of disasters. Inequality of access to digital education was also explored. The quantitative data was analyzed using SPSS. Overall, a majority of the sample was female (87.5%, n=40). Average age of participants was 22.18 years old (+2.43, n=40). The majority identified as $501-$1,000 monthly family income (36.6%), private school (78%), BSW (82.9%), full-time (95.1%), fully residential program (68.3%), 2-3 years (41.5%), non-online prior to COVID-19 (61%) students (N=41). Participants were studying in Istanbul (70%), Ankara (9.8%), Sakarya (4.9%), Bingol (2.4%), and other provinces of Turkey (12.2%) (n=40).

Results and Conclusions: The majority of the participants in our study (76.5 %) ranked their online education experience as fair (3 out of 5). Several benefits were experienced by the participants from their remote learning. These benefits reflect three overarching domains including: personal, social, and academic. Participants identified the greatest number of benefits in the academic domain, followed by personal benefits and, lastly, social domain benefits. Continuity of education, regardless of immobility (due to lock-down or disease) (66%); digitalization of materials that did not exist prior to the pandemic (27%); and new access to global expertise and information (22%) were among academic benefits related to online education experience. Personal benefits included less time spent commuting (71%); ability to sleep longer hours (46%); and increased flexibility with scheduling tasks such as study hours and work or household responsibilities (42%). Social benefits reported included, but not limited to, the ability to spend more time with family (32%); receiving more compassion and support from instructors (17%); and increased opportunities for interaction with others through email, chat, phone (7%). Despite the perceived benefits of remote learning and the positively received efforts to provide continuity of education, participants identified several challenges related to their online education. These difficulties largely fell within the academic and personal domains, with more perceived personal than academic challenges. Difficulty staying on a screen for classes for extended periods of time (32%); a lower quality of teaching (28%); unpreparedness

of instructors in terms of their use of technology (16%); and lack of applicability to practice (16%) were among the academic challenges that participants reported. Social isolation (24%); lack of motivation for classes (22%); increased stress and anxiety (19%); and difficulty paying attention in online courses (17%) were among the personal domain challenges. Bi-variate analyses showed that those over age 22 reported more experience of stress and anxiety ($\chi2=6.705$, $p=0.20$), and those younger than 22 years have greater difficulty with staying on a screen for too long ($\chi2=4.713$, $p=0.40$). Additionally, participants with a monthly income lower than $500 reported experiencing a lack of digital learning materials ($\chi2=6.133$, $p=0.28$), a lack of stable internet connection ($\chi2=4.889$, $p=0.49$), and difficulty with engagement in online courses more so than participants with a monthly income between $501 and $5,000 ($\chi2=9.575$, $p=0.004$). Lastly, participants enrolled in a social work program in private universities reported greater difficulty with engagement in online courses than their counterparts in public universities ($\chi2=4.772$, $p=0.039$). Students experienced significant disruption to their educational experience as a result of the pandemic and the sudden shift to online education. However, our findings indicate that the experience of remote learning was not all together negative. The need for flexibility in teaching practices and course requirements and increased attention to mental health and psychosocial well-being are important for ensuring social work students have positive educational experience during times of global crisis. Social work programs need to develop contingency plans for future crises that accommodate the need for interactive technology in online social work classrooms and that facilitate the interpersonal relationships, engagement and sense of belonging that are such a critical component of social work education.

Keywords: Covıd-19 Pandemıc, Socıal Work Educatıon, Onlıne Educatıon, Benefıts, Challenges.

KADIN ENGELLİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIŞ AÇISIYLA CİNSİYETSİZLEŞTİRİLMESİ OLGUSU

Seda Hatice Yıldırım
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
seda20yildirim@gmail.com
Orcid Id:0000-0001-9774-3537

Melek Zubaroğlu Yanardağ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Dr.
mzyanardag@mehmetakif.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-6854-1987

Toplumsal cinsiyet, bireyin yaşamış olduğu kültürün kadın ve erkeğin davranış, düşünme biçimi konusundaki beklentilerini ifade ederken aynı zamanda, psikolojik açıdan bireyin kadın veya erkek olarak kendisi ile ilgili oluşan algısını odağına alır (Terzioğlu ve Taşkın, 2008, s. 63). Toplumsal cinsiyeti oluşumunda rol kavramı önemli bir yere sahiptir. Kadınların öncelikli olarak ev hayatıyla ilgilenmesi ve çocuklarına bakması gerektiği, erkeklerin ise çalışarak para kazanmaları ve ailesinin geçimini sağlaması gerektiği gibi düşünceler üzerine temellenmiş ve bu roller küçük yaşlardan itibaren çocuklara toplum tarafından öğretilmekte olup ilerleyen dönemlerde oynayacağı rolleri benimsemesi sağlanmaktadır (Zastrow, 2014). Farklı rolleri benimsemeleri sağlanan kadınlar ve erkekler, bu rollerinden kaynaklı yapılan cinsiyetçi ayrımcılıklara maruz bırakılmaktadırlar. Bu ayrımcılıklar daha çok kadınlar üzerinde yoğunlaşmakta olup kadınların dezavantajlı konuma gelmesine sebep olmaktadır. Engelli kadınların yaygın toplumsal kanıya göre kadın olmalarından kaynaklı kendilerine yüklenen toplumsal cinsiyet rollerini yerine getiremedikleri görülmektedir. Bakım hizmeti vermesi gerekirken engelli kadının bakım hizmeti alması gerekebilmektedir. Bu durumda kadına yüklenen iyi bir eş iyi bir anne rollerini karşılayamadıkları düşünülmektedir (Karataş ve Gökçearslan Çiftci, 2010, s. 148). Yapılan araştırma sonucunda engelli kadınların, engelli

erkeklere göre daha mağdur durumda oldukları, kadın ve engelli olmanın birlikte yer alması durumundan kaynaklı toplumdan erkek engelli bireylere göre iki kat daha izole edildikleri sonucunda ulaşılmıştır (Burcu, Şahin ve Kamanlıoğlu, 2006). Literatürde bu durum çifte ayrımcılık olarak açıklanmaktadır. Engellilik damgalayıcı bir tutuma sebep olurken kadın engelli olmak sosyal anlamda da değer kaybetmeyi artırmaktadır (Eroğlu, 2020, s. 106). Engelli kadınlar, engellerinden kaynaklı toplumda kendilerine karşı olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalma, engelli olmayanlar tarafından dışlanma, ayrımcılık yapılma, acınarak bakılma, yok sayılma gibi sorunlara ek olarak toplumsal cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan sorunları da yaşamaktadır (Buz, 2015, s. 38). Engelli kadınlar, engeli bulunmayan kadınlara göre daha az cinsiyet rolü ile bağdaştırılmaktadır (Eroğlu, 2020, s. 107). Toplumun cinsiyet sistemine katı bir şekilde dahil ettiği şeylerden dışlanmakta, seks objesi olarak görülen engelli olmayan kadınların aksine aseksüel olarak nitelendirilmektedirler (Ferri ve Gregg, 1998, s. 431). Bu durum, kadın kimliğinden kaynaklı yaşanılan sorunları ortadan kaldırıyor gibi görünse de başka bir pencereden bakılmasına ihtiyaç arz etmektedir. Kadın engelliler cinsiyetsizleştirmeye maruz bırakılmak istemekte midir? Bedensel farklılıkları, sınıflandırmanın kurucularından olan filozof Aristo engelli kadınların derin bir sapma oluşturduğunu 'ucubelik' fikri ile tanımlayarak görünüşte sadece bedensellik üzerinden insanlığı açıklamaktadır. Benlik oluşumu ve gelişmesi bireylerin yaşadıkları, deneyimleri, toplumda iletişimde oldukları bireylerin kendilerine bakış açısı ve söylemleri ile oluşmaktadır (Purutçuoğlu ve Aksel, 2017, s. 428). Kadın bedeni kendi hayatının öznesi değil erkek egemen bakış açısının nesnesi olarak temsil edilmektedir (Egbatan ve Ak, 2019, s. 115). Bu durumda kadınlar toplum tarafından 'ideal kadın' kavramı içinde değerlendirilmekte, engelli kadınlar ise 'ideal kadın' kavramının içine dahil bile edilmemektedir. Engelli kadınlar toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlar üzerindeki beklentilerine uymayı tercih edebilir böylece 'gerçek kadın' sınıflandırılmasına dahil edilebilirler veya bu rolleri yerine getirmek için uğraşmayıp ayrımcılığa maruz kalabilirler (Begum, 1992). Sonuç olarak kadın engellilerin 'cinsiyetsizleştirilme'ye dair görüşlerinin alınmasına ihtiyaç doğmaktadır. Literatürde konuyla alakalı çalışmalara az rastlanılmış, kadın engellilere yönelik genellikle beden algısı üzerinde araştırmaların yapıldığı; kadın engellilerin kendi bedenleri üzerinde olumlu tutum sergilemedikleri sonucunun ortaya çıktığı görülmüştür. Cinsiyet kavramı beden imgesi üzerinden yürütülmekte olup kadın engelli olmanın getirdiği sorunlara cinsiyetsizleştirme kavramına ilişkin araştırmaların geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Engelli, Kadın Engellilerin Cinsiyetsizleştirilmesi Olgusu, Toplumsal Cinsiyet.

Kaynakça

Begum, N. (1992). Disabled women and the feminist agenda. *Feminist Review*, *40*(1), 70–84. doi:10.1057/fr.1992.6

Burcu, E., Şahin, B. ve Kamanlıoğlu, M. (2006). Özürlü bireylerin eş seçiminde yaşadıkları sorunların cinsiyete göre karşılaştırılması. *Woman 2000*, *7*(2), 1–30.

Buz, S. (2015). Ortopedik engelli kadınlar: toplumsal cinsiyet çerçevesinde bir çalışma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Sayı*, (7), 25–45.

Egbatan, M. ve Ak, İ. S. (2019). Ankara'nın ritmi: Mekan, kadın ve engellilik. *Mekanda Adalet Derneği Dergisi*, *1*(1), 110–130.

Eroğlu, Z. (2020). Engelli kadınlar ve sosyal hizmet. M. Tekindal ve S. Attepe Özden (Ed.), *Engellilik alanında sosyal hizmet kuram ve uygulamaları* içinde (ss. 103–115). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Ferri, B. A. ve Gregg, N. (1998). Women with disabilities: Missing voices. *Women's Studies International Forum*, *21*(4), 429–439. doi:10.1016/S0277-5395(98)00038-7

Karataş, K. ve Çiftci, E. G. (2010). Türkiye'de engelli kadın olmak: Deneyimler ve çözüm önerileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *3*(13), 147–153.

Purutçuoğlu, E. ve Aksel, C. (2017). Engelli kadınların beden imajı algısı ile yaşa doyumunun belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *10*(50), 428–440.

Terzioğlu, F. ve Taşkın, L. (2008). Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, *12*(2), 62–67.

Zastrow, C. (2014). Cinsiyetçilik ve eşitliği sağlama çabaları. D. B. Çiftçi (Ed.), *Sosyal hizmete giriş* içinde (ss. 595–635). Nika Yayınevi.

SOSYAL BELEDİYECİLİK ÇERÇEVESİNDE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI VE TEMEL EKSİKLİKLERİ

Sedef Ünver
Manisa Celal Bayar Üniversitesi /Sosyal Hizmet Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
sedeffunver@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-2743-9086

Yerel yönetimler kamusal hizmetleri halka en hızlı ve kolay bir şekilde ulaştırabilen birimlerdir. Ülkemizde yerel yönetim denildiğinde akla ilk olarak belediyeler gelmektedir (Çöpoğlu, 2014, s.223). 1930 yılı itibariyle oluşturulan ilk Belediye Kanunu'nun içeriğinde günümüz yerel yönetimlerin yetki ve görev genişliğine ulaşılamamakla birlikte 1980'lerden sonra genelde yerel yönetimler ve özelde belediyelerin yetki ve fonksiyonlarında önemli artışlar yaşandığı görülmektedir. Özellikle kentlerde yaşamlarını sürdüren dezavantajlı gruplardan işsizler, engelliler, madde bağımlıları, evsizler, yaşlılar, kadınlar, çocuklar, yoksullar, kronik hastalar, göçmenler ve altyapı hizmeti elde edemeyerek kent ve toplumla bütünleşemeyen kesimlere yerel hizmetlerin sunulmasında klasik belediyecilik anlayışı yetersiz kalmış, onun yerine sosyal içerikli bir belediyecilik anlayışı gelişmeye başlamıştır (Çelik, 2014). Sosyal belediyecilik; sunduğu hizmetlerle daha iyi yaşam koşullarına ulaşılmasını, mevcut sosyal politikalara yerelde katkı sunarak sosyal adaletin ve fırsat eşitliğinin sağlanmasını, sosyal sorunların çözüme kavuşturulmasını hedefleyen bir modeldir. Sosyal devlet uygulamalarına ihtiyaç duyan kesimin giderek artması, merkezi uygulamaların yereldeki gerçeklikle birebir örtüşmemesi sosyal belediyecilik kavramının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu kavram ile belediyelerin klasikleşen hizmet sepetinin genişlemesi, sosyal yapıya etki edecek sosyal hizmetlerin üretilmesi amaçlanmıştır (Batal, 2015, s.234). Sosyal belediyecilik anlayışını benimseyen belediyelerin bu alanda ürettikleri sosyal hizmetler; belediyelerin sahip olduğu kaynaklar, hizmet üretecek ve sunacak profesyonel meslek elemanlarının sayısı, nitelikli ve alanında uzman personel durumu, toplumun gelişmişlik düzeyi, yerel yönetimin idari yapısı ve yöneticilerin tutumlarına göre değişiklik gösterebilmektedir (Aydın, 2009, s.37). Gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarında ise bazı eksiklikler (ihtiyaç analizi yapılmaması, bütçe ve kaynak yetersizliği vb.) görülmektedir. Üretilen sosyal hizmetlerin profesyonel uygulayıcılarına belediye çatısı altında yer verilmemesi ve farklı meslek gruplarından bireylerin sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştirebileceğine ilişkin tutumlar mevcut eksikliklerin en önemlilerinden biridir. Bu eksikliğin giderilmesiyle beraberinde birçok sorunun da çözüme kavuşacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde belediyelerin sosyal hizmet uygulamalarını ve uygulamalarda görülen eksikliklerden biri olan sosyal hizmet uzmanı istihdam yetersizliğini irdeleyerek mevcut eksikliğin giderilmesinin önemine ve gerekliliğine dikkat çekmektir. Sosyal belediyecilik çatısı altında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarında sorunların çözülmesi ve yaşanan eksikliklerin giderilmesi konusunda öncelikli olarak şunlar yapılmalıdır: 1. Dezavantajlı kesimlere merkezi programların yanı sıra yerel sosyal programların uygulanması daha etkili ve sonuç odaklı olacaktır. Bu nedenle belediye sınırları içerisindeki halkın memnuniyet durumları analiz edilmeli ve analizler sonucunda hizmet modelleri şekillendirilmelidir. 2. Sosyal belediyeler, sosyal hizmet çalışmalarını sosyal yardımlardan

ibaret tutmamalıdır. Sosyal sorunların çeşitliliğine bağlı olarak farklı hizmet modelleri geliştirmelidir. 3. Üretilen sosyal belediyecilik hizmetleri insan onuruna yakışır bir şekilde alanında uzman meslek elemanlarınca sunulmalıdır. 4. Sosyal hizmet çalışmaları ve sosyal hizmet uzmanları istihdamı için belediyeler sosyal ve maddi tedbirlerini almalıdır. 5. Sosyal hizmet uygulamaları, sosyal hizmet uzmanları tarafından hak temelli bir bakış açısıyla gerçekleştirilmelidir. 6. Sosyal belediyeler toplumdaki sosyal sınıf farklılıkları ile mücadele edilebilmesi, fırsat eşitliğinin ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için sosyal hizmet uzmanlarının mesleki çalışmalarına yer vermelidir. Bu çalışmalar ile uzmanlar, sosyal sorunların oluşmasında önleyici ve koruyucu faaliyetler de bulunmalıdır. 7. Sosyal belediyelerin faaliyetleri ve sosyal hizmet uygulamalarındaki eksikliklerin giderilmesi için alanında uzman farklı disiplinlerdeki meslek elemanlarından bir ekip oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet Uzmanı, Sosyal Belediyecilik, Sosyal Hizmet

Kaynakça

Aydın, H. (2009). Avrupa Birliği'ne uyum çabaları ekseninde yerel yönetimler ve sosyal hizmetler ilişkisi. *Türk İdare Dergisi, 465*, 27-43.

Batal, S. (2015). Türkiye'de sosyal devlet kavramının dönüşümü: Sosyal belediyecilik. *Turkish Journal of Social Research/Turkiye Sosyal Arastirmalar Dergisi, 19*(2).

Çöpoğlu, M. (2014). Sosyal belediyecilik ve sorunları. *Journal of the Institute of Social Sciences Cankiri Karatekin University/Cankiri Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitusu Dergisi, 5*(2). 223-247.

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE YAŞLI BİREYLERİN DURUMUNUN SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Sayra Lotfi
İstanbul Medipol Üniversitesi
Dr. Ögr. Üyesi
slotfi@medipol.edu.tr
Orcid Id: 0000-0003-3352-0152

Selda Meydan
İstanbul Medipol Üniversitesi
Ögr. Gör.
smeydan@medipol.edu.tr
Orcid Id: 0000-0003-1713-6265

Aydın Olcay Özkan
İstanbul Medipol Üniversitesi
Ögr. Gör.
aoozkan@medipol.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-7093-2485

Giriş: 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Vuhan şehrinde yeni tip bir koronavirüs olarak ortaya çıkan COVID-19 hastalığının bulaşıcı özelliği nedeniyle toplumsal yaşamda kırılgan gruplar arasında yer alan yaşlı bireyler, daha fazla risk altında olmuştur. DSÖ, (WHO, 2020b) küresel tavsiye olarak Dünya çapındaki çoğu ülkede salgın döneminde bulaşıcılığın yayılmasını kontrol etmek, vaka artışını geciktirmek ve en yüksek ölüm riskinin olduğu yaşlı bireyleri ve yüksek risk gruplarını korumak için evde kalmaları ve en uzun süre sosyal izolasyonu yaşamalarına yönelik önlemlerin alınmasını açıklamıştır. Ancak bunun birçok dezavantajlı durumu ve sorunu da beraberinde getirdiği ve yaşlı bireylerin biyopsikososyal açıdan çeşitli sorunlar yaşadığı görülmüştür (Rimmer, 2020; Miller, 2020, WHO, 2020b). Yaşlılık alanında çalışmalar yapan sosyal hizmet, COVID-19 döneminde en fazla ihtiyaç duyulan mesleklerden biri olmuştur. Bu noktada halk sağlığını korumak adına hastalık önleme çabalarını teşvik etme ve ortaya çıkan krizlere müdahale etme konusunda sunulan yardımlarla sosyal çalışmacıların benzersiz bir konumda olduğu ifade edilmiştir (NASW, 2020).

Çalışmanın Amacı: Bu nedenle bu dönemde yaşlı bireylerin durumunun ve ihtiyaçlarının tespit edilerek sosyal hizmet bağlamında değerlendirilmesinin amaçlandığı bir araştırma yapılmak istenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın amaçlarından biri de yerel yönetimler ve üniversite arasındaki iş birliğini güçlendirerek saha araştırmasında yeni bir uygulama yöntemini kullanmak olmuştur.

Yöntem: Nicel araştırma yöntemi kullanılan bu araştırmada genel tarama modelleri içerisinde yer alan tekil tarama modelinden faydalanılmıştır. Araştırmanın evrenini oluşturan İstanbul ili Sultanbeyli ilçesi sınırları içerisinde yaşamını devam ettirmekte olan 65 yaş ve üzeri yaşlı bireyler arasından 415 katılımcı örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak 24 sorudan oluşan soru formu kullanılmıştır. Çalışmanın verileri, "Google Formlar" üzerinden oluşturulan soru formu ile internet ortamında anket tekniği kullanılarak 2020 yılının

Haziran ayında toplanmıştır. Verilerin analizi, SPSS 25 paket programı ile frekans analizleri kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmada, katılımcı yaşlı bireylerin yaşlarının 65-90 aralığında ve çoğunluk olarak %51,6'sının erkek ve %64,3'ünün evli olduğu, %31,6'sının eşi ve çocukları ile birlikte ve %26,5'inin eşi ile birlikte yaşadığı, %77,6'sının gelir durumu sebebiyle zorlandığı, %41,2'sinin destek ya da yardım almadığı tespit edilmiştir. Yaşlı bireylerin %62,9'u ev dışına çıkılmasını gerektiren ihtiyaçları için çocuklarından yardım aldığını, %56,9'u çocukları, %5,3'ü yetkililer tarafından düzenli arandığını, %52,8'i sevdikleriyle günde bir kez veya daha az sıklıkta yüz yüze görüştüğünü belirtmiştir. Yaşlı bireylerin %50,4'ünün yakınları ile iletişim araçlarını kullanarak görüntülü konuşmalar gerçekleştirdiği, %11,8'inin cep telefonu veya bilgisayar kullanımına hâkim olduğu, çoğunlukla %60'ının TV izlediği tespit edilmiştir. Yaşlı bireylerin %68,2'si fiziksel aktivitesinin olmadığını, %18,1'i evde kalmasının sağlık sorununu arttırdığını, %68,7'si hiç aksatmadan ilaçlarını kullandığını, %6,7'si ilaçlarını temin ederken sorun yaşadığını, %67,2'sinin salgın süreci ile ilgili en önemli korku veya kaygısının kendisinin ve yakınlarının hastalığa yakalanması olduğunu ifade etmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Pandemi döneminde sosyal izolasyondan kaynaklı sorunlar nedeniyle ailesi ile birlikte yaşayan yaşlı bireylerin daha avantajlı olduğu görülmüştür. Aile üyelerinden destek gören olumlu ilişkiler içerisinde bulunan yaşlıların sosyal destek açısından daha fazla olumlu hissettiklerini ve mutluluk duyduklarını göstermektedir (Özmete, 2008; Softa vd., 2016). Yaşlı bireylerin pandemi sürecinde gelir durumu sebebiyle zorlandığı ve önemli bir kısmının herhangi bir destek almadığı görülmüştür. Pandeminin yarattığı ekonomik krizin yaşlılarda iş ve gelir kaybına yol açtığını belirten Pant ve Subedi (2020), düzenli bir gelir kaynağının olmaması ve tasarrufların yetersizliği nedeniyle yaşlı bireylerin en kötü şekilde etkilendiğine ve yaşlı yoksulluğunun hızlandığına dikkat çekmiştir. Yaşlı bireyler, en fazla günde bir kez ya da daha az bir sıklıkta sevdikleriyle yüz yüze görüşme yapabildiği için haberleşebilme ve görüşebilme konusunda daha fazla sorun yaşamıştır. Öte yandan herhangi bir şekilde görüntülü konuşma gerçekleştiremeyen (%49,6) yaşlı bireylerin izolasyon döneminde daha fazla zorlandıkları ve dijital kaynaklara erişimde eşitsizlikler yaşadığı ifade edilebilir. Yaşlı bireylerin ev içerisinde gerçekleştirdiği aktivitelerin sınırlı olduğu görülmüştür. Daha önce dinç olan yaşlı bireylerin, daha hareketsiz bir yaşam tarzı sürdürmeleri nedeniyle giderek daha kırılgan hale gelme olasılığının zamanla artacağını belirtmiştir (Brooke ve Jackson, 2020). Yaşlı bireylerin en önemli korku veya kaygısının kendisinin ve yakınlarının hastalığa yakalanması (%67,2) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgunun literatürdeki diğer araştırmalarla desteklendiği görülmüştür (Pišot vd., 2016; Aki, 2020). Pandemi sırasında ve sonrasında yaşlılara yönelik bakım ve psikososyal destek hizmetlerinin bütüncül bir şekilde verilmesi önemli görülmüştür. Pandemi ile yaşlı bireylerin yaşamında ve ihtiyaçlarında ortaya çıkan değişimler aynı zamanda sosyal hizmet mesleğinde de birtakım dönüşümleri gerekli kılmıştır. Bu dönemde sosyal hizmetin tüm yaşlı bireylerin kolaylıkla erişebildiği temel bir hizmet olarak kabul edilmesi gerekmektedir (Brennan, vd., 2020).

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Yaşlı, Pandemi, Sosyal Hizmet, İhtiyaç.

Kaynakça

Brennan, J., Reilly, P., Cuskelly, K. ve Donnelly, S. (2020). Social work, mental health, older people and Covid19. *International Psychogeriatrics*, *32*(10), 1-11. DOI:10.1017/S1041610220000873.

Brooke, B. ve Jackson, D. (2020). Older people and COVID-19: Isolation, risk and ageism. *J Clin Nurs*, 29, 2044–2046.

Miller, E.A. (2020). Protecting and improving the lives of older adults in the COVID-19 era. Journal of Aging & Social Policy, *32*(4-5), 297-309. https://doi.org/10.1080/08959420.2020.1780104.

National Association Social Worker (NASW).(2020). *Coronavirus (COVID-19).* Erişim tarihi: 1 Ekim 2021, https://www.socialworkers.org/Practice/Infectious-Diseases/Coronavirus

Pant, S. ve Subedi, M. (2020). Impact of COVID-19 on the elderly. *Journal of Patan Academy of Health Sciences,* 7(2), 32-38.

Pišot, R., Marusic, U., Biolo, G., Mazzucco, S., Lazzer, S., Grassi, B., vd. (2016). Greater loss in muscle mass and function but smaller metabolic alterations in older compared with younger men following 2 wk of bed rest and recovery. *Journal of Applied Physiology*, *120*(8), 922–929.

Rimmer, A. (2020). Covid-19: GPs can stop health checks for over 75s and routine medicine reviews. *BMJ*, m1157. doi:10.1136/bmj.m1157.

Softa, H., Bayraktar, T. ve Uğuz, C. (2016). Yaşlı bireylerin algılanan sosyal destek sistemleri, sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve etkileyen faktörler. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 9*(1), 1-12.

WHO. (2020b). *Older people & COVID-19*. Erişim tarihi: 01 Aralık 2020, https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/covid-19

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOSOSYAL VE MANEVİ SORUNLARININ GİDERİLMESİNDE OKUL SOSYAL HİZMETİNE İLİŞKİN YÖNETİCİ, ÖĞRETMEN VE REHBER ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ: NİTEL BİR ANALİZ

Sema Sağlık
Millî Eğitim Bakanlığı
sagliksema@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0002-3737-2196

Giriş: Eğitim kurumları, öğrencilerin her bakımdan gelişiminde, yetiştirilmesinde ve nitelikli insan gücü olarak toplumda yer edinmesini sağlamada ve sosyalleşme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu kurumlar, rollerini gerçekleştirirken öğrencinin niteliğini geliştirmeye yönelik psikososyal ve manevi sorunlar yaşamaktadır. Öğrencinin akademik başarısını etkileyen birçok sorun vardır. Bu psikososyal ve manevi sorunların başında sınav kaygısı, aile, akran grupları, sağlık durumu, öğretmen tutum ve davranışları, okul kültürü, okul iklimi ve sosyo-ekonomik yapı gelmektedir. Öğretmen öğretme sürecinin gerçekleşmesinde; okul sosyal hizmet uzmanı ise öğrenme sürecine uygun koşullar oluşturulmasında temel belirleyiciler olduğu için öğrenci sorunlarının birlikte çözümünde disiplinler arası çalışmada ve öğrenci sorunlarına müdahalede etkili sonuçlar vermektedir. Ancak okullarımız "okul sosyal hizmeti"ni uygulayacak uzmanlaşmış çalışanlara sahip bulunmamaktadır. Genelde bu açığı yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenler eşgüdümlü olarak kapatmaktadır. Bu amaçla okul ortamlarında önemli bir yere sahip olan yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenlerin görüşlerini almak ve bu görüşlere dayalı okul sosyal hizmetinin gerekliliği noktasında değerlendirme yapmak önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı: Araştırmanın amacı, yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenlerin görüşlerine göre lise öğrencilerinin okul ortamlarında yaşadığı sorunları tespit etmek ve bu sorunların giderilmesinde okul sosyal hizmetinin gerekliliği konusunda öneriler sunmaktır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma olgubilim (fenomenoloji) araştırma modelinden yararlanılmıştır. Temaların belirlenmesinde betimsel analiz, kod ve alt temaların belirlenmesinde içerik analizi yapılmıştır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemiyle çeşitli okul kademelerinde görev yapan 10 yönetici, 10 öğretmen ve 10 rehber öğretmenden oluşturulmuştur. Nitel veriler bu alandaki uzmanların görüşleri alınarak oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanılmış, analizinde Nvivo 12 programı kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde betimsel ve içerik analiz tekniklerinden yararlanılmıştır.

Bulgular: Elde edilen bulgulara göre; lise öğrencilerinin karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik psikososyal müdahalelerin yetersizliği ortaya konulmuş ve lise öğrencilerinin psikososyal ve manevi sorunlarının çözümü için yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenin okul sosyal hizmetini ihtiyaç olarak gördükleri saptanmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Araştırmada elde edilen bulgular ışığında öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Sosyal Hizmet, Okul Sosyal Hizmeti, Okul, Öğretmen, Öğrenci

COVID-19 PANDEMİSİNİN PALYATİF BAKIM SOSYAL HİZMET UYGULAMALARINA YANSIMALARI

Seval Bekiroğlu
Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
Öğr. Gör.
sbekiroglu@baskent.edu.tr
Orcid Id: 0000-0003-0712-6653

Gökben Kangalgil Balta
Sosyal Hizmet Bilim Uzmanı
gkbnkngl@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-3396-8774

COVID-19 pandemisi görüldüğü günden bugüne yaşanan olumlu gelişmelere (başarılı aşı çalışmaları) karşın yeni mutasyonlarla birlikte hızlı bir şekilde yayılmaya (192 ülke) ve endişe duyulan uluslararası bir halk sağlığı tehditi olmaya devam etmektedir (World Health Organization, 2021). COVID-19 pandemisi ile mücadele kapsamında ülkeler sağlık hizmetlerinin sunumunda yeni düzenlemeler yapmak zorunda kalmıştır (Bekiroğlu, 2021). Yeni düzenlemelerle birlikte birçok sağlık hizmeti gibi yaşamı tehdit eden hastalığa sahip bireylere ve bu bireylerin yakınlarına yönelik hizmetleri içeren palyatif bakım hizmetleri de sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla palyatif bakım hizmeti alan hastalar, yakınları ve sağlık hizmeti sunucuları birçok zorluk yaşar hale gelmiştir. Palyatif bakım hastaları; ilaçlara erişememe, tedavinin eksik kalmasına ilişkin korku/kaygı, yetersiz sağlık bakım hizmeti, sağlık ekipmanlarına (pansuman malzemesi, hasta bezi gibi) ulaşamama, aile üyelerinin virüse yakalanmasına ilişkin endişeler, son dileklerini gerçekleştirememe, sosyal destek eksikliği, yalnız kalma ve yalnız ölme korkusu gibi sorunlar yaşamıştır. Hasta yakınları; hastalarına gerektiği gibi bakamamaktan kaynaklanan çaresizlik ve suçluluk duygusu, bilgi eksikliği, fiziksel sağlık sorunları, arzu ettikleri şekilde tamamlayamadıkları son ritüellere (cenaze işlemleri, arzu edildiği şekilde veda edilememe) ilişkin hayal kırıklıkları/üzüntüleri gibi sorunlar yaşamıştır. Hasta ve yakınlarının palyatif bakım sürecinde yaşadıkları birçok zorluğa eklenen bu yeni zorluklar karşısında sosyal hizmet uzmanları sınırlı imkanlarla (telefon veya evde bakım ziyaretleri gibi) hastalara ve bakım verenlere psikososyal destek vermeye çalışmıştır (Dhavale, Koparkar, & Fernandes, 2020). Buradan hareketle bu bildiride, ilgili çalışma sonuçlarından yararlanarak COVID-19'un palyatif bakım alanına (hastalar, yakınları ve sağlık çalışanları boyutlarıyla) ve bu alanda sunulan sosyal hizmet uygulamalarına yansımaları ele alınacaktır. COVID-19 pandemisi, palyatif bakım hastalarını ve yakınlarını daha savunmasız hale getirmiştir. Palyatif bakım kapsamında sosyal hizmet uzmanları, uygulamalarını pandemi koşullarına uygun teknoloji ağırlıklı yöntemlerle gerçekleştirmeye çalışmıştır. Telefon veya çevrimiçi uygulamalar yoluyla yapılan görüşmeler hasta ve hasta yakınlarını desteklemede kullanılan önemli müdahale araçları olmuştur. COVID-19 pandemisi, 21 yüzyıldaki sosyal hizmet mesleğinin de içinde bulunduğu çoğu meslek için daha önce deneyimlemediği bir durumdur. Dolayısıyla gelecekteki olası salgınlara hazırlıklı olmak adına, günümüzden dersler çıkartılarak palyatif bakım kapsamında sunulan sosyal hizmetlerin yeniden düşünülmesi oldukça önemlidir. Sosyal hizmet uzmanlarının profesyonel destek ve eğitim ihtiyacı göz önünde bulundurularak pandemi koşullarına tepki vermeye daha hazır hissetmeleri

sağlanmalıdır. COVID-19 pandemisi gibi benzersiz afet durumlarında palyatif bakım hizmeti alan bireyleri ve ailelerini desteklemede öğrenilmesi gereken dersler vardır.

Anahtar Kelimeler: Palyatif Bakım Uygulamaları, COVID-19 Pandemisi, Sosyal Hizmet

Kaynakça

Bekiroğlu, S. (2021). Covid-19 pandemisi ile mücadelede tıbbi sosyal hizmetin rolü. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi-BÜSBİD*, *6,* 73-85.

Dhavale, P., Koparkar, A. ve Fernandes, P. (2020). Palliative care interventions from a social work perspective and the challenges faced by patients and caregivers during COVID-19. *Indian Journal of Palliative Care*, *26*(1), 58.

World Health Organization. (2021). *Who coronavirus disease (COVID-19) dashboard*. Erişim tarihi: 14 Ekim 2021, https://covid19.who.int/

TÜRKİYE'DE GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YASAL OLARAK GELİŞTİRİLEN FİZİKSEL ERİŞİLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI

Sevde Köksal
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
koksal1sevde@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1714-5391

Engelli bireyler, geçmişten günümüze bir takım ulusal, uluslararası sözleşme ve yasal mevzuatlarla hakları birçok açıdan koruma altına alınmış, değişen ve gelişen süreçte bu hakların genişletilmesi ve yaygınlaştırılması hedefe alınmış bireylerdir. Bu bireylerin sosyal hayata tam ve sağlıklı bir biçimde katılım sağlayabilmeleri için fiziksel çevrenin de uygun düzenlemeleri kapsaması gerekmekte ve birçok açıdan bu bireylerin erişilebilme kapasitesine göre düzenlenmesi gerekmektedir. Erişilebilirlik, hayatının belirli bir döneminde engel veya zorlukla karşılaşmış bireylerin toplumun fiziksel, sosyal ve kültürel birçok yapısına diğer tüm vatandaşlar gibi katılım sağlayabilmesi ve potansiyellerinin desteklenmesi olarak değerlendirmek mümkündür. Bu bildiri Türkiye'de kamu hizmetleri aracılığıyla yapılan fiziksel çevrenin engelli ya da hayatının bir döneminde belli zorluklar yaşayan bireylere yönelik fiziksel erişilebilirlik altında ortaya konulan yasal düzenlemeleri derleyici kapsamda bir çalışmadır. Bu çatı altında başlıca 5378 sayılı Engelliler Kanunu, 3195 sayılı İmar Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeler Kanunu, Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği gibi birçok kanun ve yönetmelik çalışma kapsamında incelenmiş ve sıralanmıştır. Sonuç olarak, erişilebilirlik olgusunun, geçmiş dönemlerden bugüne bir sorun olmaktan kolaylaştırıcı olmaya doğru değişim ve dönüşüme uğrayarak yasal düzlemde ele alındığı fakat günümüzde henüz yeterli ve ideal olanı sunup sunamadığı bir tartışma konusu olarak kendini göstermekte olduğu söylenebilir. Aynı zamanda erişilebilirlik çalışmaları yasal düzenlemeler kapsamında büyük çoğunlukla engelli bireylere yönelik düzenleme adı altında sunularak yaşlı, gebe ya da çocuk bireylere yönelik incelenen yasal kaynaklarda yeterince yer verilmediği görülmüştür. Erişilebilirlik kapsamında da fiziksel erişilebilirliğe yönelik diğer erişilebilirlik alanlarından daha fazla düzenlemeye gidildiği görülmektedir. Bu kapsamda erişilebilirlik standartlarını iyileştirilmesi ve teşvik edilmesi açısından yaygınlaştırılma politikalarının arttırılması; bu politikaların oluşturulma sürecinde yerel yönetimler ve sivil oluşumların desteklenerek ortaya konmasının fayda sağlayacağı önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Erişilebilirlik, Fiziksel Çevre, Engelli Birey.

SİSTEM KURAMI VE SOSYAL HİZMET DİSİPLİNİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN PARSONS VE LUHMANN'IN YAKLAŞIMLARI ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMASI

İrfan Genç
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
irfangenc07@gmail.com
Orcid Id: 0000-0003-0997-4576

Damla Çalap
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
damlacalap@hotmail.com
Orcid Id: 0000-0001-6864-3828

Mümüne Rümeysa Yavru
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
rumeysayavru@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-8121-4590

Oktay Öztop
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
qktayoztop@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-8648-7179

Sevde Köksal
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
koksal1sevde@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-1714-5391

1960'lı yıllardan bu yana sosyal hizmet uygulamalarında referans alınan sistem kuramı ve sosyal hizmet mesleği arasındaki ilişki literatürde sınırlı şekilde tartışılmıştır. Genel sistem kuramı bütünün parçalarını, parçaların bağlantılarını ve birbirine olan bağımlılığına değinerek sosyal hizmet müdahalesinde bireyi müracaatçı ve sistemi çerçevesinde ele alarak uygulamalarını sürdürmektedir. Parsons'ın sosyal sistem kuramında, sistemi oluşturan değişkenlerden ziyade bütünsel bir çerçevede sisteme odaklanarak sosyal yapıyı, değerler uzlaşması bütünü olarak ele aldığı görülmektedir. Luhmann'ın yaklaşımına göre ise sosyal sistemler bireylerden değil etkileşimlerden meydana gelmektedir. Toplumu, bireylerin değil işlevsel sistemlerin oluşturduğunu, insan doğasının özünün toplumsal ilişkiler bütünü olarak ele aldığını ve toplumu iletişimin var olduğu zamandan itibaren başlamış bir yapı olarak değerlendirdiği görülmektedir. Bu çalışma, sistem kuramına dair farklı görüşler çerçevesinde sosyal hizmet uygulamalarının nasıl şekilleneceğini ortaya koymak amacındadır. Bu amacı gerçekleştirmek için Parsons ve Luhmann'ın yaklaşımları ortaya konulacaktır. Bu bağlam çerçevesinde iki yaklaşımın arasındaki farkların sosyal hizmet uygulamalarını nasıl etkilediği ve sistem yaklaşımının insan haklarının gereklerinin yerine getirilmesinde nasıl bir rol üstleneceği geniş çaplı olarak bildiri metninde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet Uygulaması, Niklas Luhmann, Sistem Kuramı, Talcott Parsons, Sosyal Hizmet

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNİN EV HANIMLARI ÜZERİNE ETKİSİ

Sibel Büşra Çakın
Necmettin Erbakan Üniversitesi
sbcakin@gmail.com
Orcid Id: 0000-0002-5840-3772

Hasan Hüseyin Tekin
Doç. Dr.
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
hhtekin@erbakan.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-6300-4098

Giriş: Sağlık, ekonomi, sosyal koruma ve güvenlik açısından olumsuzluk yaratan Covid-19 süreci kadınlar tarafından yoğun hissedildiği belirtilmektedir. Sağlık, güvenlik ya da günlük ihtiyaçlar göz önüne alındığında kadınlar ile erkeklerin ihtiyaçları büyük ölçüde farklıdır. Bu nedenle Covid-19'un kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerinin de farklı olması beklenmektedir. Salgın döneminde karantina ve ev izolasyonu ile beraber rollerin dağılımı ve ev işlerinin gerçekleştirilmesi konusunda cinsiyete dayalı eşitsizlikler artmıştır. Okulların online eğitime geçmesi ile birlikte kadınların çocukların eğitimi ile daha fazla ilgilenmek durumunda kalması, salgın dönemi ile birlikte hijyen tedbirlerinin artması, çocukların ihtiyaçlarının karşılanması, hasta veya bakıma muhtaç bireyin bulunma durumu ve artan ev işleri kadınlara yüklenmiştir.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı Covid-19 Pandemi döneminin ev hanımlarının üzerine etkisini araştırmaktır.

Yöntem: Araştırma nitel araştırma desenine dayalı olarak tasarlanmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 21-54 yaşları arasında Türkiye'de ikamet eden ve araştırmaya katılmayı kabul eden ev hanımları oluşturmuştur.

Bulgular: Yapılan araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğunun Covid-19 Pandemi döneminden ruh sağlığının olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir. Katılımcıların salgın döneminde korku, stres, çaresizlik gibi duygularla mücadele etmek zorunda kaldıkları saptanmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı salgın öncesi ile karşılaştırıldığında aile içi iletişiminin salgın döneminden etkilendiğini belirtmiştir. Ev hanımları, ev içindeki rol dağılımlarının eşitsizliğine vurgu yaparak salgın döneminde iş yüklerinin arttığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğu salgın döneminde sosyal medya ve teknoloji kullanımının artmış olduğunu ve bu durumun ise aile içi iletişimini etkilediğine vurgulamıştır. Salgın döneminde katılımcıların çoğu arkadaşları ve akrabaları ile yüz yüze görüşemediklerini ifade etmiştir. Birçok katılımcı bu durumun kendilerini ruhsal açıdan olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Yaklaşık olarak 1,5 yıldır tüm dünyada devam eden Covid-19 Pandemisi ev hanımlarını birçok açıdan etkilediği görülmüştür. Katılımcılar salgın sürecini ruhsal sağlık, aile içi iletişim, ev ve yaşam düzeyi, hijyen ve sosyal izolasyon başlıkları altında

değerlendirdikleri görülmüştür. Ev hanımlarının salgın süreci ile birlikte iş yüklerinin artmasından dolayı kendilerine yeterli vakit ayırmadıkları ve bu nedenle salgın sürecinin etkisinin daha da arttığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal İzolasyon, Aile İçi İletişim, Ev Hanımları, Covid-19, Hijyen

YAŞLILIK VE SİVİL TOPLUM

Sibel Temiz
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Arş. Gör.
sibeltemiz@cumhuriyet.edu.tr
Orcid Id: 0000-0003-4993-9513

Gönüllülük ilkesi ile hareket eden sivil toplum kuruluşları, dezavantajlı durumdaki insanların haklarını savunma rolünü üstlenen kuruluşlardır (Güngör ve Çölgeçen, 2013: 165). Sivil toplum kuruluşlarının hizmet sunduğu dezavantajlı gruplardan birisi de yaşlılardır. Sivil toplum kuruluşları; yaşlılık alanı ile ilgili sorunların tespiti, yaşlıların sorunlarına çözüm üretme ve sorunlar hakkında farkındalık oluşturma konusunda resmi ve özel kurumlar ile ortaklaşa ya da bağımsız olarak hareket etmektedir. Ayrıca söz konusu kuruluşların yaşlılara yönelik projeler üretebilmek ve kendi yayın organları vasıtasıyla yayınladıkları makalelerle bilimsel literatüre katkı sağlamak gibi pek çok çabası ve katkısı vardır (Özkul ve Kalaycı, 2015: 286). Buna rağmen Türkiye'de yaşlılarla ilgili sivil toplum kuruluşlarının sayısının yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim 21 Ekim 2021 itibariyle Türkiye'de faal dernek sayısı 121.911 iken bu dernekler içerisinde yalnızca 316'sı yaşlı ve çocuklara yönelik faaliyetler yürütmektedir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021). Gerek ülkemizde gerekse dünyada hızla artan yaşlı nüfus, yaşlılık alanını daha da görünür hale getirmiştir. Sosyal hizmetin -bir meslek ve akademik disiplin olarak- ilgilendiği dezavantajlı gruplardan birisi olan yaşlılara yönelik yapılacak her çalışma, toplumların geleceği için oldukça önem arz etmektedir. Bu noktada özel sektör, üniversite, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurum ve kuruluşlarının yaşlı refahı konusunda ortak paydada buluşması ve yaşlılık alanı ile ilgili hem ulusal hem de uluslararası projeler için ortak fikirler oluşturması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının yaşlılık alanı ile ilgili pek çok çabası ve katkısı vardır. Sivil toplum kuruluşlarının bu çabaları yaşlılık alanı için oldukça önemli olmasına rağmen artan yaşlı nüfusun gereksinimleri karşısında yetersiz kalmaktadır. Nitekim geleneksel olarak yaşlılara saygı ve duyarlılığın son derece güçlü olduğu bilinen ülkemizde dahi yaşlılarla ilgili gönüllü çalışmalar yetersizdir ve sivil toplum kuruluşu sayısı da oldukça azdır (Karakuş, 2018: 173). Buradan yola çıkarak yaşlılara yönelik hizmetlerin sunumunda, uluslararası uygulama örnekleri ve ülkemize özgü özellikler de dikkate alınarak devlet, toplum, aile, özel sektör vb. tüm kesimleri kapsayan bir mekanizma öngörülmelidir (Karakuş, 2018: 171). Ayrıca yaşlılıkla ilgili sivil toplum kuruluşlarının sayısı arttırılmalı ve yaşlılıkla ilgili çalışmalara ağırlık verilmelidir. Bunların yanı sıra yaşlılık alanındaki derneklerin bir araya gelerek güçlerini birleştirmesi de yaşlılık konusundaki sivil toplum faaliyetlerine hız kazandıracağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık Dönemi, Yaşlı, Sivil Toplum Kuruluşları

Kaynakça

Güngör, F. ve Çölgeçen, Y. (2013). STK'larda gönüllü yönetimi ve motivasyonun performansa etkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi, 8*(3), 163-187.

Karakuş, B. (2018). *Türkiye'de yaşlılara yönelik hizmetler, kurumsal yaşlı bakımı ve kurumsal yaşlı bakımında illerin durumu.* Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.

Özkul, M., ve Kalaycı, I. (2015). Türkiye'de yaşlılık çalışmaları. *Sosyoloji Konferansları, 52*(2), 259-290.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2021). *Derneklerin faaliyet alanlarına göre dağılımı.* Erişim tarihi: 21 Ekim 2021, https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin.-faaliyet-alanlarina-gore-dagilimi

ÇEVRE MESELELERİ SOSYAL HİZMETLERİ HANGİ BOYUTLARDA İLGİLENDİRİYOR? MESLEKİ AÇILIMLAR VE GELECEK

Reyhan Atasü Topcuoğlu
Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.
ratasu@hacettepe.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-9635-7578

Sibel Vurkun
Kırklareli Üniversitesi
Arş. Gör.
sibelvurkun@klu.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-7937-6497

Günümüzde giderek artan düzeyde devam eden ve çeşitli disiplinlerin ilgi odağı haline gelen çevre sorunları son yıllarda sosyal hizmetin de gündeminde yer alan konulardan biridir. Çevresel meseleler, insan onuru ve sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda hareket eden ve bireyi içinde bulunduğu çevre ile birlikte ele alan sosyal hizmet için temel bir alandır. Bu bildiride, sosyal hizmetin çevresel konularla bağlantısı afetler, yükselen çevre hareketleri ve gelişen çevre politikaları bağlamında ele alınacaktır. Ardından bu bağlantılar üzerinden sosyal hizmetin çevreyi algılayışında birey, ekonomi ve ekoloji merkezli yaklaşımlar olmak üzere üç paradigma tartışılacaktır. Çevresel konuların sosyal hizmetle bağlantısı üç ana yolla kurulabilir. Bunlardan ilki, afetlerde sosyal hizmet uygulamalarıdır. Afetler, çevresel tahribatın yanı sıra birey ve toplulukların yaşam koşullarını ve iyilik halini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Afet çalışmalarında sosyal hizmet afet öncesinde, sırasında ve sonrasında gerçekleştirdiği çalışmalarla afet yönetiminde aktif rol oynamaktadır. İkincisi, özellikle çevresel sorunlara yönelik yükselen çevre hareketleriyle bağlantılı olarak savunuculuk meselesidir. Yerel demokrasi, farklılıklara saygı, kolektif sorumluluk kavramlarıyla çevresel konuları küresel gündemine dahil eden sosyal hizmet, çevre hareketlerine aktivizm ve savunuculuk işlevleriyle dahil olmalı ve diyaloğa dayalı kolektif iş birliğinin ve baskıcı olmayan sosyal ilişkilerin sürdürülmesinde rol almalıdır. Ayrıca bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet Ife'nin de belirttiği gibi birinci kuşak haklar bağlamındaki uygulamalarında medeni ve siyasi hakların savunuculuğunu, ikinci kuşak uygulamalarında sosyal, ekonomik ve kültürel hakların uygulanmasını yerine getirir. Üçüncü kuşak uygulamalar ise daha az değer görmektedir. Ancak sosyal hizmet, bireysel olan kadar kolektif olana da odaklanmalıdır ve toplum kalkınmasında yalnızca birey ve ekonomi merkezli gibi yaklaşımların ötesine geçilmelidir (Ife, 2017). Bir diğer bağlantı çevre politikalarında sosyal hizmetin yeridir. Belirli bir yerde ve zamanda meydana gelen çevresel bir sorunun sonuçları yalnızca o yer ve zamanla sınırlı kalmamakta, uzun yıllar geniş alanlara yayılabilmektedir. Ayrıca özellikle yoksul bölgelerde daha fazla ve daha yıkıcı biçimde deneyimlenmekte ve belli dezavantajlı gruplar olumsuz sonuçlardan daha fazla etkilenmektedir. Ulusal ve uluslararası çevre politikalarının çevresel adalet doğrultusunda hazırlanması ve hayata geçirilmesinde sosyal hizmet aktif olarak yer alma ve bu politikalar nedeniyle adaletsizliğe maruz kalan gruplar için hak savunuculuğu yapma potansiyeline ve yükümlülüğüne sahiptir. Kurulan bağlantılar, sosyal hizmetin çevreyi algılaması bakımından üç paradigmaya denk gelir. Çevresel felaketlerde sosyal hizmet uygulamaları bireylerin yaşam

koşullarının iyileştirilmesi ve böylece iyilik halinin artırılmasına yöneliktir. Bu bağlamda bireyin iyilik halini önceleyen sosyal hizmetin çevreyi algılayışı birey merkezli bir paradigma anlayışına denk düşer. Yükselen çevre hareketleri bağlamında düşünüldüğünde sosyal hizmetin nasıl bir savunuculuk yoluna gideceği bizi bir başka paradigmaya götürmektedir. Burada sosyal hizmetin bireyi merkeze alan bir yaklaşımı mı yoksa insan-doğa etkileşimine bütüncül bakan ekolojik bir yaklaşımı mı benimseyeceği meselesi öne çıkmaktadır. Son olarak, BM gibi önemli uluslararası kuruluşlar açısından çevre ekonomik büyüme için temel kaynak olduğundan çevre politikaları da kalkınma odaklıdır. Burada sosyal hizmetin çevreyi algılayışındaki üçüncü paradigma olarak küresel çevre politikalarındaki kalkınma merkezli yaklaşım karşımıza çıkmaktadır. Özetle, sosyal hizmetin gündemine yeni yeni girmekte olan çevresel meseleler mesleki uygulamalara çeşitli boyutlarda dahil olmakta ve sosyal hizmetin çevreye yaklaşımında nasıl bir paradigma anlayışını benimseyeceğini tartışmaya açmaktadır

Anahtar Kelimeler: Derin Ekoloji, Çevre, Yeşil Sosyal Hizmet, İnsan Hakları

Kaynakça

Ife, J. (2017). İnsan hakları ve sosyal hizmet. (Durdu Baran Çiftçi, Çev. Ed.), Nika Yayınevi.

AFGANİSTAN KÖKENLİ REFAKATSİZ GÖÇMEN ÇOCUKLARIN İHTİYAÇ VE HAKLARINI TÜRKİYE'DE VE ALMANYA'DA SUNULAN SOSYAL HİZMETLER NE KADAR KARŞILIYOR?

Reyhan Atasü Topcuoğlu
Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr.
ratasu@hacettepe.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-9635-7578

Sultan Ebru Bulgurcuoğlu
Kafkas Üniversitesi
Arş. Gör.
bulgurcuogluebru@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-9771-5165

Bu çalışma, Türkiye'de ve Almanya'da refakatsiz göçmen çocuklara yönelik sosyal hizmetleri ihtiyaçlar ve haklar ile ne kadar örtüştüğü üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır. Refakatsiz çocukların menşe ülkelerine bakıldığında ağırlıklı Afganistan uyruklu çocuklar olduğu görülür (Atasü-Topcuoğlu, 2013; Eurostat, 2021). Afganistan'da yeni kurulan Taliban rejiminin de etkisiyle artan Afgan göçü nedeniyle bugün refakatsiz çocukların durumunu incelemek daha da elzemdir. İlgili sosyal hizmet sistemini değerlendirirken ülke kıyaslaması yapmak özellikle öneri geliştirmek içi fayda sağlayabilir. Türkiye, genelde uluslararası düzensiz göç hareketlerinde ve özelde Afganistan'dan gelen refakatsiz çocuklar için hem geçiş hem de varış güzergahı olan bir ülkedir. Bu çocuklara ve gençlere sağlanan sosyal hizmetlerde birçok farklı kurum "iş birliği" içerisinde çalışmaktadır. Sadece kamu kurumları değil aynı zamanda sivil toplum kuruluşları da bu alanda önemli bir paydaşı oluşturur. Ülkede refakatsiz çocuklara yönelik sağlanan sosyal hizmetleri anlamada ülkenin refah politikası ile ilgili önemli bir noktayı belirtmekte fayda var ki Türkiye gelişmekte olan bir ülkedir ve sosyal politikaları uzun vadeli olmaktan ziyade kısa vadeli ve popülist nitelik gösterir (Koray, 2018), mevzuat ve uygulama arasında kopukluklar yaşanabilir. Öte yandan, refakatsiz çocuklar için daha çok bir hedef ülke olan Almanya'da ise göçü kısıtlayan politikalarla birlikte 2015'ten itibaren çok daha az refakatsiz çocuk kabul etmeye başlanmıştır. Almanya güçlü bir refah devletine sahiptir ve ilgili sosyal hizmetler çok daha kurumsaldır ve hepsi Gençlik Dairesince koordine edilir. Peki tüm bunlar refakatsiz çocukların hak ve ihtiyaçları ile nasıl örtüşüyor? Çalışmamız bunu tartışmaktadır. Türkiye'de, refakatsiz çocuklara yönelik koruma politikası "tespit edile(bile)n" çocukların kurum bakıma alınması üzerinden işlemektedir. Fakat kurum bakımına eriş(e)meyen refakatsiz çocuklar koruma sisteminin dışında kalmakta ve ihtiyaçları da farklılaşmaktadır. Refakatsiz çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin bütüncül bir elden yürütülmediği, genelde işleyişin daha sistemli olması gerektiği söylenebilir. Uygulamada sosyal hizmetlerin sistemli bir şekilde sağlan(a)maması nedeniyle erişilemeyen, kurum bakımında kalmak istemeyen ve kamusal alana çıkmadan çocuk işçi olarak yaşamlarını devam ettiren refakatsiz çocukların (Bozok ve Bozok, 2019) sayısı oldukça fazladır. Almanya'da ise kotaların azaltılması ve refakatsiz çocukların kabulünde kısıtlamalara gidilmesi sebebiyle (Aflaki ve Freise, 2019) daha fazla refakatsiz çocuk koruma sisteminin dışında kalmakta, çocuk koruma sistemine erişememektedir. Her iki ülkede refakatsiz çocuklara yönelik koruma sistemi farklılıklar içerse

de devam etmekte olan göç dalgası ve sisteme erişimde yaşanan sorunlar, refakatsiz çocukların sosyal hizmetlere erişimini ve ihtiyaçlarının karşılanmasını engeller. Refakatsiz çocukların sisteme erişebilmeleri ve sistemin bütüncül bir şekilde işlemesi, çocuk koruma politikasının etkili bir şekilde uygulanabilmesi açısından gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sosyal Hizmetler, Refakatsiz Çocuklar.

Kaynakça

Aflaki, I. N. ve Freise, M. (2019). Challenging the welfare system and forcing policy innovation? Unaccompanied asylum-seeking children in Sweden and Germany. *Journal of Refugee Studies*, 1-21.

Atasü-Topcuoğlu, R. (2013). *Türkiye'de göçmen çocukların profili, sosyal politika ve sosyal hizmet önerileri hızlı değerlendirme raporu.* Uluslararası Göç Örgütü (IOM).

Bozok, N. ve Bozok, M. (2019). İstanbul'a dağılan refakatsiz Afgan göçmen çocuklar. *Beyond İstanbul, Mekanda Adalet Derneği,* 47-52.

Eurostat (2021). https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asyunaa/default/table?lang=en Erişim tarihi: 20 Ekim 2021

Koray, M. (2018). *Sosyal politika.* Ankara: İmge Kitabevi.

SANAT VE SOSYAL HİZMET: ŞİZOFRENİ VE BİPOLAR BOZUKLUK TANISINA SAHİP BİREYLERLE "DAMGALA-MA" TİYATROSU

Şevval Özge Özlem
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
sevvalozgeozlem@gmail.com
Orcıd Id: 0000-0001-5188-5601

Gizem Nur Uğurlu
Çanakkale Aile, Çalışma ve Sosyal hizmetler İl Müdürlüğü
Çocuk Hizmetleri Birimi, Sosyal Hizmet Uzmanı
gzmnr.ugurlu@gmail.com
Orcıd Id: 0000-0002-0036-1119

Melike Tekindal
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Doç. Dr.
Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı
meliketunctekindal@gmail.com
Orcıd Id: 0000-0002-3453-3273

Şizofreni ve bipolar bozukluk gibi tanıların yer aldığı ruhsal hastalıklar, bireylerde yetiyitimine sebep olmakla birlikte yaşamları boyunca süregelen kronik bir hastalık olarak tanımlanmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2011). Ruhsal hastalıklar, bireylerin yaşam kalitelerini düşürmekte, yaşam sürelerini kısaltmakta ve sosyal, ekonomik, hukuki ve tıbbi boyutları olan bir sorun olarak hastaları, ailelerini ve toplumu çeşitli şekillerde etkilemektedir (Bekiroglu ve Attepe Özden, 2021). Yapılan araştırmalarda toplumun ruhsal hastalığa ilişkin inançları incelendiğinde, ruhsal hastalığın gerçek bir hastalık olarak görülmediği, ruhsal hastalığa sahip bireylerin ise kendi hastalıklarından sorumlu tehlikeli veya korkulması gereken kişiler olarak tanımlandığı görülmektedir (Sağduyu vd., 2003). Toplumun ruhsal hastalıklara ilişkin yeterli bilgiye sahip olmaması ve hastalığı kabullenmedeki güçlüğü, hastalığın sosyal yönünü ağırlaştırmakta ve kişinin insan ilişkilerini, iş hayatını, eğitim-öğretim gibi hayatlarının tüm bölümlerini şekillendirmektedir. Bu bağlamda ruhsal bozukluk tanısı konulmuş hastalar, tüm hastalar içinde, damgalanmanın olumsuz sonuçlarına en fazla maruz kalan bireylerdir. Bu nedenle damgalamanın önüne geçmek ve farkındalığı arttırmak için sadece tıbbi tedavinin değil psikososyal ve sanatsal müdahalelerin de tedavi sürecinde yönetilmesi gerekmektedir. İnsanların sosyal işlevselliklerini arttırarak sosyal değişim sağlamayı amaçlayan sosyal hizmet mesleği, sosyal değişimi ve gelişimi, sosyal bütünleşmeyi, insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmelerini destekleyen uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplin olup insanların topluma uyum sağlayabilmesi için iyilik hallerinin arttırılması amacıyla hizmet vermektedir (Hasgül, 2020; Apaydın ve Altun, 2020). Bu kapsamda sosyal hizmetin bilimsel yönüyle sanatsal yönü birbirini tamamlamaktadır. Sanatsal yaklaşımların kullanılmasındaki temel amaç, insanların birbirini anlamasına yardımcı olmak, insanlar arasında köprü kurarak çatışmaları azaltarak birlik ve bütünlük oluşturabilmektir (Mercin ve Alakuş, 2007). Bu amaçlar doğrultusunda projemiz, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim Araştırma Hastanesi Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'nden hizmet alan şizofreni ve bipolar bozukluk tanısına sahip

bireylerle gerçekleştirilmiştir. Projenin en temel amacı; danışanların kişiler arası ilişkilerini ve sosyal işlevselliklerini geliştirmek, tedaviye uyumlarını sağlamak ve yaşadıklarını damgalamaları görünür kılarak toplumda farkındalık yaratmaktır. Proje, 2018 yılının kasım ayında başlamış, danışanların birbirleriyle kaynaşmaları ve proje yöneticileriyle olan ilişkilerinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi sebebiyle, çeşitli etkinlikler yapılmış, canlandırmalar ve doğaçlamalar yapılmıştır. Çalışmalar sırasında grubun enerjisini ve ilgisi yüksek tutmak amaçlanmış ve oyunlar oynanarak çalışma desteklenmiştir. Şubat ayında senaryo yazımı proje yöneticileri tarafından tamamlanmıştır. 2019 yılının mayıs ayında tiyatro sahnelenmiş ve çalışma sonlandırılmıştır. Proje genel olarak değerlendirildiğinde; danışanların sosyal işlevselliklerinin ve kişilerarası ilişkilerinin geliştiği, tedavi sürecine uyumlarının sağlandığı, ailelerin de bu gelişimler doğrultusunda bakım yükünün hafiflediği ve aile içi ilişkilerinin geliştiği görülmüştür. Aynı zamanda senaryo içerisinde hastalık ve süreci ile ilgili bilgiler verilmiş olup ve bu doğrultuda toplumun hastalık ile ilgili bilgi sahibi olması ve farkındalığın attırılması konusunda adım atılmıştır. Tiyatroya katılan danışanların sosyal işlevselliklerinin geliştiğini gören diğer danışanların da tiyatro, seramik, spor ve resim gibi diğer sosyal faaliyetlere katılımları artmış ve gelişimleri olumlu yönde şekillenmiştir. Bu bağlamda her ne kadar bilgi paylaşımları olsa da ruhsal hastalığa sahip bireylerle ilgili olumsuz inanç, tutum, davranış ve damgalamaların devam ettiği görülmekte olup sosyal hizmet uygulamalarında sanatsal müdahalelerden faydalanmanın, müracaatçıların farkındalık kazanmasını sağlayarak yaşam kalitelerini ve sosyal becerilerini arttıracağı ve damgalamaların önüne geçilerek toplumsal refahın sağlanabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, Tibbi Sosyal Hizmet, Şizofreni, Sanat Ve Sosyal Hizmet, Sanat

Kaynakça

Apaydın, E. ve Altun, F. (2020). Sosyal girişimcilik ile sosyal hizmet arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18*(39), 777-803.

Bekiroğlu, S. ve Attepe Özden, S. (2021). Türkiye'de ağır ruhsal hastalığa sahip bireylere ve ailelerine yönelik psikososyal müdahaleler: Sistematik bir inceleme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 13*(1), 52-76.

Hasgül, E. (2020). Sosyal hizmet eğitiminde sanat, sanat terapisi ve sanat eğitiminin önemi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 55*(2), 1318-1329.

Mercin, L. ve Alakuş, A.O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. D.Ü. Ziya *Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, *9*, 14-20.

Sağduyu, A., Aker, T., Özmen, E., Uğuz, Ş., Ögel, K. ve Tamar, D. (2003). Şizofrenisi olan hastaların yakınlarının şizofreniye yönelik tutumları. *Türk Psikiyatri Dergisi 2003, 14*(3), 203-212.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2011) Toplum ruh sağlığı merkezleri hakkında yönerge. Ankara, T.C. Sağlık Bakanlığı.

PANDEMİ DÖNEMİNDE ÇOCUK KORUMA UYGULAMALARI: ÜNİVERSİTE HASTANESİNE GELEN SAĞLIK TEDBİRİ UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ferda Karadağ
Bartın Üniversitesi
Dr. Ögr. Üyesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
fkaradag@bartin.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-3221-8712

Yaşar Çavdar Kolbüken
Hacettepe Üniversitesi
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD
yasarcavdar@yahoo.com
Orcid Id: 0000-0002-5400-4977

Giriş: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu UNICEF'in korona virüs salgını döneminde hazırladığı, "2021 Yılında Dünya Çocuklarının Durumu" raporunda, dünya genelinde 10-19 yaş arasındaki her yedi kişiden ez az birinin teşhis edilmiş ruhsal rahatsızlıklar yaşadığı, 15-24 arası beş gençten ortalama birinin sık sık kendisini depresif hissettiği, çocuk ve gençlerde en çok dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, anksiyete, otizm, bipolar bozukluk, yeme bozukluğu ve zihinsel yetersizliklerle ilgili sorunların görüldüğü belirtilmektedir. Pandemi sürecinde, çocuk ve gençlerin sosyal gelişiminde önemli rol oynayan kreş, okul ve akran ilişkilerinden, uzak kalmasının, okul ve eğitiminin ev içerisinde olmasının, yetişkinlerle bir arada geçen zamanın artmasının, çocukların rutinlerinin bozulmasının ve uzun süren sokağa çıkma yasaklarının olmasının çocukların ruh sağlığını etkilediği görülmektedir. Ayrıca aile içi çatışma, ihmal ve istismar ortamında bulunan çocuklar, pandemi döneminde evde daha fazla zaman geçirmeye ve izolasyona bağlı olarak daha fazla örselenmiştir. Çocukları bu olumsuz yaşantılardan korumak ve tedavi etmek için koruyucu ve destekleyici tedbirler bu dönemde daha da önemli olmuştur. Bu tedbirlerden biri olan sağlık tedbiri; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yönelik, Çocuk ve Aile Mahkemeleri tarafından verilen kararlardır. Çocuklara sağlık tedbiri uygulaması başlatılmasının nedenlerinin başında cinsel istismar olmak üzere, fiziksel istismar, duygusal istismar, ihmal ve madde bağımlılığı gibi kötü muameleye maruz kalma gelmektedir.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmada, pandemi döneminde sağlık tedbiri kararı alınarak çocuk ve ergen psikiyatri polikliniğine yönlendirilen çocukların ve ailelerinin özelliklerinin incelenmesi, sağlık tedbir sürecinin işleyişindeki zorlukların ele alınması ve literatür bulguları çerçevesinde tartışılarak öneriler sunulması amaçlanmıştır.

Yöntem: HÜTF Çocuk Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında pandemi döneminde (Mart 2020 –Eylül 2021) sağlık tedbiri kararı ile görülen yaklaşık 40 çocuk çalışmaya dahil edilecektir. Çocukların ve ailelerin sosyodemografik özelliklerine, sağlık tedbiri uygulama süreçlerine ilişkin bilgiler mahkeme tedbir kararları, sosyal inceleme

raporları ve hastane dosyalarından retrospektif olarak incelenecektir. Tanımlayıcı istatistikler ortalama (Ortalama), standart sapma (s. sapma), frekans (n) ve yüzde (%) değerleri ile sunulacaktır.

Bulgular: Çocuk ve ebevevnlerinin demografik, sosyoekonomik özellikleri, tedbir kararına ilişkin bilgiler, çocukların tanı ve tedavilerine ilişkin bilgiler ve bu süreçte yaşanan zorluklar bulgularda ele alınacaktır.

Tartışma ve Sonuç: Pandemi döneminde hastanelere ve tedavi merkezlerine ulaşımın zorlaşması, hastanelere gitmekten hem ebeveynlerin hem de çocukların kaygı duyması uygulamaları zorlaştırmıştır. Sağlık tedbir kararı verilen çocukların ve ailelerinin özelliklerinin ve tedbir kararı sürecinin incelenmesi hem tedavinin niteliği hem de çocuk koruma uygulamalarının yeterliliğini değerlendirme önemlidir. Tüm dünyayı etkileyen korona virüs salgını sürecinde, çocuk koruma uygulamalarının, mahkemeler tarafından verilen kararlarının uygulamalarının değerlendirilmesi de kriz dönemlerinde yürütülecek çalışmalarının planlanması açısından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Tedbiri, Pandemi, Çocuk Koruma Sistemleri

SOSYAL ÇALIŞMACILARIN COVID-19 DÖNEMİNDEKİ TÜKENMİŞLİKLERİ VE ÖNERİLEN MÜDAHALELER

Zeynep Turhan
Bartın Üniversitesi
Dr. Ögr. Üyesi
zturhan@bartin.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-5343-9442

Sosyal çalışmacıların yoğun iş yükü ve dezavantajlı gruplarla uzun süre çalışmalarından dolayı tükenmişlik sendromu veya ikincil travmatik stres yaşadıkları sıklıkla literatürde rapor edilmiştir. COVID-19 salgın döneminde sosyal çalışmacıların yaşadıkları uzun süre maruz kaldıkları stres ve salgının kendine özgü stresli durumlar içermesinden dolayı tükenmişlik düzeyinin artmış olması muhtemeldir. Yapılan çalışmalar, COVID-19 döneminde yaşanan bulaş korkusu veya bulaştırma gibi risklerin varlığının sosyal çalışmacıları üzerinde diğer işe bağlı streslerin ötesinde farklı bir stres ve tükenmişlik kaynağı olarak rapor edilmektedir. Bu çalışma COVI19 döneminde sosyal çalışmacıların yaşadıkları tükenmişliği ve bunu azaltmaya yönelik önerilen müdahale çalışmalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, sosyal çalışmacıların COVID-19 pandemisi sırasında karşılaştıkları tükenmişliğin nasıl yoğunlaştığını ve bununla ilgili uygulanması önerilen müdahalelerin neler olduğunu literatür tarama tekniği kullanarak incelemeyi hedeflemiştir. COVID-19 salgının neden olduğu kriz döneminde sosyal çalışmacıların daha çok örgütsel desteğe ihtiyaç duyduğunun altı çizilirken, kurum yöneticilerinin tükenmişliği azaltmaya yönelik öz bakım planı geliştirmeleri önerilmektedir. Sosyal çalışmacıların hem kendi ruh sağlıkları hem de çalışmalarında daha sağlıklı ve etkili uygulamalar yapabilmeleri için yöneticilerin örgütsel olarak öz bakım uygulamalarını teşvik edici planlamalar yapmaları sıklıkla önerilmektedir. Sosyal çalışmacılara kendileri için bir alan verecek şekilde sunulan bu destek planlarının tükenmişlik ve strese karşı koruyucu ve önleyici bir rol oynaması ön görülmektedir. Sonuç olarak, sosyal hizmet uzmanlarının yaşadıkları tükenmişlik küresel bir salgın olan COVID-19 pandemisinde, sadece iş ortamlarına bağlı olan stresle sınırlı değildir. COVID-19 salgının getirdiği zorluklardan dolayı yaşanan bir tükenmişlik belirtileri dikkate alınması gerekir. Tükenmişlik belirtileri yoğun bir şekilde yaşanıyorsa, kişi için başa çıkma becerilerini geliştirici uygulamalar ile desteklenmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Öz Bakım Uygulamaları, Sosyal Çalışmacılar, Tükenmişlik, Müdahaleler.

SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN COVID 19 PANDEMİ SÜRECİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMLERİ

Seda Attepe Özden
sedaattepe@gmail.com
Başkent Üniversitesi
Doç. Dr.
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Orcid Id: 0000-0002-2488-9583

Seval Bekiroğlu
Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
Öğr. Gör. Dr.
sbekiroglu@baskent.edu.tr
Orcid Id: 0000-0003-0712-6653

Arzu İçağasıoğlu Çoban
Başkent Üniversitesi
Prof. Dr.
aicoban@baskent.edu.tr

Selin Koçak
Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
Arş. Gör.
selinkocak@baskent.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-9876-1945

Beyza Yılmaz
Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
Arş. Gör.
beyzayilmaz@baskent.edu.tr

Giriş: COVID 19 Pandemi süreci ile birlikte üniversitelerde eğitim öğretime uzaktan eğitim programları aracılığıyla devam edilmeye başlanmıştır. Uzaktan eğitim modeli ülkemizde yaygın bir eğitim modeli değildir. Bu nedenle, bu model hem öğrenciler hem de eğitimciler için çeşitli zorluklara ve yeni deneyimlerin yaşanmasına yol açmıştır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışma sosyal hizmet öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik deneyimlerini araştırmak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Nitel araştırma yöntemiyle tasarlanan çalışmaya 62 öğrenci gönüllü katılım sağlamıştır.

Bulgular: Araştırmanın bulgularına içerik analizi yoluyla oluşturulan dört tema altında yer verilmektedir.

Tartışma ve Sonuç: Araştırmada uzaktan eğitimin öğrenciler tarafından ağırlıklı olarak olumsuz yönlerinin öne çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet Eğitimi, Uzaktan Eğitim, Pandemi.

21. YÜZYILIN İLK ÇEYREĞİ BİTERKEN TÜRKİYE'DE SOSYAL HİZMET'İN SORUNLARI

İsmet G. Yolcuoğlu
Prof. Dr.
İGÜ Öğretim Üyesi
igyolcuoglu@gelisim.edu.tr

Mehmet Zafer Danış
Prof. Dr.
Sakarya Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
zdanis@sakarya.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-6214-2643

Giriş: Modernleşme, 17. yy'dan sonra giderek karmaşıklaşan sosyal yapılarda toplumların ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel bakımlardan pozitif ilerlemeci, bilimsel bir toplumsal yapı tipine yönelmesini anlatan bir kavram ve önemli bir akımdır. Bu yeni paradigma, ekonomik alanda kapitalizme/üretime/sanayileşmeye, siyasal açıdan ulus-devlet yapılanması ve liberal demokrasiye, sosyal bakımdan farklılaşmaya, iş bölümüne ve uzmanlaşmaya, kültürel kategoride ise bireyciliğe, sekülerleşme/dünyevileşmeye dayanan "yeni değerler sisteminin" inşasını ve "sosyal bilimlerin" gelişerek ilerlemesini sağlamıştır.

Amaç: Bu bildiride, modernleşme mesleği olarak sosyal hizmetin ülkemizde halen neden "modenleşme öncesi" bir yapıda saplanıp kaldığı tüm makro değişkenlerle ilişkisi çerçevesinde irdelenerek, derinlikli çözümlemelerin üretilmesi hedeflenmiştir.

Yöntem: Bu çalışma, modernist felsefe bakışıyla, bir disiplin ve meslek olarak sosyal hizmetin, Türkiye'deki yapısal etmenlerle etkileşimini inceleyen bir literatür taraması ve derleme çalışmasıdır. Konuyla ilgili metinler gözden geçirilerek, modernizm-sosyal hizmet ve tüm makro değişkenlerle ilişkisi bakımından tutamak noktaları oluşturularak, üst düzey çözümlemelere ve soyutlamalara ulaşılması denenmiştir.

Bulgular ve Tartışma: Modernizm 17. Yüzyıldan sonra dünyada gelişen bir olgu olarak, özellikle Aydınlanma Devrimi sonrasında hegamonyasını kurumsallaştırmış ve tanrı merkezli dünya ve anlam dünyaları, "bilgi ve bilim merkezli" bir dünyaya evrilmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan "sosyal bilimler" ve onların içinde "sosyal hizmet/sosyal çalışma", akılcı ve rasyonel anlayışlarla birey-aile ve toplum sorunlarına bilimsel bakış açısı, kuramsal yaklaşımlar ve çözüm önerileri getirerek, değişimin insancıllaştırılması, yönetilmesi paradigmalarıyla, giderek güçlenmeye başlamıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Hizmet, Modernizm, Toplumsal Sorunlar.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI'NIN 2019 FAALİYET RAPORU'NUN SOSYAL HİZMET BİLİMİ BAKIŞIYLA ELEŞTİREL İNCELENMESİ

İsmet G. Yolcuoğlu
Prof. Dr.
İGÜ Öğretim Üyesi
igyolcuoglu@gelisim.edu.tr

Giriş: Sosyal hizmetler Bakanlığı'nın faaliyet raporunun ayrıntılı değerlendirilmesi paralelinde, ülkemizde modern bir sosyal hizmet sistemi inşasını tamamlayabilmenin ipuçlarını aramak, yararlı bir girişim olacaktır.

Amaç: Bu bildiride, İngiltere ve ABD'deki sosyal inşasın nasıl başarıldığına ilişkin gelişmeler izinde, ülkemiz sosyal hizmet alanındaki tıkanmaların nasıl aşılıp, ilerletebileceğine ilişkin çözümlemeler üretilmesi hedeflenmiştir.

Yöntem: Bu çalışma bir disiplin ve meslek olarak sosyal hizmetin modern ülkelerdeki gelişim süreçlerini ve etkileşimini inceleyen bir literatür taraması ve derleme çalışmasıdır. Konuyla ilgili metinler gözden geçirilerek, üst düzey çözümlemelere ve soyutlamalara ulaşılarak, Türkiye'de sosyal hizmet sistemindeki tıkanmalara ilişkin yenilikçi bilimsel çözümler sunulmuştur.

Bulgular ve Tartışma: 18. Yüzyıl sonrası dünyada gelişen Aydınlanma Devrimiyle, bu bağlamda ortaya çıkan "sosyal bilimler" ve onların içinde "sosyal hizmet/sosyal çalışma", İngiltere ve ABD'de 1890'larda ilk gelişmelerini, toplum merkezleri hareketi" ile başlatmıştır. Modernleşme paradigmasını izleyen, hukuksallaşma ile ilkeleri belirleyen toplumlar, modern bir sosyal sistem inşa ederken, bizdeki gibi geleneksel şemaları terketmeyen ülkeler on yıllardır patinaj yapmaya devam etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Hizmet, Modernleşme, Devlet, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

COVID 19 PANDEMİSİ ÖZELİNDE MÜRACAATÇI GRUPLARI VE SOSYAL HİZMET

Figen Vural
Sosyal Hizmet Uzmanı
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi
figen.vrl93@gmail.com

Orcıd Id: 0000-0002-4076-0114

Covid 19 pandemi süreci tüm dünyayı derinden sarsan, geniş alana yayılan özellikle sağlık alanında incinebilir dezavantajlı ve hassas gruplarla çalışan disiplinleri etkileyen bir süreçtir. Tıbbi sosyal hizmet perspektifinden bakıldığında; müracaatçı gruplarının pandemi sürecinden önceki süreçle benzer olmasına karşın daha fazla çeşitlenmesi, yeni ihtiyaç kategorilerinin ortaya çıkması, bulaşıcılık riskinden kaynaklı olarak sosyal hizmet müdahale rol ve sorumluluklarını yerine getirmede, iletişim sürecini yönetmede teknolojiye bu sürece dahil etmek gibi alternatif yöntemler izleyerek vaka sürecini yönetmek sosyal hizmet bakış açısına yeni bir yön vermiştir. Sosyal hizmet alanının müracaatçı guruplarından olan; psikiyatrik rahatsızlığı bulunan müracaatçılar, Multipl Skleroz gibi nadir görülen hastalığı bulunan müracaatçılar, Toplum Ruh Sağlığı Birimi'nden hizmet alan müracaatçılar, diyaliz biriminden hizmet alan müracaatçılar, evde sağlık biriminden hizmet alan müracaatçılar, engelli sağlık kurulu raporu çıkarmak amacıyla hastanelerin sağlık kurulundan hizmet alan müracaatçılar ve bu müracaatçıların aileleri ve yakınları pandemi süreci ile birlikte kendilerinin veya yakınlarının rahatsızlıklarıyla ilgili süreçleri nasıl yönetecekleri, bu bilinmez durumun kendilerini nasıl etkileyeceği konularında bir takım sorunlar yaşamışlardır. Müracaatçı gruplarının hem dışlanma ile mücadele etmeleri hem de pandemi sürecini etkin ve etkili yönetebilmeleri adına yeni baş etme mekanizmaları geliştirerek ve sürece uyumlanarak yaşam standartlarını koruyabilmeleri adına onları multidisipliner alanlarla fonksiyonel olarak desteklemek pandemi sürecindeki sosyal hizmet uygulamaları alanında son derece önemlidir. Yeni gelişen süreç ile birlikte çeşitlenen müracaatçı grupları ve bu çeşitlenen müracaatçı guruplarına göre uygulanan sosyal hizmet müdahale yöntemlerinin farklı boyut kazanması, disiplinlerarası çalışma alanına duyulan ihtiyacın giderek artması sosyal politika ihtiyaçlarının da yeniden gözden geçirilmesini gündeme getirmiştir. Covid 19 pandemi süreci ile tıbbi sosyal hizmet alanında yer alan müracaatçı grupları; uygulanan kısıtlama kararları, işsizlik, sosyal ekonomik sorunlar, boş zaman değerlendirme aktiviteleri, sosyal destek unsurlarının yetersizliği alanlarında zorluklar yaşamışlar ve var olan rahatsızlıkları medikal tedaviye uyumun yanında psiko-sosyal yönden desteklenme ihtiyaçlarını da artırmıştır.

ENGELLİ BAKIM EMEĞİNİ SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI IŞIĞINDA YENİDEN DÜŞÜNMEK: FEMİNİST BİR ÇÖZÜMLEME

Derya Altun
Dr.
İzmir Büyükşehir Belediyesi,
deryaaltun@izmir.bel.tr
Orcıd Id: 0000-0002-3539-6012

Emir Özeren
Doç.Dr.
Dokuz Eylül Üniversitesi Turizm Fakültesi
emir.ozeren@deu.edu.tr
Orcıd Id: 0000-0002-4219-8401

Giriş: Gündem 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), üye ülkelerin 17 amaç çerçevesinde belirlenen 169 göstergeye bağlı ilerlemesini hedeflemektedir. Bu amaçlar, ekolojiden su kaynaklarına, insana yakışır işten sorumlu üretim ve tüketime kadar geniş bir yelpazede kalkınmanın insanı merkezine aldığı bir yaklaşım sergiler. Bu yaklaşım, Amartya Sen(1985)'in yapabilirlikler yaklaşımına dayalı olarak, özellikle kırılgan grupların yaşam kalitelerinin iyileştirilmesine yönelik hedefler ve alt hedefleri içerir. Söz konusu kırılgan gruplar içerisinde yer alan engelli bireylerin bakımı, bakım emeğinin değerlendirilme biçimi ve engelli yakını kadınların karşılaştığı sorunlar ve engelli bakımı deneyimleri, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile değerlendirilebilir. Bu değerlendirme, SKA'lardan "toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması (amaç 5)", "eşitsizliklerin azaltılması (amaç 10)" ve "insana yakışır iş ve ekonomik büyüme (amaç 8)" amaçları çerçevesinde yapılabilir. Engelli bireylerin bakımı kadınlara toplumsal cinsiyet rollerinin bir sonucu olarak ev-içi ücretsiz emek olarak karşımıza çıkmaktadır. Engelli bakımı veren kadınların yaşamlarının tamamını etkileyen bir kadınlık deneyimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşlı, çocuk ve engelli bakım yükü, kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren ve yeniden üreten bir niteliktedir. Aynı zamanda sosyal güvencesiz ve ücretsiz ev içi emek olması bakımından görünmez emekte önemli bir paya sahiptir.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmada, engelli bakım yükü, SKA'lar (özelikle 5, 8 ve 10) temelinde feminist perspektiften ele alınmıştır. Bu çalışma, İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Sosyal Yaşam Kampüsü ve İnciraltı Eğitim Merkezlerinden hizmet alan engelli çocukların ebeveynleri ve hizmeti sunan eğitmenler ile gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri neticesinde engelli bakım yükünü kadın deneyimleri, toplumsal cinsiyet rolleri, ücretsiz ev içi emek, insana yakışır iş ve eşitsizliklerin azaltılması ekseninde feminist metodoloji ışığında tartışmaya açmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışmada, engelli bakım yükünün cinsiyetlendirilmiş ve eşitsiz yönlerini derinlemesine anlamak üzere niteliksel araştırma yöntemi kullanılmış, fenomenoloji deseni seçilmiştir. Farklı eğitim merkezlerinde düzenlenen engelli bireylere bakım verenlerle yapılan 2 odak grup görüşmesine 19 kişi, engelli eğitimi verenlerle yapılan 2 odak grup görüşmesine 14 kişi katılım sağlamıştır. Böylece nihai örneklemde toplam 33 katılımcı ile 4 odak grup

görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Veri çözümlemesinde nitel içerik ve tematik çözümlemeden faydalanılmıştır.

Bulgular: Araştırma bulguları engelli bakım yükünü tek başına üstlenen kadınların emeğinin fiziksel, duygusal ve ekonomik yönlerden sömürü altında kaldığını göstermektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda engelli bakımını hane içinde "kadınların işi" olarak kodlayan muhafazakar bir yaklaşımın yansıması olarak okunabilir. Bunun yanı sıra neoliberal anlayış çerçevesinde engelli bakım yükünün büyük ölçüde piyasa dinamiklerine bırakıldığı bir ortamda merkezi ve yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamaları tartışmalı bir görünüm sergilemektedir.

Tartışma ve Sonuç: Kadınlar, kamusal alanda ekonomik değere haiz bakım hizmetlerinin tamamını, hane içerisinde kendilerine yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri gereği ücretsiz yerine getirmektedir. Bu durum engelli bakım yükü açısından kadınların emeğini görünmez kılmaktadır. Amartya Sen'in yapabilirlikler yaklaşımına dayanarak hem engelli bireylerin hem de bakım veren kadınların refahlarının iyileştirilmesine yönelik kamusal hizmetler, merkezi ve yerel yönetimler tarafından tasarlanmalı ve sunulmalıdır. Kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden, sosyal güvenceli ve ücretli bir şekilde insana yakışır işlerde çalışabilmeli hem engelli bireyler hem de kadınlar kamusal alanda daha fazla görünür olabilmelidirler. Bu çalışmanın; engellilik sosyolojisi, toplumsal cinsiyet eşitliği, emek çalışmaları, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal politika yazınlarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli Bakım Yükü, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Feminist Metodoloji, Niteliksel Araştırma.

COVID-19 PANDEMİSİ VE SOSYAL EŞİTSİZLİK

Esin Polat
Hacattepe Üniversitesi
Konuk Öğretim Görevlisi
esinbpolat@gmail.com

Çin'inin Hubei Eyaleti Vuhan kentinde 2019 yılının Aralık ayında başlayan ve SARS COVİD -2 Virüsünün sebep olduğu, COVID -19 Pandemisi dünya genelinde bir sağlık krizine dönüşerek, 220 milyon insanın hastalanmasına, yaklaşık olarak 5 milyon insanın da ölmesine neden olmuştur. Türkiye'de bu salgından önemli ölçüde etkilenmiş, 7,5 milyon insan hastalanmış, aralarında yakınlarımızın da olduğu 69 bin insanımız hayatını kaybetmiştir. COVID-19 Pandemisinin yaratmış olduğu sağlık krizi, küresel boyutta sosyal krizi de beraberinde getirmiştir. Bugün COVID- 19 Pandemisi toplumun her katmanını olumsuz yönde etkilemekte, bu etki özellikle dezavantajlı gruplar üzerinde ise ağır sonuçlar vermektedir. Bu çalışmada, COVID-19 Pandemisinin dezavantajlı grupların(yaşlı, kadın, çocuk, mülteci, yoksul ve evsizler) üzerindeki etkileri sosyal eşitsizlik boyutuyla ele alınarak, sosyal hizmet müdahale yöntemleri önerilerle birlikte tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: COVID -19 Pandemisi, Dezavantajlı Gruplar, Sosyal Eşitsizlik, Sosyal Hizmet Müdahale Yöntemleri.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MANEVİ İYİ OLUŞLARININ AÇIKLANMASINDA PSİKOLOJİK ESNEKLİK VE ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN ROLÜ

Ozan Selçuk
Dr. Öğr. Üyesi
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
ozan.selcuk@erdogan.edu.tr
Orcıd Id: https://orcid.org/0000-0002-2852-7491

Zeki Karataş
Doç. Dr.
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
zeki.karatas@erdogan.edu.tr
Orcıd Id: https://orcid.org/0000-0002-5822-2904

Giriş: Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar öğrencilerin daha çok psikolojik sağlamlıkları, yaşam doyumları, psikolojik esneklik ve iyi oluş ile akademik başarılarını incelemektedir. Üniversite öğrencilerinin manevi iyi oluşları ile psikolojik esneklikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok az çalışma bulunmaktadır. Bunun bir nedeni de manevi iyi oluş kavramının görece yeni bir kavram olmasıdır (Gomez ve Fisher, 2003). Diğer taraftan toplumların sosyal sağlığını vurgulayan Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) güncel sağlık tanımı sosyal bilimlerde artan sayıda araştırmalarla birlikte psikososyal iyilik halinin bütüncül bir sağlığı daha fazla formüle ettiğine yönelik görüşlerle dönüşmeye devam etmiştir. Sağlığın bütüncül tanımına ilişkin çalışmalar, yeni kavramsal yaklaşımlara da açık kapı bırakmaktadır. Sosyal bilimlerdeki gelişmeler, maneviyatın (tinsellik) sağlığın operasyonel tanımına bir dördüncü boyut olarak dahil edilmesini mümkün kılacağı ileri sürülmektedir.

Çalışmanın Amacı: Yapılan çok az sayıdaki çalışma, manevi iyi oluş ile ruh sağlığı/psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Genellikle yanlış anlaşılan bir kavram olan manevi iyi oluş, belirli bir dine, manevi uygulamaya veya ideolojiye değil; insanın anlam, amaç ve kendisinden daha büyük bir şeyle bağlantı kurma ihtiyacına atıfta bulunmaktadır. Üzerinde anlaşılan tek bir tanımı olmayan iyi oluş çalışmalarında yaşam doyumu, pozitif işlevsellik, pozitif duygu ve ruh hali gibi boyutlar ele alınırken manevi (tinsel) boyut göz ardı edilmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı; üniversite öğrencilerinin psikolojik esneklik ve çeşitli demografik özelliklerinin manevi iyi oluşları arasındaki ilişki ortaya koymaktır.

Yöntem: Araştırma nicel araştırma yöntemine dayalı olarak ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini bir devlet üniversitesinin sosyal hizmet, ilahiyat, rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören ve tesadüfi olarak belirlenen 382 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Manevi İyi Oluş Ölçeği, Psikolojik Esneklik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler ANOVA testi, t-testi ve çoklu regresyon analizi kullanılarak incelenmiştir.

Bulgular: Araştırmanın sonucunda; katılımcıların manevi iyi oluş düzeyleri ile psikolojik esneklik düzeyleri arasında düşük düzeyde, olumlu yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu

belirlenmiştir. Cinsiyet, sınıf düzeyi ve ailesinin ekonomik durumu farklı olan gruplar arasında manevi iyi oluş açısından anlamlı farklılık yokken; katılımcıların yaşı, bölümü, akademik ortalaması, ailenin yerleşim yeri, dini inancı uygulama sıklığı, din ve maneviyat durumu ve yaşamda önceliği gibi değişkenlerle manevi iyi oluş düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tartışma ve Sonuç: Bu bulgular, manevi iyi oluşun bazı önemli belirleyicilerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Araştırma bulguları, üniversite öğrencilerinin sağlıklı bir yaşam tarzı ve psikososyal gelişimlerini sürdürmelerinde manevi iyi oluşun önemli bir belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Manevi İyi Oluş, Psikolojik Esneklik, İyilik Hali.

Kaynakça

Gomez, R. ve Fisher, J. W. (2003). Domains of spiritual well-being and development and validation of the spiritual well-being questionnaire. *Personality and İndividual Differences,* 35(8), 1975-1991.

COVID-19 PANDEMİSİNDE ENGELLİ BİREYLERLE İLGİLİ POLİTİKA ÇALIŞMALARININ ANALİZİ

Fatma Kahraman Güloğlu
Dr. Öğr. Üyesi
Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
fkahraman@yalova.edu.tr,
Orcıd Id: 0000-0002-0786-7075

Dezavantajlı gruplardan biri olan engelli bireyler küresel bir sağlık krizi olan ve sosyal yaşamı değiştiren Covid-19 pandemisinden en fazla etkilenen bireylerdir. Bu etkilenme içerisinde engelli bireyler arasında Covid-19 nedeniyle yaşamı yitirmekten, çalışamaz hale gelip ekonomik sıkıntı yaşamaya, toplumsal hayata katılmada bambaşka bir bariyerle karşılaşmaya kadar çeşitli ciddi sonuçlar bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı engelli bireylerin Covid-19 pandemisinde karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmak ve bu sorunlara çözüm olarak uluslararası ve ulusal politika çalışmalarında ne gibi önlemlerin alındığını tespit etmektir. Böyle Covid-19 pandemisinde engelli bireylerin durumlarının genel bir resmini çizmektir. Bu amaca ulaşabilmek için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Birleşmiş Milletlerin, Dünya Sağlık Örgütü'nün Covid-19 sürecinde engelli bireylerle ilgili yapmış oldukları çalışmalar ile Türkiye'de Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün engelli bireylerle ilgili gerçekleştirdiği politika çalışmaları derlenmiştir. Çalışmanın sonucunda Covid-19 pandemisinde en fazla ölüm yaşayan dezavantajlı grubun engelli bireyler olduğu vurgusuna, Covid-19 ile mücadelede engelli bireylerin fikirlerine daha fazla yer verilmesi gerektiğine, genel engellilik çalışmalarının yanında engelli alt grupları hakkında çalışmalarında önemli olduğuna sıkça yer verildiği tespit edilmiştir. Birleşmiş Milletler çalışmalarında Covid-19'un engelli bireyler üzerindeki etkilerine odaklanmış ve politikalar için eylem alanları tanımlamıştır. Özellikle Covid-19 ile mücadeledeki bilgilerin erişilebilir olmasına vurguda bulunmuştur. Dünya Sağlık Örgütü ise engelli bireylerin salgından korunmadan, salgına yakalanma halinde yapmaları gerekenlere kadar detaylı çalışmalarda bulunmuş ve bu çalışmalardan birçoğunun birçok ülkenin diline de çevrilmesini sağlayarak daha erişilebilir bir hale getirmiştir. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise başta bakım merkezlerinde kalan engelli bireylerin sağlığına ilişkin tedbirler almış, daha sonra ise birçok engelli alt grubunda ile bilgilendirici çalışmalar yayınlamıştır. Engelli bireyler hakkındaki bu politika çalışmalarının birer uygulama alanı dönüşmesi, engelli bireylerin ve ailelerinin bu süreçte yalnız olmadıklarının hissettirilmesi Covid-19 ile mücadeleye anlamlı bir boyut katacaktır.

Anahtar Sözcükler: Covid-19, Engelli Bireyler, Politika Çalışmaları

TÜRKİYE'DEKİ DEMOGRAFİK DÖNÜŞÜMÜN SOSYAL HİZMET KURULUŞLARINA YANSIMASI: HUZUREVLERİ ÖRNEĞİ

Gökçepınar Aksoy
Arş. Gör.
Gümüşhane Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü
akgperciyes41@gmail.com

Dünya üzerinde sanayi devriminden sonra ekonomik, sosyal, siyasal alanlarda hızlı değişimler yaşanmıştır. Farklı alanlarda kendini gösteren bu değişimler demografik yapıyı da önemli ölçüde etkilemiştir. Nüfusta, toplumun sermayesi olduğu için nüfusta meydana gelen herhangi bir değişiklik sağlık, sosyal güvenlik, sosyal hizmet, sürdürülebilir kalkınma, eğitim vd. pek çok alanı etkilemektedir. Bu nedenle son yıllarda dünya ülkelerinin çoğu geleceğe yönelik planlamalar yaparken nüfusunda yaşanan demografik dönüşümleri göz önüne almaktadır. Dünya ülkeleri çok hızlı demografik dönüşümler yaşamaktadır. Demografide yaşanan dönüşüm hemen hemen bütün ülkelerde yaşam süresinin uzamasına bağlı olarak yaşlı nüfusun artışı ile gündeme getirmiştir. Demografik dönüşümün çok hızlı yaşanması ve ülkelerin yaşlı nüfusa yönelik (emeklilik, sosyal güvenlik, sağlık, bakım hizmetleri vd.) istenilen düzeyde çalışmalar yapamaması gibi sorunlar Türkiye'de de demografik dönüşümün hızlı yaşanması nedeniyle hükümetlerin gündeminde yer almaktadır. Türkiye'de yaşlı nüfusun eğitim, bakım, sağlık vb. sorunları ile ilgilenen meslek grubu sosyal hizmettir. Bu meslek grubu, yaşın ilerlemesiyle birlikte dezavantajlı gruba dahil olan yaşlı nüfusun barınma, bakım, sağlık gibi ihtiyaçlarının giderilmesi ve bu ihtiyaçların giderilirken sürekliliğin sağlanmasında sosyal hizmet kurumlarındaki kuruluşlar ile sağlamaktadır. Bu nedenle nüfusun yapısındaki değişim, sosyal hizmet uygulamalarını ve müracaatçı grupların özelliklerini şekillendirdiği için önem taşımaktadır. Bu çalışma "Türkiye'deki sosyal hizmet kuruluşlarından olan huzurevi sayılarının son 10 yılda neden değişim göstermiştir?" sorusuna yanıt aramaktadır. Çalışmada TÜİK verileri ve Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü istatistik verileri kullanılacaktır. Kullanılan verilerin güncel olmasına özen gösterilmiştir. Demografik göstergeler ve huzurevi sayıları ile ilgili veriler tablolar ve şekiller haline getirilerek yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Demografik Dönüşüm, Huzurevi, Sosyal Hizmet Kuruluşu, Sosyal Hizmet Kurumu, Yaşlılık

COVID 19 PANDEMİSİNİN PSİKOLOJİK ETKİLERİNİN AFET YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Gamze Yüksel
Amasya Üniversitesi
Ögr. Gör.
gamze.yuksel@amasya.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-2100-9130

2019 yılı Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde ve ardından 11 Mart 2020 tarihinde ülkemizde ortaya çıkan Covid 19 pandemisi, normal yaşamı aniden kesintiye uğratarak tüm dünyada ve Türkiye'de ekonomik, sağlık ve sosyal açıdan toplumları etkilemiştir. Afetler toplumsal yaşamı derinden etkileyen doğa ve insan kaynaklı meydana gelen olaylar olup, Covid 19 salgını biyolojik bir afettir. Covid 19 farklı bir afet türü olması ve tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bu afet türü ile daha önce karşılaşılmaması sebebiyle birey ve toplumlarda pek çok olumsuz duyguyu beraberinde getirmiştir. Özellikle salgının ilk süreçlerinde salgına neden olan virüs için etkili tedavilerin olmaması ve aşılar ve bununla ilgili çalışmanın olmaması, enfekte olma ve başkalarına bulaşma korkusu, virüse yakalanma ile birlikte gelen izolasyon ve karantina süreçleri insanlarda afetin psikolojik etkilerini arttırmıştır. Bu olumsuz etkilerin başında kaygı, uykusuzluk, güvensizlik algısı, öfke, hastalık korkusu, uzun vadede ise; travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, somatizasyon vb. gelmektedir. COVID-19 pandemisinin dünya çapında ruh sağlığını etkileyen önemli bir stres kaynağı olduğuna şüphe yoktur. Afet yönetim planlarında afetin psikolojik etkilerinin üzerinde yeterince durulmadığı görülmekte olup özellikle Covid 19 pandemisi gibi toplumların ruh sağlığını doğrudan etkileyen bir afetin psikolojik etkilerinin afet yönetimi açısından değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu çerçevede bu çalışma ile COVID-19 pandemisinde toplum üzerindeki bu olumsuz etkilerin nasıl azaltılacağına dair önerilerde bulunarak afet yönetimi açısından değerlendirilmesi amaçlamaktadır. COVID-19 salgını toplumların ruh sağlığını olumsuz etkileyen bir afettir. Pandemi sürecinde insanların uzun süre evde kalmaları, karantina süreleri, sosyal izolasyon, fiziksel aktivitelerin azalması, evden çalışma ile insanların rutinlerinin değişmesi, medya ve günlük ölüm sayılarının kaygı ve stresi artırması, aile içi şiddet vakalarının artması afetin psikolojik etkilerinin artmasına neden olmaktadır. Bu psikolojik etkilerden kurtulmak için bireylere karantina sırasında spor yapmak, çizim yapmak, yemek pişirmek veya aile ile etkileşim kurmak gibi normal aktiviteler yapmak, COVID-19 haberlerine bireysel maruz kalmanın günde en fazla 2 saat ile sınırlandırmak ve e-posta yerine telefon veya görüntülü görüşme yoluyla iletişim kurmaları önerilir. Psikolojik etkileri ele almak, bulaşıcı pandemilerde afet yönetiminin önemli bir bileşenidir. Bu etkiler önlem alınmazsa uzun vadede ciddi zararlara yol açar. Bu nedenle hazırlık, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme dahil olmak üzere afet yönetiminin tüm yelpazesinde uygun önlemler uygulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Covid 19 Pandemi, Afet Yönetimi, Psikolojik Etkiler

COVID 19 PANDEMİSİNDE KADIN KURULUŞLARINDA ÇALIŞAN MESLEK ELEMANLARININ YAŞADIKLARI SORUNLAR: AMASYA ÖRNEĞİ

Gamze Yüksel
Amasya Üniversitesi
Ögr. Gör.
gamze.yuksel@amasya.edu.tr
Orcid Id: 0000-0002-2100-9130

Azize Doyran
Amasya ŞÖNİM Müdürü
e-mail:adoyran@aileveçalışma.gov.tr

Giriş: Afetlerde hassas (kırılgan) gruplar içinde yer alan kadınların, özellikle Covid 19 pandemisinde her bireye uygulanan sosyal izolasyon önlemleri, karantina uygulamaları ile birlikte şiddet riski ile karşı karşıya kalma olasılığını artırmıştır. Kadınların; salgınla mücadelede etkin olan yaşama dair kısıtlamalarla birlikte şiddet yaşama ihtimalleri ya da yaşamaları halinde başvuru mekanizmalarına ulaşmada sınırlı imkânları kullanabilmiş, şiddet uygulayanlarla aynı alanda hizmet talep etmeleri ev içi şiddetin artmasına neden olmuştur. Bu nedenle kırılgan grupta yer alan kadının hizmete ulaşmasındaki benzer dezavantajları ile kırılganlıklarını daha da arttırdığı söylenebilir. Geniş kitleleri etkileyen afetlerin verdiği zararların azaltılabilmesi bu alanda çalışan meslek elemanlarına yönelik çalışmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmanın Amacı: Sosyal hizmet, afetin zararlarını azaltmada, toplumun yeniden inşasında, afetten etkilenenlerin yaşadığı sorunların çözümünde önemli görevler üstlenen bir disiplin ve meslektir. Artan vakalara yönelik sosyal hizmet uygulamaları ve meslek elemanlarının müdahaleleri bu aşamada oldukça kritik bir rol oynamaktadır. Böyle bir kriz anında kadın kuruluşlarında çalışan meslek elemanlarının müdahaleleri afetlerde hassas (kırılgan) grup içerisine giren kadınların güçlenmesi, eşitsizliklere maruz kalmaması ve haklara erişim açısından oldukça önemlidir. Bu çerçevede çalışmanın amacı toplumun her kesimini etkileyen Covid 19 salgını sürecinde, bir yandan salgınla bireysel mücadele ederken bir yandan da kırılgan gruplara yönelik hizmet üreten, kadın kuruluşlarında çalışan meslek elemanlarının yaşadıkları sorunları belirleyerek, bu alanda sorunların görünür kılınması ve Covid 19 salgını ile kırılganlıkları artan kadınların güçlendirilmesine yönelik sosyal hizmet uygulamalarının önerilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırma, karma yöntemle yapılacak olup nicel boyutunu nicel araştırma yönteminin belge tarama tekniğiyle Covid 19 pandemisinin ortaya çıktığı 2019 yılı Aralık ayından itibaren Amasya Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'ne gelen şiddet vakaları oluştururken(şiddet vaka sayısı olarak); nitel kısmını ise Amasya Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi ve Kadın Konukevinde görevli meslek elemanlarının yaşadıkları sorunlara ilişkin yarı yapılandırılmış soru kağıdı ile toplanacak veriler oluşturacaktır.

Tartışma ve Sonuç: Afetler bilindiği gibi yeni sosyal sorunlara neden olurlar, Tüm dünyayı etkisi altına alan biyolojik afet olarak değerlendirilen Covid 19 toplum üzerinde de sosyal değişimlere etki etmektedir. Sosyal hizmet mesleği bu noktada devreye girerek bu sosyal

sorunların çözümüne yönelik sosyal hizmet müdahaleleriyle toplumun ihtiyaç duyduğu hizmet modellerinin belirlenerek bireylerin buna ulaşmalarında sosyal işlevselliklerini tekrar kazanmasına yardımcı olur. Bu çerçevede bu müdahaleleri yapan meslek elemanları oldukça önemlidir. Bu alanda çalışan profesyonellerin yaşadıkları sorunlar doğrudan hizmet verdikleri kırılgan grupları etkilemekte ve bu sorunların çözülememesi halinde bu grupların kırılganlıklarını arttırmaktadır. Bu nedenle bu çalışmayla Amasya ilinde Covid 19 pandemisi sürecinde kadına karşı şiddet vakalarının literatürle paralel olarak artıp artmadığına dosya taraması yöntemiyle bakılacak olup meslek elemanlarıyla yapılacak derinlemesine görüşmelerle de yaşadıkları sıkıntılar ortaya konulacaktır. Böylece Covid 19 pandemisinin kadına karşı şiddet bağlamında Amasya ili örnekleminden değerlendirilecek olup bu alanda Pandeminin direkt ve dolaylı etkileneni olan meslek elemanlarının Pandemi sürecinin de bireysel ve hizmet sunduğu kitleye yönelik karşılaştığı güçlükleri, yaşadıkları sorunlar görünür kılınarak bu alanda öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Pandemi, Karşı Şiddet, Sosyal, Meslek Elemanları.

YABANCI DÜŞMANLIĞI (ZENOFOBİ) KONUSUNDA 2003-2021 YILLARI ARASINDAKİ TEZ VE MAKALELERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Kübra İnal
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bşlşmler Enstitüsü
kubrainal9315@gmail.com

Giriş: Son yıllarda göçmenlere yönelik olumsuz tutumların arttığı bilinmektedir. Zenofobi kendi grubundan ya da milletinden olmayana yönelik tehdit veya korku hali olarak tanımlanmaktadır. Ev sahibi ülke ve göçmen nüfus açısından olumsuz çıktıları olan zenofobi, sosyal uyumun sağlanmasında bir risk faktörüdür. Gerekli önlemler alınmadığı takdirde ülkelerin geleceği açısından da tehdit oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı yabancı düşmanlığı konusunda yazılan tez ve makalelerin bibliyometrik analizini yapmaktır.

Yöntem: YÖK Tez Merkezi ve Dergipark veri tabanlarından 2003-2021 yılları arasındaki toplam 20 çalışma araştırma kapsamına alınmıştır.

Bulgular: Sonuç olarak en fazla çalışma 2019 yılında yapılmıştır. Bu çalışmaların 9'u makale 11'i yüksek lisans ve doktora tezidir.

Sonuç: Empati, güvenlik, özgecilik, sosyal temas, algılanan tehdit düzeylerinin zenofobiyle bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zenofobi, Bibliyometrik Analiz, Makale, Tez.

DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIKLARI ÖNLEMEDE TÜRKİYE-GÜNEY KORE UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Mehmet Bilge
Arş. Gör.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
mbilge@mehmetakif.edu.tr

Bağımlılık geçmişten günümüze birçok şekilde toplum içerisinde yer almış ve yer almaya devam eden bir olgudur. Bağımlılık olgusuna tarih düzleminde bakılacak olunursa, arkeolojik çalışmalar sonucu bulunan bazı eserlerde bağımlılık yapıcı maddelerin sosyal, siyasal, ekonomik ve dini yaşam içerisinde var olduğu görülmüştür. Bağımlılığın ne şekilde ortaya çıktığı ise yaşanılan dönemin imkanları, teknolojik gelişmeleri ve toplumsal birtakım hadiseler ışığında değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlik gösteren bağımlılık türleri ise genel olarak madde bağımlılıkları etrafında oluşmuş, bu sebeple toplum içerisinde bağımlılık denilince ilk olarak akla madde bağımlılıkları gelmiştir. Bunun nedenlerine bakıldığında özellikle 2000'li yıllara kadar yoğun bir şekilde uluslararası yollarla kaçak olarak ticareti yapılmış olması ve toplum içerisinde çok sık görülmesidir. Bir diğer nedeni ise madde bağımlılığının olumsuz etkilerinin kısa sürede görülmesi ve bu konuda bilgisi olmayan birisinin dahi rahatça gözlemleyebileceği bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Bu durum diğer bağımlılık türleri ile mücadelenin daha geri planda kalmasına sebep olmuş, davranışsal bağımlılıklar da bu durumdan etkilenmiştir. Davranışsal bağımlılıklar temelde diğer bağımlılıklarda olduğu gibi kişinin bağımlılık yapıcı davranışları sürekli gerçekleştirdiği, gerçekleştiremediği zamanlarda duygu durumunda olumsuz değişikliklerin olduğu ve bu sebeple eğitim, iş, aile ve sosyal çevrelerde bozulmaların meydana geldiği, ortaya çıkan olumsuz etkilere rağmen kişinin bu eylemleri devam ettirdiği bir bağımlılıktır. Bu çalışmada Türkiye'de davranışsal bağımlılıklara yönelik gerçekleştirilen önleyici uygulamalar ele alınarak, bu alanda hem büyük sorunlar yaşayan hem de örnek olabilecek nitelikte birçok uygulama gerçekleştiren Güney Kore ile karşılaştırma yapılarak, ülkemiz adına gerekli önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Davranış Bağımlılığı, Sosyal Politika.

HAKİMLERİN VE MESLEK ELEMANLARININ CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLARLA YAPILAN ADLİ GÖRÜŞMEYE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ

Elif Gökçearslan
Prof. Dr.
Ankara Üniversitesi
Sosyal Hizmet Bölümü
elifgokcearslan@gmail.com

Hüseyin Batman
Dr. Öğr. Üyesi
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Sosyal Hizmet Bölümü
socialbatman@gmail.com

Giriş: Türkiye'de son yıllarda adli makamlara yansıyan çocuk istismarı vakalarında bir artış söz konusudur. Çocuk istismarı vakalarında çoğunlukla mağdur çocuk ve fail dışında başka bir görgü tanığının olmaması çocuğun verdiği ifadenin önemini arttırmaktadır.

Çalışmanın Amacı: İstanbul ilinde üç büyük adliyede görev yapan ağır ceza hakimi ve meslek elemanlarıyla yapılan bu araştırmanın amacı; cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelere ilişkin hakim ve meslek elemanlarının değerlendirmelerinin alınması, yanıtlarının literatür kapsamında ve sistem kuramı çerçevesinde değerlendirilmesidir.

Yöntem: Bu araştırmada karma araştırma modelinden açımlayıcı (exploratory) desen kullanılmıştır. Nitel verilere benzeşik örneklem ile ulaşılmıştır. Araştırmanın nicel ve nitel verileri İstanbul'da bulunan üç büyük adliyede görev yapan 18 hakim ve 25 meslek elemanı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmış, verilerin analizi Maxqda 2020 nitel veri analiz programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda Adalet Bakanlığı ve Unicef-Turkey tarafından düzenlenen çocukla adli görüşme eğitimine hakimlerin yarısından fazlasının katılmamış olduğu ve eğitime katılmayan hakimlerin çocuk dostu adli görüşme odalarını kullanmak konusunda isteksiz oldukları belirlenmiştir. Bunun yanında cinsel istismar mağduru çocukların ifadelerinin değerlendirilmesinde hakim ve meslek elemanları tarafından kullanılan bilimsel bir ölçek, form vb.'ne rastlanılmamıştır. Meslek elemanlarının adli sistem içinde görev tanımlarının net olmamasından kaynaklı duruşmalarda birtakım sorunlar yaşandığı ifade edilmiştir. Hakim ve meslek elemanları arasında "yetki kullanımına" ilişkin yanlış algının mevcut sorunlardan biri olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada tespit edilen bir diğer veri hakimlerin iş yüküne yöneliktir. İstanbul'da bir hakimin ayda ortalama 60 davaya baktığı bu durumun hakimler üzerinde zaman baskısına yol açtığı tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Adalet Bakanlığının 2019 – 2023 yıllarını kapsayan 11. Stratejik Planında; yargı teşkilatının başta hakim olmak üzere sayısının Avrupa Konseyine üye ülkelerin kişi başına düşen ortalamaları ve mevcut iş yükü göz önüne alınarak arttırılacağı belirtilmiştir. Bu plan dahilinde mevcut personel eksikliğinin ivedi olarak giderilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Adli Görüşme, Çocuk, İstismar, Kanıt, Sistem Kuramı.

COVID-19 SALGIN DÖNEMİNDE PSİKO-SOSYAL DESTEK UYGULAMASINDA AKTİF ÇALIŞAN SOSYAL HİZMET UZMANLARI ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Zeynep Uyanık Negiz
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Arş. Gör.
zeynep.negiz@erzincan.edu.tr
Orcid Id: 0000-0003-0144-8627

Merve Nur Oktar
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Öğr. Gör.
mnoktar@mehmetakif.edu.tr
Orcid Id: 0000-0001-8149-2809

Giriş: 2019 yılında tüm dünyaya yayılmaya başlayan Covid-19 salgınının olumsuz etkileri kimi zaman farklı kimi zaman benzer yöntemlerle çözülmeye çalışılmıştır. Bu denli büyük bir salgına hazırlıksız yakalanan veya gerekli tedbirleri almak noktasında geç kalan ülkelerde önemli sosyolojik ve psikolojik sorunlar da kaçınılmaz olarak ortaya çıkmıştır. Ülkemizde son dönemlerde nispeten daha önemli bir imaja ve itibara sahip olmaya başlayan sosyal hizmet mesleği Covid-19 gibi sosyolojik ve psikolojik olarak olumsuz etkileri olan salgın durumlarında da kritik öneme sahip bir rolü vardır. Sosyal hizmet uzmanları sosyal politikaların uygulanması noktasında adeta bir aracılık rolü üstlenmektedir. Başka bir ifade ile sosyal politikaların toplumda hayat bulmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanları salgın dönemleri gibi ekstrem durumlarda uygulanacak olan sosyal politikaların ne düzeyde toplumda yer bulduğunu ve işlevsel olduğunu anlamak noktasında önemli bir bilgi kaynağı niteliği de taşımaktadır. Bu araştırmada bahsi geçen çıkış noktalarından hareketle Covid-19 salgın dönemindeki olumsuz algıların ve sosyolojik etkilerin en aza indirgenmesi için ve Covid-19'dan etkilenen insanlara yardım etmek amacı için oluşturulan "Psiko-Sosyal Destek Uygulaması"nın toplumda ne ölçüde karşılık bulduğu ve işlevsel olduğu, uygulamanın sosyal politikaların uygulayıcıları olan sosyal hizmet uzmanları tarafından nasıl algılandığı keşfedilmeye çalışılacaktır. Böylece Covid-19 salgın döneminde oluşturulan yeni bir uygulamanın toplumsal düzeyde ne ölçüde yer bulduğu da anlaşılabilecektir. "Psiko-Sosyal Destek Uygulaması" Covid-19 salgını ile birlikte Mart sonunda hayata geçirilmiş ve pek çok vatandaşa sosyal hizmet uzmanları tarafından destek verilmiştir. Psiko-sosyal destek sorunların ortadan kaldırılması, toplumun yeniden inşası, toplumsal kaynakların tekrar çalışır hâle getirilmesi, bireysel ve toplumsal düzeyde ilişkilerin yeniden sağlanması, etkilenen kişilerin ve onlara yardım eden çalışanların en kısa sürede normal hayatlarına geri dönmeleri için destek verilmesi ve psikolojik uyumsuzluklar ya da bozuklukların ortaya çıkmasının önlenmesini içermektedir (1;2). Uygulama içeriğinde farklı unsurları barındırmaktadır. Psikososyal müdahale araçları olarak değerlendirilen bu unsurlar ihtiyaç ve kaynak değerlendirmesi, psikolojik ilk yardım, sevk etme ve yönlendirme, bilgi merkezi oluşturma, toplumu harekete geçirme, sosyal projeler, eğitimler, çalışana destek (3) şeklinde ifade edilmektedir. Salgın sürecinde çevrimiçi (online) eğitimler, aile danışmanlığı hizmeti telefon ve online görüşmeler, engelli, yaşlı ve yardıma muhtaç kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması, engelli, yaşlı ve

yakınlarına salgın tedbirlerine yönelik bilgilendirici rehberlerin hazırlanılması ve periyodik bilgilendirmelerin yapılması, salgın sürecinde çocuk ve ebeveynler için çeşitli rehberler ve önerilerin hazırlanması, bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlarda bir takım koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması (4) gibi faaliyetlerde sosyal hizmet uzmanları "Psiko-Sosyal Destek Uygulaması" süreçlerinde bulunmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda "Psiko-Sosyal Destek Uygulaması"nda aktif olarak halihazırda çalışmakta olan sosyal hizmet uzmanları ile demografik form ve yarı yapılandırılmış mülakat formları ile görüşmeler yapılacaktır. Yapılacak derinlemesine görüşmelerde "Psiko-Sosyal Destek Uygulaması" hakkındaki görüşleri ve algıları, uygulamanın hayata geçirilmesi noktasında yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimlerin neler olduğu keşfedilmeye çalışılacaktır. Bu araştırma ile "Psiko-Sosyal Destek Uygulaması"nın yeni bir bağlamda nasıl bir işlev gördüğü ve ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığı ve uygulayıcıların gözünden nasıl algılandığı keşfedilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı; Covid-19 salgını döneminde hayata geçirilen "Psiko-Sosyal Destek Uygulaması" kapsamında aktif çalışan sosyal hizmet uzmanlarının psiko-sosyal destek faaliyetleri ile psiko-sosyal destek algılarını keşfetmektir. Sosyal Hizmet uzmanlarının pratik ve teorideki psiko-sosyal destek algılarının saha ve kuram bilgisi ile örtüşüp örtüşmediği araştırılacaktır.

Yöntem: Çalışmanın temel amacının bir olguyu keşfetmek olması ve araştırmada neden, nasıl sorularına yanıt aramasından dolayı metodolojik olarak uygun olan nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu araştırma nitel araştırma desenleri içinde yer alan olgubilim (fenomenolojik) yaklaşım ile gerçekleştirilecektir. Araştırmanın çalışma grubu, araştırma amacına en uygun nitelikteki ("Psiko-Sosyal Destek Uygulaması" kapsamında aktif çalışmak ve sosyal hizmet uzmanı olmak) katılımcılar ile görüşmeyi gerektirmesinden dolayı amaçlı örneklem yöntemi ile araştırmacılar tarafından seçilmiştir. Araştırma kapsamında Covid-19 salgınının en yoğun yaşandığı büyük ve küçük şehirlerde görev yapan sosyal hizmet uzmanları tercih edilmiştir. İhtiyaç duyulan veriler yarı yapılandırılmış form ile görüşmeler aracılığı ile toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psiko-Sosyal Destek Uygulaması, Sosyal Çalışmacı, Covid 19.

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ MEZUNLARININ VAKA SÜPERVİZYONU ÇALIŞMASINDAKİ YERİNİN ÖNEMİ: VAKA SÜPERVİZYONU EĞİTİMİ

Damla Çalap
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans Öğrencisi
calapdamla@gmail.com
Orcid Id: 0000-0001-6864-3828

Süpervizyon, ilk olarak 16.yüzyılda tıp alanında çalışan ve mesleğe yeni başlamış, deneyim sahibi olmayan kişilerin mesleğe alıştırılmaları amacıyla kullanılmıştır. (Çağlar, 2015) Endüstrileşme ile birlikte farklı alanlarda da kullanılmaya başlayan süpervizyon zamanla psiko-sosyal olarak hizmet veren personel tarafından da yaygınlaştırılmıştır. Süpervizyon, bir uzmanın bir diğer meslektaşının vakalarını ele alırken karşılaştığı zorlukları anlayıp bilgi ve deneyim kazanarak gelişmesine yardımcı olmaktadır. Denetimin amacı Morrison (2003), süpervizyonun amacının, kaliteli bakım sağlamada yetkinliğe ulaşmak için sosyal hizmet uzmanının mesleki becerilerini, bilgisini ve tutumlarını geliştirmek olduğunu öne sürmektedir. Profesyonel büyüme ve gelişmeye yardımcı olur ve sonuçları iyileştirir. Denetlemenin genel amacı, mevcut iyi uygulamaları sürdürerek ve sürekli olarak iyileştirmeye çalışarak sosyal hizmet uzmanları için en iyi uygulamayı teşvik etmektir. (Morrison,2003, akt: Huges,2010) Vaka süpervizyonunda vaka sahibi, çalışmış olduğu vaka ile ilgili kilitlendiği noktada diğer meslek elemanları ile fikir alışverinde bulunarak, onların bilgi birikimi ve bakış açılarından yararlanarak, vaka ile ilgili öngörülemeyen detayların fark edilmesi, isabetli kararların alınmasında büyük bir öneme sahip olmaktadır. Vaka süpervizyonu bir meslek odaklı süreç danışmanlığını ifade eder. Sosyal hizmet mesleğinde süpervizyonun amaç ve işlevini tanımlamak ve açıklamak, denetim ilişkisini güç, yetki ve öğrenme ve öğretme üzerindeki etkisine odaklanan paralel süreç, örgütsel bağlamda süpervizörün rolünü incelemek, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki sorumluluklar ve denetleyici rollerdeki çeşitlilik konularını ele almak için kendilerini nasıl kullandıklarını tanımlamak (Gerçek Vakalar Projesi: Sosyal Hizmet Denetimi, Janet Abbott). Bu çalışmada, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü 2020 mezunlarını sahaya hazırlamak, meslek elemanlarının vakalarla çalışırken daha isabetli kararlar verebilmesine ve vaka konusunda kendisini olabildiğince güçlendirmesine katkı vermeye yönelik yapılan "Vaka Süpervizyonu Eğitimi" çalışması sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Süpervizyon, Vaka Süpervizyonu, Sosyal Hizmet, Vaka, Sosyal Hizmet Mezunları

Kaynakça

Hughes, J. M. (2010). *The role of supervision in social work: a critical analysis.* Erişim tarihi: 4 Kasım 2021, ucc.ie/en/media/academic/appliedsocialstudies/docs/JeanneHughes.pdf

Abbott, J. *Real cases project: social work supervision.* Erişim tarihi: 4 Kasım 2021, https://www.adelphi.edu/social-work/wp-content/uploads/sites/13/2020/06/Social-Work-Supervision-Guide.pdf

ŞİİRDE AĞAÇ İMGESİ, TOPLUMSAL SÜREÇLER VE SOSYAL HİZMET

Süleyman İleri
Birleşik Metal İş Sendikası
Eğitim Uzmanı ve Sosyal Hizmet Uzmanı
ilerisuleyman17@gmail.com

Sosyal hizmet mesleğinin sanat yönü, oldukça sınırlı kapsamda da olsa hep tartışıla gelir. Meslek ve bilim olan sosyal hizmet; doğayı, canlıları, insanı, insan gruplarını ve toplumu derinliğiyle anlama çabası sanatsal bakış açısını çağırır. Biricik varlığın, kendine özgü soru, sorun, ihtiyaçlarına ancak sanat gibi çok pencereli, olanakları insan zihninin sınırlarını zorlayan bir estetikle yollar aranabilir.

Bu arayışa sanat olarak sosyal hizmet diyebiliriz. Bu anlamlı fakat bulunduğumuz dönemin olağan üstü koşullarını bütün olarak değerlendirdiğimizde oldukça yetersiz. Çünkü olağan üstü süreçler olağan çözümlerle aşılamaz. Toplumsal üretim-bölüşüm süreçlerine ve bu arızalı doğrultuda kalan mesleklere, bilime, bir bütün olarak yaşamın kendine başka türlü bir perspektifle bakmaksızın bu akıl dışı paradigmanın dışına nasıl çıkarız?

Sanat aklın olanaklarını delilik sınırlarıyla zorlayan başka türlü bir eylemdir. Eylemlerin en müziklisi, matematiklisidir. İnsanın ve bizi saran doğanın zararına işleyen zembereği onarma, her şeye yeniden başlama ihtimalidir. Şiirde ağaç imgesi, toplumsal süreçler ve sosyal hizmeti birlikte düşünmeye çalıştığımız bir yolculuk olsun. Sosyal hizmete sanatla bakalım.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Şiir, İmge, Sosyal Hizmet, Sanat ve Sosyal Hizmet.

KIRILAMAYAN BİR DÖNGÜ: ŞİDDET DÖNGÜSÜ BAĞLAMINDA KADINA ŞİDDET UYGULAYAN ERKEĞİN ANNESİ OLMAK

SHU / Elife Gül Baytak
SHU / Elif Gül Çapar
SHU / Hande Zeynep Eser
SHU / Sümeyye Yalçın
SHU / Selcen Abakay
SHU / Sedef Koçak
SHU / Nurcan Yalvaç

Tuba Yüceer Kardeş
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
Dr. Ögr. Üyesi
tubayuceer@sdu.edu.tr
Orcıd Id: 0000-0003-2434-8952

Giriş: Kadına yönelik şiddet, çok boyutlu ve güçlüden güçsüze yönelik şiddetin bir türü olmakla birlikte kendi içinde de farklı şiddet çeşitleriyle kategorize edilmektedir. Bu şiddet türleri fiziksel, psikolojik, sözel, cinsel ve ekonomik şiddet olmak üzere son yıllarda literatürde ve gündemde daha fazla yer almaya başlayan e-şiddet ve tek taraflı ısrarlı takip-flört şiddeti olarak yer almaktadır (Ellsberg, 2006; Ramachadran, 2009; Polat, 2017). Şiddet, tanımının da işaret ettiği üzere iki yönlü olup, sosyal hizmet değerlendirmesi her iki yönün nedenselliği ve müdahalesinde yer alan bir disiplindir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, kadına yönelik şiddet uygulayan bireyin (failin) ebeveyni (annesiyle) ile görüşerek, faili şiddete iten nedenlerin ve failin uyguladığı şiddetin, varsa failin geçmiş şiddet yaşantısıyla, kök ailesi ve kök ailesinin özellikleri ile failin erişkin olduktan sonraki ailesinin özellikleriyle ve aile örüntüsüyle arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Yöntem: Bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle hazırlanmış olup derinlemesine görüşme tekniği yoluyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri toplama sürecinde ŞÖNİM'e kayıtlı müracaatçılar ile iletişime geçilmiş araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan sadece bir kişi olması nedeniyle nitel görüşme bir olgu sunumu olarak değerlendirilmiştir. Görüşme katılımcının izni ve onayı alınarak ses kaydı ile gerçekleştirilmiş olup ses kaydı deşifre edilmiş ve metne dökülerek analiz edilmiştir.

Bulgular: Bu kapsamda "Kadına Yönelik Şiddet Uygulayan Erkeğin Annesi Olmak: Şiddete Uzanan Yolda Kök Ailenin Hikâyesi", "Yeni Bir Aile Kurmak: Kadına Yönelik Şiddet Uygulayan Erkeğin Ailesi Olmak", "Geride Kalanlar: Kadına Yönelik Şiddet Uygulayan Erkeğin Cezaevine Girmesi ve Değişen Aile Yaşantısı" olmak üzere üç ana tema altında bulgular değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda, kadına yönelik şiddet tek bir nedene bağlı olmayıp birçok nedene bağlanmaktadır. Bu nedenler birbirleriyle bağlantılı, birbirine bağlı ve etkileşim içinde olan halkalar şeklinde olup bireyin yetiştirilme şekline, aile içindeki şiddet döngüsüne ve toplumun yüklediği rollere, sorumluluklara dayanmaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Yapılan vaka görüşmesi ile birlikte bu çalışma incelendiğinde en başta kök ailedeki ataerkil aile yapısından beslenerek ortaya çıkan, güçlüden güçsüze yönelik şiddetin türlerinden olan kadına ve çocuğa yönelik şiddetin, kök ailedeki çocuk aracılığıyla, nesiller arası aktarım sonucu çocuğun erişkin olduktan sonraki ailesinde de çocuğa ve kadına yönelik şiddet olarak ortaya çıktığı ve ailedeki babanın fail konumuna geldiği sonucuna varılmaktadır. Çocuğa yönelik şiddet ise failin şiddet davranışına maruz kalan karısından kız çocuğuna yönelik olarak ortaya çıkmakta ve böylece aile içinde iki türlü güçlüden güçsüze yönelik şiddet davranışı olduğu anlaşılmaktadır. Tanık olduğu ve maruz kaldığı şiddeti içselleştiren çocuğun ise gelecekte, yine güçlüden güçsüze yönelik şiddet türlerinden biri olan yaşlı bireye yönelik şiddetin uygulayıcısı olduğu görülmektedir. Şiddete uğramış kadınların, psikososyal desteğe olan bakış açılarına katkı sağlamak ve sosyal destek mekanizmaları ile konuyla ilgili hukuki sürece ilişkin bilgilendirebilmek adına danışmanlık hizmetlerinin arttırılması ve şiddetle büyüdüğü tespit edilmiş çocukların şiddet döngüsünü kırabilmek, önleyebilmek adına duygularını ifade edebilmeleri için yaşlarına uygun terapi türleriyle desteklenmeleri amacı taşıyan hizmetler ile aileler için var olan eğitim ve terapi hizmetleri hakkında aileleri bilgilendirici çalışmaların, eğitimlerin yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Şiddet Döngüsü, Şiddet Uygulayan Erkek, Toplumsal Cinsiyet

COVID-19 DÖNEMİNİN GÖÇMEN VE MÜLTECİLERİN SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ BÜYÜTEÇ ETKİSİ

Sümeyye Özmen
Dr.Öğr.Üyesi
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İİBF, Sağlık Yönetimi Bölümü,
sumeyyeozmen@gmail.com

Merve Okuklu
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İ.İ.B.F., Sağlık Yönetimi Bölümü,
Yüksek Lisans Öğrencisi
merveokuklu@gmail.com

Türkiye, jeopolitik konumu ve göçmen politikaları nedeniyle oldukça fazla sayıda sığınmacı, göçmen ya da mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Farklı hukuki statülere sahip yaklaşık 5,5 milyon mülteci ve uluslararası göçmenin sorumluluğunu almaktadır (Mardin vd., 2020: 112). 2021 yılı itibariyle 4 milyon civarında Suriyeli "geçici koruma" altında bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2021). Diğer yandan Birleşmiş Milletlerce uluslararası düzeyde korunan 300.000 şartlı mülteci durumundaki kişi kayıtlara geçmiştir. Bu mültecilerin çoğunluğu Afganistan'dan gelmektedir (BM Mülteci Örgütü, 2020). Covid-19 döneminde sağlık hizmetlerine erişim noktasında en kırılgan ve korunmaya muhtaç gruplar arasında göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler yer almaktadır (HASUDER, 2021). Przeworski (2020) tarafından ortaya atılan fikre göre, "salgının büyüteç etkisi" göstererek, sağlık sistemindeki sorunları gün yüzüne çıkardığı ve kırılgan durumda olan gruplardaki sağlık eşitsizliklerini daha da perçinlediği şeklindedir. Bu çalışmada Türkiye'deki göçmen ve mültecilerin Covid-19 dönemindeki sağlık hizmetlerine ulaşımı, aşılanma durumları, sağlık okuryazarlığı seviyeleri gibi konular incelenmektedir. Türkiye salgın döneminin sosyalizasyon geleneği ile görece güçlü halk sağlığı alt yapısı, halın sağlık hizmetine ulaşımının görece kolay olması, başarılı sağlık personeli ve yöneticilerin fedakarlıkları sayesinde pek çok ülkeye nazaran daha olumlu atlatmaktadır (Karadağ Çaman ve Karabey, 2020). Türkiye'deki mültecilere yönelik olarak verilen sağlık hizmetlerinin çoğu, devlet, belediyeler ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla karşılanmıştır. Türkiye'de kayıtlı olan Suriyeliler birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında acil sağlık, temel ve koruyucu sağlık hizmetleri ile tedavi edici sağlık hizmetlerini ücretsiz olarak alabilmektedir. Ayrıca kayıtlı olmayanlar ise bulaşıcı hastalıklara karşı bağışıklama ve acil sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedirler (Sağlık Bakanlığı, 2019). Ancak yapılan çalışmalara rağmen halen bazı sorunlar yaşadıkları tespit edilmektedir. Sivil toplum örgütlerince yapılan araştırmalarda, Türkiye'deki göçmen ve mültecilerin Covid-19 dönemindeki sağlık hizmetlerine ulaşamadıkları, Covid-19 hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, kayıtsız göçmenlerin prosedürleri öğrenemedikleri, dil engeli nedeniyle filyasyon takiplerinde iletişim problemleri yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca mülteciler salgın döneminde ekonomik yetersizlikleri fazlasıyla yaşadıkları, işsiz kaldıkları, barınma ve beslenme sorunları olduğu, başvuracakları yetkili mercileri bilmedikleri bulunmuştur (Mardin vd., 2020). Türkiye'de yaşayan göçmen ve mültecilere yönelik Sağlık Bakanlığı ve uluslararası kuruluşlar desteğiyle güncel sorunların çözümünü sağlayacak projeler hazırlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Mülteci, Göçmenlik, Mültecilik, Covid-19, Salgın

Kaynakça

BM Mülteci Örgütü (UNHCR). (2020). *UNHCR Türkiye istatistikleri*. Erişim tarihi: 01 Kasım 2021 https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri

HASUDER, (2021). *HASUDER halk sağlığı ve sosyal bilimler (hssb) çalışma grubu toplantı tutanağı.* Erişim tarihi: 01 Kasım 2021, https://hasuder.org.tr/wp-content/uploads/HASUDER-Halk-Sagligi-ve-Sosyal-Bilimler-HSSB-Calisma-Grubu-Toplanti-Tutanagi-04.03.2021.pdf

İçişleri Bakanlığı, (2021). *Göç idaresi başkanlığı, geçici koruma*. Erişim tarihi: 01 Kasım 2021, https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638

Karadağ Ö. ve Karabey, S. 2020. "*Bir pandeminin su yüzüne çıkardıkları: Sağlıkta eşitsizlikler ve politikalara yansımaları"* TESEV Değerlendirme Notları. www.tesev.org.tr/tr/research/bir-pandeminin-su-yuzune-cikardiklari-saglikta-esitsizlikler-vepolitikalara-yansimalari

Przeworski, A. (2020). *COVID-19: A magnifier of social inequality*. Erişim tarihi: 10 Eylül 2020, https:// www.graduateinstitute.ch/coronavirus-information-our-community-and-visitors/covid-19- magnifier-social-inequality

Sağlık Bakanlığı, (2015). Geçici koruma altına alınanlara verilecek sağlık hizmetlerine dair esaslar. Ankara.

Sağlık Bakanlığı, (2019). *Göç ve sağlık*. Ankara: Uzerler Matbaacılık.

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2020). *Covıd-19 salgınının Türkiye'de mülteciler üzerindeki etkilerinin sektörel analizi.* Erişim tarihi: 01 Kasım 2021, https://data.unhcr.org/en/documents/download/76640

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ 1987

sosyal hizmet sempozyumu 21

MAKÜ
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

19-20-21 Kasım 2021

23.Ulusal

Sosyal Hizmet Sempozyumu

Burdur Lavanta Tepesi Oteli

Covid 19 ve Sosyal Hizmet

Sponsorlar

SITE+PLUS
TÜRKİYE'NİN ÇÖZÜM ARTISI

Özel Engelli Bakım Merkezleri Derneği 2010
ÖZEL ENGELLİ BAKIM MERKEZLERİ DERNEĞİ

LABU

ALTINÇATI

nika

SOSYAL HİZMET TV

www.shsempozyum2021.org